

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Diplomová práce

**Přesídlení českých emigrantů z bývalého německého
Slezska do Československa po 2. světové válce**

Roman Kouba

Plzeň 2013

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta filozofická

Katedra filozofie

Studijní program Humanitní studia

Studijní obor Evropská kulturní studia

Diplomová práce

**Přesídlení českých emigrantů z bývalého
německého Slezska do Československa
po 2. světové válce**

Roman Kouba

Vedoucí práce:

PhDr. Miroslav Šedivý, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2013

Prohlašuji, že jsem práci zpracoval samostatně a použil jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2013

.....

Poděkování

Na tomto místě bych velmi rád vyslovil poděkování vedoucímu mé diplomové práce PhDr. Miroslavu Šedivému Ph.D. za jeho odborné vedení, za náměty, rady a připomínky, jež mi pomohly při zpracování mnou zvoleného tématu.

OBSAH

1. ÚVOD.....	1
2. REKATOLIZACE PO BÍLÉ HOŘE A TAJNÁ VYSTĚHOVÁNÍ Z ČESKÝCH ZEMÍ.....	5
3. HROMADNÝ PŘESUN DO BEZPEČÍ PŘED RUDOU ARMÁDOU	20
4. MOTIVACE NÁVRATU DO STARÉ VLASTI	28
5. STĚHOVÁNÍ DO RODNÉ DOMOVINY	36
6. NOVÝ ŽIVOT V ČESKOSLOVENSKU A MOŽNOST DRUHÉ REEMIGRACE	49
7. ŽIVOT V POHRANIČÍ A NÁSTUP KOMUNISTICKÉ MOCI	61
8. ZÁVĚR	77
9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ	81
9.1 Archivní prameny.....	81
9.2 Nevydané paměti	82
9.3 Dobové časopisy	82
9.4 Paměti.....	83
9.5 Televizní pořady na ČT 2	83
9.6 Internetové zdroje	83
9.7 Monografie a studie	84
9.8 Orální svědectví	87
10. RESUMÉ	90
11. PŘÍLOHY	93

1. ÚVOD

V české historické paměti má odsun německého obyvatelstva z českých zemí po druhé světové válce velmi významné místo a snad jen velmi málo současných dospělých obyvatel České republiky o této významné kapitole českých i německých dějin slyšelo. V zásadě neznámou kapitolou moderních českých dějin je však příchod obyvatel na území naší vlasti po roce 1945. Příchozí imigranti byli již potomky českých exulantů z období existence habsburské monarchie. Za téma mé diplomové práce jsem si vybral právě tuto problematiku, která se týká potomků Čechů, kteří v 18. století odešli z náboženských důvodů z Poděbradska, Litomyšlska, Královohradecka a Novoměstska na území tehdejšího nábožensky tolerantního Pruska, později Německa. V případě přesnějšího geografického vymezení jejich nového působiště se jednalo o Slezsko, kde získali půdu a založili obec Husinec v blízkosti města Střelína. Po druhé světové válce toto území připadlo Polsku. Jelikož místní Poláci o tyto německé Čechy nestáli, a naopak Československá republika potřebovala v téže době dosídlit Němci opuštěné pohraničí, rozhodla se řada obyvatel Husince k „návratu“ do vlasti svých předků. Cílem této práce je analýza příčin, průběhu a důsledků této přesídlovací akce.

Práce je rozdělena do šesti kapitol. První z nich je historickým exkurzem do historie české komunity střelínských Čechů od jejich odchodu z českých zemí za slezských válek až do období druhé světové války. Pozornost je věnována příčinám jejich emigrace, vývoji jejich komunity v hospodářské, náboženské a sociální rovině a zakládání dalších českých osad v blízkém okolí. Stranou pochopitelně nezůstanou ani jejich vztahy s místním obyvatelstvem a germanizační tlaky ze strany německých úřadů, které přetrvaly až do konce války v roce 1945, byť nikdy nebyly zcela úspěšné. Pro lepší orientaci v textu musím uvést názvy přilehlých osad, které v průběhu doby založili. Jedná se o osady, Horní, Prostřední a Dolní Poděbrady. Následovaly obce Kočouky-Toeppendorf, Dub-Eichwald, Penč

a Melta-Mehltheuer. Pro název celé komunity jsem užil pro slezskou oblast těchto zažitých výrazů: *Střelínští a Husinečtí*, jedná se potomky českých emigrantů, kteří v období po první slezské válce 1740–1741 osídlovali na přání pruského krále Fridricha II. Velikého nejdříve oblast Münsterbergu. Postupně následovalo osídlování střelínské oblasti. Po druhé světové válce se tito střelínští imigranti přesídlili do oblasti západních Čech, kde získali od místního obyvatelstva přízvisko *Slezáci*. Již tento název jasně prokazoval původ těchto doosídlenců a později nabyl až hanlivého charakteru.

Ve druhé kapitole je vysvětlena situace těchto Čechů na konci druhé světové války, jejich hromadný útěk před postupující sovětskou armádou do zdánlivě bezpečných Orlických hor a německého vnitrozemí. Závěrem je popsán návrat zpět do rodných vesnic, v té době již na polském území.

Třetí kapitola líčí důvod jejich osudového rozhodnutí opustit po válce své domovy, popisuje nepřetržitý nátlak příchozích lidí, tedy polských přistěhovalců, a nabízenou pomoc formou doosídlení nových volných míst v Československu po odsunu německého obyvatelstva z českého pohraničí.

Následující dvě kapitoly podrobněji analyzují průběh přesídlení této komunity do západních Čech. Popisují samotné životní příběhy lidí v nově nabytých domovech a v neposlední řadě samotné úřední postupy spojené s touto reemigrací. Nejsou zde opomenuty počáteční potíže spojené s převzetím přidělených obydlí a následná vypořádání s odsunem německých obyvatel.

Šestá závěrečná kapitola vysvětluje poválečný život již usazené menšiny v československém pohraničí i s důsledky nástupu komunistů k moci na její další vývoj, současně se také ve stručnosti věnuje osudu těch střelínských Čechů, kteří zůstali na Polském území či odešli na území Německa.

Vzhledem k nedostatečné probádanosti zvoleného tématu je tato diplomová práce založena na výzkumu primárních pramenů, a to nevydaných dokumentů a záznamů ústních výpovědí přímých účastníků. K napsání této práce byla pro mě prioritní návštěva Národního archivu, v němž jsem vyhledal fondy ministerstev: MPSP-R, Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, MV I – MR, Ministerstvo vnitra I – nová registratura 1936–1953, MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace. Rovněž za důležité považuji kroniky obcí, spolků, organizací a prioritně nedocenitelný přínos mají dochované životopisy rodinných příslušníků. Velkou pomoc mi prokázaly nevydané paměti *Vzpomínky do konce roku 1951* faráře Jiřího Ottera, který v letech 1947–1979 sloužil na Mariánskolázeňsku. Důležité informace jsem čerpal i z časopisů *Světozor*, *Osvěta* a *Časopis turistů*. Tyto publikace jsem zařadil mezi primární zdroje, a to z důvodu podrobného popisu všedních životních aktivit střelínských obyvatel v druhé polovině 19. a začátkem 20. století.

Jelikož nebylo možné získat všechny potřebné informace z písemných pramenů, musel jsem pro zpracování zvoleného tématu použít i metodu orální historie. Za tímto účelem jsem provedl sérii rozhovorů s žijícími účastníky přesídlení. Všechny záznamy jsou uloženy v mém osobním vlastnictví z důvodu soustavného prověřování faktů a zkrácené verze jsou přiloženy formou DVD k této práci.

Nejvýznamnějšími sekundárními prameny jsou mnou považované monografie historičky Edity Štěříkové *Stručně o pobělohorských exulantech*, *Pozvání do Slezska a Země otců*, pojednávající o historii husinecké komunity. Pro doplnění a upřesnění tématu diplomové práce mi výrazně pomohla díla několika autorů žijících na konci 19. a v první polovině 20. století. Jedná se o *Osady českých emigrantů v Prusku, Polsku a Rusku* od Jana Auerhana, *České emigrantské osady v pruském Slezsku* od Františka Čapka, *Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce*. Při vyhledávání dalších informací mi velmi pomohly zápisy

v kronice evangelického pěveckého sboru *P. S. Tři Sekery*, která je s velkou pečlivostí vedena od roku 1946 až do současnosti.

2. REKATOLIZACE PO BÍLÉ HOŘE A TAJNÁ VYSTĚHOVÁNÍ Z ČESKÝCH ZEMÍ

Již před Bílou horou¹ se určité skupiny českých nekatolíků rozhodly pro emigraci do německých zemí. Motivací jim byly náboženské, sociální a také ekonomické důvody. První z nich odešli do Východního Pruska.² Porážkou českého stavovského povstání motivace k emigraci pochopitelně zesílila a především směřovala do Slezska, Braniborska a Saska.³ Vydáním Obnoveného řízení zemského⁴ Ferdinandem II. Habsburským z roku 1627 se vyhlásilo katolické náboženství jako jediné povolené, což zapříčinilo mnoho odchodů nekatolického obyvatelstva z českých zemí.⁵ Důsledkem neustálých protireformačních nařízení se v 17. a 18. století legálně a především nelegálně vysídlilo veliké množství českého

¹ HROCH, Miroslav, KUBIŠ, Karel, KLUSÁKOVÁ, Luďa, Encyklopedie dějin novověku 1492–1815, Praha 2005, s. 44. „Bílá hora, bitva 1620 – vojenské střetnutí, které 8. 11. 1620 rozhodlo o porážce vojska českých protestantských stavů, a tedy i o osudu českého stavovského povstání proti Ferdinandovi II., které je jako „česká válka“ považováno za první fázi války třicetileté.“

² VACULÍK, Jaroslav, České menšiny v Evropě a ve světě, Praha 2009, s. 91–92. Byli to jedni z prvních českých bratří. Založili si sbory ve městech Toruni, Olštýnu a Královci. Postupem doby tyto malé skupiny splynuly s místním obyvatelstvem, nebo se jinak vytratily.

HROCH, s. 44, 69 a 301. Fridrich Falcký se narodil 16. srpna 1596, zemřel dne 29. listopadu 1632. Po Bílé hoře Fridrich Falcký okamžitě uprchl ze země a většina stavovských posádek v českých zemích do roka kapitulovala. Většina stavů se připojila k poselství adresovanému bavorskému vévodovi Maxmiliánovi, v němž se zřekli Fridricha Falckého a litovali svých činů.

³ VACULÍK, s. 92. Zejména do měst Freibergu, Drážďan, Cvikova, Olešnice, Torgavy, Perny a Žitavy. Čeští bratři pokládali zdejší pobyt jen za dočasný.

⁴ HROCH, s. 222. Obnovené řízení zemské dědičného našeho království českého bylo vyhlášeno v roce 1627 v Praze pro Čechy a o rok později ve Znojmě pro Moravu. Hlavní důvodem byla revize právního řádu. K dalším úpravám s doplňky došlo v letech 1640 a 1753. Tato úprava změnila a zasáhla do všech oblastí práva jak státního, majetkového, trestního, soudního a především duchovního. Jediné povolené náboženství v celé monarchii se stala právě katolická víra.

BÍLEK, Jiří, Bílá místa české historie 1. 17. století: Poslední noc velkého vojevůdce, Praha 2010, s. 201. Vydáním Obnoveného řízení zemského Ferdinandem II. Habsburským 1627 se v Čechách a o rok později na Moravě vyhlásilo katolické náboženství jako jediné povolené. To byl jeden z hlavních kroků rekatolizace země, kde stále 85% obyvatelstva se hlásilo k protestantismu.

HARMA, Josef, FIŠER, Rudolf, Dějiny českých zemí I.: Od pravěku do poloviny 18. století, Praha 1995, s. 260–262.

⁵ PÁNEK, Jaroslav, TŮMA, Oldřich, Dějiny českých zemí, Praha 2008, s. 183.

nekatolického obyvatelstva.⁶ Tyto odchody vlivem stále nových opatření oscilovaly a ustaly až vydáním „tolerančního patentu“ Josefem II. roku 1790.⁷

Počátkem 18. století se nabízel odchod do Slezska jako jediná možnost. Tam stále platil tzv. „Drážďanský akord“⁸ z roku 1621, který slezské šlechtě potvrzoval jménem císaře náboženskou svobodu.⁹ Opětovné rekatolizační patenty potvrzené Karlem VI.¹⁰ zapříčinily emigrace a okamžité pronásledování protestantů.¹¹ Nadšeným pomocníkem pro následné útoky českých bratří se stal pietista Jan Liberda.¹² Z jednoho jeho dopisu z roku 1732 směřovaného k českým bratřím se dozvídáme o možné pomoci pruského krále českým bratřím: „Jednal o slyšení tříčlenné skupiny u pruského krále Fridricha Viléma v Postupimi 30. srpna 1732. Při audienci se mluvilo o náboženských poměrech v Čechách. Jan Liberda uvádí, že král zapověděl deputantům sdělovat obsah rozhovoru, ale závěr dopisu povzbuzoval k vytrvalosti a naději, že Bůh milému českému lidu bude

⁶ FUKALA, Radek, Slezsko neznámé země Koruny české: Knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740, Hradec Králové 2007, s. 192–193.

⁷ HROCH, s. 319. „Toleranční patent – jedna z nejdůležitějších reforem, kterou zavedl Josef II. hned po začátku své vlády 13. 10. 1790. Legalizoval jim tři významná nekatolická náboženství: augsburskou konfesi, helvetskou konfesi a pravoslaví. Vyznavači těchto náboženství byli občansky zrovnoprávněni s katolíky a mohli podnikat, získávat nemovitosti ve městech, získat zaměstnání ve státní správě (nikoli však ve školství) i akademické tituly.“

⁸ Drážďanský akord, smlouva, kterou dne 28. února 1621 podali vzbouření slezští stavové Ferdinandovi II. Těmto slezským stavům byla prostřednictvím saského kurfiřta Jana Jiřího I. Saského zaručena a zachována náboženská svoboda. Díky tomu nebyla rekatolizace ve Slezsku tak silná jako v Čechách a na Moravě.

⁹ ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita, Stručně o pobělohorských exulantech, Praha 2005, s. 16.

¹⁰ CÍLEK, Roman, Čeští panovníci a prezidenti: Od Sámovy říše po Václava Klause, Český Těšín 2011, s. 160–1. Karel VI. habsburský císař (1. října 1685 Vídeň – 20. října 1740 Vídeň), období panování 1711–1740. Do dějin ničím zvláštním nevstoupil. Po smrti jediného syna Leopolda Jana, posledním žijícím potomkem habsburského rodu stál před otázkou jak vyřešit nástupnictví. To uskutečnil pomocí tzv. pragmatické sankce. Ta umožnila vládnout jeho dcerám.

¹¹ ŠTĚŘÍKOVÁ, Exulantské útočiště v Lužici a Sasku, s. 38.

¹² ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita, Pozvání do Slezska: Vznik prvních českých emigrantských kolonií v pruském Slezsku, Praha 2001, s. 13. Kazatel Jan Liberda (1701–1742) sloužil českým emigrantům s velikou horlivostí od roku 1726.

pomáhat svou milostí. Tajemná záповěď a závěrečné povzbuzení byly chápány a vykládány jako příslib pruské pomoci a vojenského zákroku.“¹³

V roce 1740 se ujala vlády nad habsburskou monarchií Marie Terezie a v té době v Čechách stále žily v ilegalitě tisíce protestantů. V témže roce pruský král Fridrich II. Veliký zahájil bez formálního vyhlášení války tažení do Slezska s úmyslem připojit tuto část České koruny ke svému území. Tím byla rozpoutána první ze dvou válek o Slezsko (1740–1742 a 1744–1745),¹⁴ které se staly součástí rozsáhlejšího konfliktu o rakouské dědictví. Fridrich II. Veliký z něho vyšel vítězně a většinu Slezska s hlavním městem Vratislaví získal.¹⁵ Již během první slezské války využil pruský král Fridrich II. Veliký vhodné příležitosti k emigraci. Tento tolerantní protestantský panovník se k utlačovaným českým evangelíkům stavěl vstřícně a nabídnul jim k osídlení svá nově získaná území ve Slezsku se záměrem pozvednout hospodářskou úroveň. Znal dobrou pověst českých evangelíků z Berlína a vážil si je pro pracovitost a zdatnost.¹⁶ Pokud jde o české evangelíky, kteří tuto nabídku přijali, je třeba zdůraznit, že v jejich rozhodnutí hrály důležitou úlohu náboženské a sociální důvody.¹⁷

¹³ BÍLÝ, s. 128–129.

¹⁴ HROCH, s. 338–339. Po uznání pragmatické sankce evropskými mocnostmi, nedělitelnosti držav a dědických nároků vznesl pruský král Fridrich II. a bavorský kurfiřt Karel Albrecht nároky na rakouské a české země. Válečný konflikt vyvolal na vlastní pěst nejprve Friedrich II. koncem roku 1740, poté co dcera a nástupkyně Karla VI. Marie Terezie odmítla jednat o nárocích připojení Slezska k Prusku, vypukla válka u Molvic 10. dubnu 1741 o rakouské dědictví. Pruským králem bylo obsazeno Slezsko, Kladsko a severovýchodní Čechy. Po této válce se rozpoutala teprve bitva mezi Bavorskem a jeho spojenci (Francie, Sasko a Španělsko), nebyla však pro Karla Albrechta úspěšná. Rakouského oslabení využil Fridrich II. Veliký, ten rozpoutal další válku mezi Rakouskem a Pruskem 17. května 1742 u Chotusic. Fridrich II. byl úspěšný, vyústěním bylo uzavření Vratislavského míru, odstoupení většiny území Slezska Marií Terezií kromě Krnovska, Těšínska, Bílska a Opavska.

¹⁵ PÁNEK, s. 206.

¹⁶ Časopis turistů, článek, Dr. AUERHAN, Jan, Osady českých emigrantů v pruském Slezsku, svazek 25, Praha 1913, s. 294.

¹⁷ PÁNEK, s. 206.

Kdo byl hlavním organizátorem odchodu českých evangelíků do pruského Slezska není zřejmé, leč existují tři varianty. V roce 1741 pobývalo pruské vojsko v Hradci Králové. Jeden z nekatolických měšťanů Václav Tichý¹⁸ se spojil s pruským generálem Kalksteinem, jemuž sdělil zprávu o velkém množství lidí stejného vyznání žijící v blízkém okolí. Druhým podnětem k vysídlení bylo napsání dopisu značným počtem českých nekatolíků pocházejících z královéhradeckého okolí, a to přímo pruské generalitě do města Hradce Králové. Objevil se tu ještě jeden pramen vázaný k emigraci. Píše se o berlínském kazateli Janu Liberdovi, který sloužil českým bratrům v pruském hlavním městě. Udržoval styky s nekatolíky v Čechách, a proto znal důkladně jejich situaci a poskytoval jim pomoc. Jan Liberda¹⁹ se s podporou vlivných přátel obrátil na krále, jemuž oznámil ochotu k zorganizování hromadné emigrace. Z uvedených možností se jako nejpravděpodobnější jeví právě tato třetí varianta.²⁰ Kolem Vánoc roku 1741 tak mohlo v Hradci Králové dojít k setkání pruské generality a Jana Liberdy.²¹ Jednalo se o zajištění bezpečného a utajovaného přechodu do slezského města Münsterbergu. Bylo domluveno, že vystěhovalci dostanou pruské pasy rekruta a viditelné červené šátky.²² Na cestu se mělo vypravit sedm až deset tisíc lidí.²³ Ochrana však byla nedostatečná, tím docházelo k přepadům a násilnostem. Počet dorazivších exulantů se snížil na necelou čtvrtinu. Avšak 11. června 1742 došlo

¹⁸ Vlčková Osvěta, Česká emigrace r. 1741–42, č. 2, Praha 1877, s. 798. Václav Tichý žádal generála, aby povolal evangelického kněze ke kázání a tím by naklonil několik set k víře. Generál po vzájemném rozhovoru oslovil samotného krále a ten pověřil pastora Jana Liberdu, aby se vydal na cestu s několika pomocníky do Čech.

¹⁹ Bílý, Jiří, Jezuita Antonín Koniáš: Osobnost a doba, Praha 1996, s. 219. Jan Liberda a jezuita Antonín Koniáš vyhlásili mezi konfesemi tvrdý boj.

²⁰ ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita, Pozvání do Slezska: Vznik prvních českých emigrantských kolonií v pruském Slezsku, Praha 2001, s. 13.

²¹ Jan Liberda (1700 – 9. srpna 1742) český evangelický náboženský spisovatel. Byl zakladatelem českých exulantských náboženských obcí v německých zemích. Zemřel 9. srpna 1742 v Berlíně.

²² HUTSCH, Gerhard, Jahrbuch für Schlesische Kirchengeschichte, Ulm 1965, s. 30.

²³ Tamtéž, s. 37.

k uzavření míru mezi Fridrichem II. Velikým a Marií Terezií,²⁴ což vedlo k odsunu pruské armády z Čech. Ti, kteří do té doby váhali, museli nyní počítat s pronásledováním. Pozvání platilo nadále, ale cesta již nebyla bezpečná.²⁵ Mnoho lidí podleгло lákavým slibům a hromadně se vydávalo do Slezska.²⁶ Přesto emigrace trvala až do roku 1764. Do nového působiště přišlo mnoho tajných evangelíků z Poděbradska, Litomyšlska, Královéhradecka a Novoměstska na Moravě.²⁷ Pruské vojsko však neplnilo svou ochrannou funkci, jak Jan Liberda očekával. Češi raději zůstávali doma, ale přesto se v průběhu pěti měsíců roku 1742 do okolí Münsterbergu vystěhovalo na 1500–2000 Čechů.²⁸ Emigrovalo několik set rodin, nejen z Čech, Moravy, nýbrž i ze samé Prahy.²⁹

I přes překážky způsobené uzavřením Vratislavského míru dne 11. června 1742 příliv českých nekatolíků zesílil. V konečné fázi se v Münsterbergu nacházelo téměř 2000 exulantů. Vratislavská komora si po čase nevěděla rady s přicházejícími Čechy, a proto se rozhodla je rozdělit a rozptýlit do menších feudálních statků. K různým strastem se přidalo ještě strádání způsobené nedostatkem jídla. Pro vysoký počet přistěhovalců místní starousedlíci Čechům příliš nepomáhali, zastávali vůči

²⁴ CÍLEK, s. 160–1. Marie Terezie narodila se 13. května 1717, zemřela 29. listopadu 1780. Její pozoruhodností je narozených šestnáct dětí a čtyřicet let panování nad habsburskou říší. V době kdy převzala po svém otci panování, byla státní pokladna prázdná a armáda zdecimovaná. Byla na svou dobu velmi moudrá panovnice, zavedla povinnou školní docházku, tereziánský katastr, jednotný celní řád a zrušení některých institucí. Toto období se nazývá osvícenecký absolutismus. Jejím prohlášením bylo, že chce být „matkou svých poddaných“.

²⁵ ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita, Pozvání do Slezska, s. 13.

²⁶ Králova Lhota: Historie obce Králova Lhota, [online]. Například obec Královu Lhotu opustilo na 41 chalupníků, z toho někteří, jako byli Martin Jirsák z domu č. 7., Jan Kouba z usedlosti č. 54, Matěj Kouba ze stavení č. 63 a jiní, kteří se nechali naverbovat mezi rekruty do pruského vojska.²⁶

²⁷ VACULÍK, s. 93. Emigranti přítomnosti počtu 147 rodin položili základy obcím Husinec u Střelína, Velký Tábor u Bralína v okolí Sycova a v roce 1752 Malý Tábor a v Horním Slezsku u Opolí Bedřichův Hradec. Na Střelínsku roku 1764 položili základy Horním, Středním a Dolním Poděbradům.

²⁸ ŠTĚŘÍKOVÁ, Pozvání do Slezska, s. 43. Liberdovi pomáhalo šest pomocníků: dva se podíleli na zabezpečení celého osídlovacího procesu a čtyři měli za úkol šířit ve východních Čechách zprávy o možnosti emigrace do Slezska pod ochranou armády.

²⁹ Vlčkova Osvěta, s. 800.

nim značně negativní postoj. Na jaře roku 1742 jim Fridrich II. povolil sbírku na stavbu českého kostela v Münsterbergu a v prosinci generální sbírku určenou ke zmírnění jejich bídy. Celou situaci ještě zkomplikovala náhlá smrt kazatele Jana Liberdy, který vyřizoval všechny záležitosti k usídlení.

O dalším významném člověku Václavu Blanickém³⁰ je zmínka ve zprávě z roku 1748 adresované pro nezjištěný reformovaný sbor ve Švýcarsku. Podnikl četné cesty do Holandska, Švýcarska a po bohatých evang. ref. sborech v Prusku za peněžními sbírkami. Výnosy sbírek byly použity na zakoupení pozemků pro vybudování českých osad.³¹ Teprve na jaře roku 1749 se naskytla možnost dostat svobodnou půdu na základě dřívějších královských příslibů, ale k realizaci nedošlo. Kolonisté si pozemky museli zakoupit sami ze svých prostředků a povolených sbírek. Veliká zásluha na těchto koupích je připisována kazateli Václavu Blanickému.³² Českým bratřím bylo nabídnuto území nedaleko slezského města Střelína. Pro budoucí novou kolonii, která měla nést název po mistru Janu Husovi „Husinec“, se vybralo celkem 7283 tolarů. Pro uskutečnění celého projektu však ještě chybělo 3217 tolarů, což sice nakonec neznamenal nepřekonatelnou překážku, ale následkem toho byla nabytá půda vlastněná kolonisty od počátku zatížena dluhem.³³ Splácení bylo navíc ztíženo skutečností, že k tomu museli čeští osadníci ještě platit

³⁰ Václav Blanický se narodil roku 1720. Vstoupil do kláštera v Čenstochové. Ve dvaceti letech z něj utekl do Berlína a tam se připojil k českému reformovanému sboru. V roce 1744 byl vnukem J. A. Komenského, dvorním kazatelem Jablonským, ordinován na reformovaného kazatele v Münsterbergu v bývalém pruském Slezsku. Navazoval vědomě na husitskou tradici. Naprostá většina z asi 2000 Čechů v Münsterbergu patřila k jeho sboru.

³¹ Evangelický týdeník: Kostnické jiskry, ročník 65, týden 8, rok 1980.

³² KÜHNE, Dietmar, Wenzeslaus Blanzky: Geschichte der in Schlesien etablierten Hußiten, Kulmbach 2001, s. 21.

³³ Vlčkova Osvěta, s. 804. „Pomocí totiž sbírek, pro vystěhovalce české zvláště v Holandsku, Švýcarsku a pruských zemích mezi spoluvěrci konaných, koupilo 147 rodin církve Münsterberské od města Střelína dva poplužní dvory, aby na místě jejich založili osadu, kde by také samy pro sebe bydlice, mohly bez překážek svobodně žít. Koupily vše, co při těchto poplužích bylo: mimo dva domy, 4 stodoly, chlívy, ovčín, polností 1080 měřic, 4 zahrady, louky, rybník, lesy a pastviny, vrch Ziegenberg, jež pojmenovaly Žižkov, lom, pak vše hospodářské nářadí, 500 ovcí, 24 krávy a 1 býka, 18 koní a drůbež; vše za 10500 tolarův.“

královskou daň. Navíc jim přibyly další poplatky z koupí přilehlých luk a polí ke svým poplužním dvorům.³⁴

Pruský král dne 30. dubna 1749 podepsal zakládající dokument nové české osady u Střelína. Projevem plnění svých starých slibů bylo darování hřbitovního kostelíka na předměstí střelínského Starého Města do trvalého užívání kolonistům.³⁵ Češi museli po určitou dobu snášet spoluužívání kostelíka s německými sousedy. Kostel se hřbitovem jim sloužil k pochovávání svých pozůstalých. Kazatel Václav Blanický a jeho nástupce Samuel Figulus³⁶ se snažili hledat cestu ke svým luterským kolegům. Usilovná snaha o sblížení skutečně vedla k pozvolné toleranci ze strany střelínských obyvatel.³⁷ V roce 1764 založili čeští vystěhovalci vedle Husince tři nové osady, Horní, Prostřední a Dolní Poděbrady. Po čase se usadili i v blízkých vesnicích, Toependorfě, Eichwaldě, Penči a Meltě. S Husineckými se spojili v jednu církev.³⁸

Postupem doby bylo pruskou vládou vydáno nové nařízení o výuce v českých školách výhradně v jazyce německém.³⁹ Takové nařízení se opakovalo v letech 1830–1845. Bylo zakázáno používat české knihy a především mládež měla být poněmčená.⁴⁰ Husinecká církev v roce 1876

³⁴ ŠTĚŘÍKOVÁ, Pozvání do Slezska, s. 179.

³⁵ Vlčkova Osvěta, s. 804.

³⁶ KUBÍN, Josef, Štefan, České emigrantské osady v pruském Slezsku: Čechové Štrálští, Praha 1931, s. 41. Na Střelínském hřbitově jsou hroby jejich kazatelů. Václav Blanický 1744–1754; Samuel Figulus 1754–1771; Jiří Daniel Mojžíš 1771–1809; Petr Šikora 1811–1824; Josef de Tardy 1825–1874; Gustav Chlumský 1874–1910;

³⁷ ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita, Země otců: Z historie vzpomínek k 50. výročí reemigrace potomků českých exulantů, Praha 1995, s. 24.

³⁸ Vlčkova Osvěta, s. 806.

³⁹ RYŠAVÝ, Antonín, Mezi potomky českých emigrantů: V Husinci a v Poděbradech u Střelína v Pruském Slezsku, Ottův Světozor, 1907, s. 33. „Kupující Češi nebyli nikomu poddání než pravomoci válečné komory ve Vratislavi a nadání byli cennými výsadami jako: užívání jazyka mateřského ve škole i církvi, osvobození od vojenské povinnosti (což bylo r. 1817 zrušeno). Za to se však zavázali, že nezaloží ani pivovaru ani pálenky na pozemcích koupených, aniž budou provozovat řemesla tak, aby škodili řemeslníkům střelínským.“

⁴⁰ Vlčkova Osvěta, s. 891. Husinecký učitel poznamenal: „Co jsme byli od vyšších úřadů přetrpěli,“ stěžuje si na začátku roku 1835 Husinecký učitel v tamější kronice školní, „to ví jen bůh a my!“ – S utrpením skončili jsme rok 1834, s utrpením začínáme nový rok 1835.“

evidovala 2860 Čechů.⁴¹ Po létech bídy a rozličných nesnází se situace v Husinci uklidnila. Vztahy mezi českými rodinami a německým obyvatelstvem byly většinou dobré. Čeští bratři se prokázali velkou zbožností a mravní úrovní. Mimo rolnictví se živili také tkalcovstvím. Do této doby si zachovali ryzí českou mluvu, mravy a obyčeje přinesené z vlasti.⁴²

V průběhu 19. a začátkem 20. století stále čelila komunita tlakům ze strany úřadů, tyto neustále usilovaly o germanizaci obyvatel Husince. V místní škole se sice dlouho vyučovalo česky, avšak příkazy z úřadů se vystupňovaly natolik, že němčina pronikla do školní výuky. Pouze náboženství mohlo být přednášeno v české mluvě. Ve třicátých letech 19. století německé úřady požadovaly bohoslužby v německém jazyce přinejmenším jednou za měsíc. Od 70. let 19. století již ob víkend. Češi nesouhlasili a odmítali účast na německých bohoslužbách. Nastolili tedy kompromis, konzistoř svolila k jednoměsíční německé bohoslužbě, při níž čeští obyvatelé mohli používat své české zpěvníky a kancionály. Díky tomu se v husineckých rodinách mluvilo česky až do roku 1945. Úředním jazykem se stala němčina, ta ale v domácnostech nevládla, zde se stále hovořilo česky.⁴³ Přesto se postupem času z české menšiny rodný jazyk vytrácel. Podoba jazyka se měnila, přecházela v hovorovou řeč.⁴⁴

⁴¹ Vlčkova Osvěta, s. 898. „Církev Husinecká u Střelína, jež čítala roku 1846 2500, r. 1868 2650, r. 1876 2860 Čechův, obsahuje tyto osady: 1. Husinec s rodinami usazenými ve Střelíně, měl vlastní kostel, školu (220 šk. dítek) se dvěma učiteli, ke 1300 Čechův, 2. Poděbrady Horní se 300 obyvateli, 3. Poděbrady Prostřední s 360 obyv., má českou školu, 4. Poděbrady Dolní r. 1868 s 180, r. 1876 s 208 Čechy, 5. Penč s 110 Čechy a vlastní školou nyní poněmčující, 6. Toppendorf s 310 Čechy, 7. Eichwald r. 1868 s 100, r. 1876 s 135 Čechy, 8. Melta s 107 Čechy.“

⁴² SLAVÍK, Augustin, František, Husitské osady v pruském Slezsku, Praha, Květy, 04, 1869, s. 132–134.

⁴³ AUERHAN, Jan, Die sprachlichen Minderheiten in Europa, Berlin – Friedenau, 1926, s. 60–61.

⁴⁴ Návrat do země otců: Sborník ze sjezdu českých a moravských reemigrantů a jejich potomků, Praha 1993, s. 23.

V první světové válce bojovalo 236 husineckých mužů, z nichž 95 padlo. Po skončení války se život obyvatel Husince vrátil do zajetých kolejí. Mnozí však svoji budoucnost neviděli příliš optimisticky. Svůj původ samozřejmě nikterak neskrývali a také jej zviditelňovali na štítech svých domů, a to vsazenou okrasnou deskou z přírodního kamene. Nicméně násilná germanizace pokračovala a státní úředníci odhadovali, že přibližně za půl století dojde k úplnému poněmčení. Nebylo to vlivem ekonomické a hospodářské závislosti na Střelíně, ale hlavní zásluhu měla škola, kde se vyučovalo jen v německém jazyce.⁴⁵ Roku 1910 byla vybudovaná škola nová.⁴⁶

Kostel zůstal doposud reformovaný a zdejší bohoslužby probíhaly tradičním způsobem. Farářem se stal bratr Heinrich Duvinář,⁴⁷ který kázal střídavě jednu neděli v jazyce českém a druhou v jazyce německém.⁴⁸ Česky mluvených bohoslužeb se zúčastnili starší bratři a sestry a německých se zúčastňovala mladší generace mluvící již německy.⁴⁹ Začátkem druhé světové války farář Heinrich Duvinář zemřel a po jeho smrti se bohoslužeb ujal německý kazatel Benno Max Adolf

⁴⁵ AUERHAN, Jan, *Osady českých emigrantů v Prusku, Polsku a Rusku*, Praha 1920, s. 18.

⁴⁶ ŠTĚŘÍKOVÁ, Země otců, s. 39. „V roce 1905 bylo konečně rozhodnuto o stavbě nové školy. Ve staré škole měly být upraveny dva učitelské byty. Náklady na novou školu byly odhadnuty na 61 000 marek. Obec byla povinna přispět obnosem 17 000 marek. V následujícím roce byl povolán do Husince čtvrtý učitel. Žáci byli rozděleni do 6 tříd po 52 až 73 dětech. Celkem tedy navštěvovalo školu 373 žáků. K položení základního kamene a ke stavbě nové školy došlo ovšem až v roce 1910.“

⁴⁷ ŠTĚŘÍKOVÁ, Země otců, s. 41 a 55. Dne 15. srpna 1911 byl Heinrich Duvinage (22. únor 1877 – 16. říjen 1943 Střelín) uveden do úřadu. Postavení pastora nebylo záviděnihodné, sice slíbil, že se česky naučí, ale při kázání jen předčítal z českých knih.

⁴⁸ Českobratrské církve evangelická bratrská jednota baptistů, *Sborník ze sjezdu českých a moravských reemigrantů a jejich potomků: Návrat do země otců*, Praha, 1993, s. 23. Postupem času se z české menšiny rodný jazyk vytrácel a čeština přetrvávala jen v domácím prostředí. Podoba jazyka se měnila, přecházela v hovorovou řeč, která se podobala severovýchodočeskému dialektu Kralické bible – tzv. kraličtině, bibličtině.

⁴⁹ Osobní sdělení paní Jany Cuchalové Jany autorovi ze dne 14. 7. 2010, DVD č. 6. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

Krause,⁵⁰ který kázal pouze německy.⁵¹ V té době měla celá farnost kolem 4000 duší.⁵²

Co se týká mládeže, ta již česky číst a psát příliš neuměla. Správně mluvit se mladá generace naučila až po příchodu do Čech.⁵³ Oproti jiným českým vesnicím v Německu však česká řeč na Střelínku přetrvávala do meziválečného období vlivem častých kontaktů s domovinou, neboť zdejší faráři a učitelé byli z Čech. Stávalo se, že místní ženy se vdaly za učitele.

Mezi některými Čechy se tradovalo, že nastane doba návratu do vlasti. První náznak možné reemigrace se objevil v době, kdy zdejší obce navštívil Dr. Jan Auerhan⁵⁴ v roce 1920. Ten viděl možnost přesídlení takto: „Dnes odčičují se následky Bílé Hory; myslím, že je naší povinností umožnit potomkům českých emigrantů návrat do volné, osvobozené vlasti. Velkostatky, jež vítěz bělohorský bezprávnou konfiskací odejmul české šlechtě, budou vráceny národu. A je, myslím, požadavkem dějinné spravedlnosti, aby některý z těchto velkostatků byl prodán potomkům českých emigrantů, kteří by na jeho pozemcích založili si vlastní svoji osadu. Zachránili bychom tím českému národu řadu dobrých, poctivých, pracovitých, řádných českých lidí, věrných synů a dcer českého národa, kteří vroucně touží vrátit se do staré vlasti. A splatili bychom tím dluh své minulosti.“⁵⁵ V témže roce se skupina střelínských Čechů pod vedením bratra Brahy vypravila organizovat reemigraci osmnácti rodin na

⁵⁰ HUTSCH, s. 155. Benno Max Adolf Krause (9. únor 1913 Schweidnitz – 9. listopad 1980 Delmenhorst), byl posledním farářem Husince.

⁵¹ Osobní sdělení pana Martina Křorka autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

⁵² MPSP-R, Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha, karton 412.

⁵³ Osobní sdělení paní Jany Cuchalové autorovi ze dne 14. 7. 2010, DVD č. 6. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

⁵⁴ Z dopisu Karla Vašuta, s. 1. Dr. J. Auerhan předseda Čs. Zahraničního ústavu, byl v roce 1942 nacisty popraven (2. září 1880 Leština u Humpolce – 9. června 1942 Praha-Kobylisy), byl právník působící ve Státním statistickém ústavu. Docent na Přírodovědecké fakultě Univerzity Karlovy v Praze.

⁵⁵ AUERHAN, Jan, Osady českých emigrantů v Prusku, Polsku a Rusku, s. 47.

Litoměřicko. Tato mise skončila neúspěchem zapříčiněná nezájmem místních českých úřadů.⁵⁶

Soukromá výuka českého jazyka se zakazovala. Jednoho dne se zde objevil bratr Karel Vašut,⁵⁷ který pocházel z Frenštátu pod Radhoštěm. Založil si zde rodinu a stal se pro místní Čechy velikou oporou ve výuce mateřského jazyka. V Prostředních Poděbradech zorganizoval za nelehkých podmínek v listopadu roku 1923 výuku češtiny pro 80 dětí. Každou možnou neděli odpoledne je řádně procvičoval, pomáhal mu učitel Jáchym Lelek.⁵⁸ Tento vlastenec několikrát vycestoval se střelínskými dětmi do Československa.⁵⁹ V roce 1921 za účasti 36 členů, v letech 1923 a 1924 v době prázdnin ve větším počtu dětí školního věku z Husince a Poděbrad. V roce 1926 zorganizoval Karel Vašut a rychtář Klovrza cestu do Prahy na Vsesokolský slet.⁶⁰ V roce 1925 obdržel Karel Vašut úředně zákaz vyučování českého jazyka, a to pod pohrůžkou policejního stíhání, vyslychání a zatčení.⁶¹

Školní docházka byla zpravidla osmiletá, po ní následoval učební obor, který byl již zpoplatněn. Mezitím přišlo nařízení nastoupit na jeden rok do povinné služby tzv. „Pflichtjahr“.⁶² Smyslem této služby bylo

⁵⁶ MPSP-R, Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha, karton 412.

⁵⁷ KUBÍN, s. 59 a 65. Josef Štefan Kubín (7. října 1864 Jičín – 25. listopadu 1965 Praha) byl středoškolský pedagog, folklorista, sběratel lidových vyprávění a pohádek, etnograf, dialektolog, literární publicista a spisovatel. „Karel Vašut, nový usedlík, krejčovský mistr z Kočolek (má chalupu v P. P.); s plným zápalem mladého srdce touží býti jakýmsi apoštolem naší emigrace; je nad průměr svého stavu vzdělán, zná několik jazyků, a jako chtivý čtenář i vůbec milovník české knihy, čile se shání z dostupných zdrojů po novém a novém poznání.“

⁵⁸ KUBÍN, s. 65. Jáchym Lelek, mladý učitel v Husinci (syn rolníka z H. P., bývalého rychtáře), cítěním věrný Čech.

⁵⁹ MÍČAN, Vladimír, Ve vyhnanství: O českých emigrantech v prus. Slezsku na Opolsku a Střelínsku, Brno 1927, s. 75.

⁶⁰ KUBÍN, s. 70.

⁶¹ Citováno z dopisu Karla Vašuta ze dne 6. února 1956. „V roce 1938 byli jsme já a moje manželka třemi četníky odvedeni a vězněni ve Vratislavi. Čtyři týdny před porodem byla manželka jako těhotná z vězení propuštěná.“

⁶² BEDÜRFTIG, Friedemann, Třetí říše a druhá světová válka, Praha 2004, s. 374. „Povinný rok“, dne 15. února 1938 vyšlo „Prováděcí nařízení ke >čtyřletému plánu o intenzivnějším zapojení ženských pracovních sil do zemědělství a domácího hospodářství“ (v platnosti od roku 1939).

především vážít si práce.⁶³ Teprve pak následovalo učení. Definitivní germanizace nastala nástupem Adolfa Hitlera k moci. Jedním z dalších nových nařízeních byla také povinnost žáků a veškeré německé mládeže účastnit se aktivit Hitlerjugend.⁶⁴ Její činnost probíhala dvakrát týdně ve středu a v sobotu.⁶⁵ Podobná situace se odehrávala i v ostatních školách. Jedna z pamětnic vzpomíná: „Když přišel Hitler, tak jsme museli povinně chodit do Hitlerjugend. Náš učitel byl na nás velmi přísný. Doma jsme museli hodně pracovat, tak do tohoto spolku jsme chodili jen občas. Proto nás ostatní nazývali Eichwaldebolschevicken (Dubský bolševici). Dnes, když se nad tím zamyslím, tak naši rodiče velmi riskovali.“⁶⁶

Pracovních příležitostí byl dostatek. Přímou v Husinci poskytovala práce tkalcovna a přádelna. Mnozí pracovali jako pekaři, kavárníci, cukráři, kováři, zedníci a ve městě se zpracovávalo dřevo ve dvou velikých truhlárnách. Další zaměstnání poskytovaly továrna na cigarety, konzervárna, sezónní cukrovar, několik zahradnictví, cihelna, kamenictví, šicí dílny a několik lomů na těžbu žuly. Ve Střelíně se nacházelo i několik mlýnů včetně jednoho větrného⁶⁷ přímo v Husinci, ten stál na „Větráckém kopci“. Práce byla i v městském pivovaru, který stával vedle školy a jeho logem byl tento slogan: Střelínské pivo má všude přednost.⁶⁸ Hlavní výdělečnou činností bylo zemědělství vysoké úrovně. Podnebí bylo velice

Nařizovalo vykonávat jednorocní pracovní povinnost všem ženám mezi 18 a 25 lety, s výjimkou těch, které měly zemědělství nebo domácí hospodářství za své povolání nebo se v takovém povolání školily.

⁶³ Osobní sdělení paní Irmí Rubaciové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

⁶⁴ BEDÜRFTIG, s. 172. Hitlerjugend byla mládežnická organizace utvořená NSDAP v roce 1922, povinnost vstupu byla uzákoněna v roce 1939.

⁶⁵ Osobní sdělení paní Martina Kňorka autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora. Každý si musel pořídit uniformu sestavenou ze žlutohnědé košile, černých kalhot a kožené vázanky s uzlíkem. Z účasti byl vyloučen pouze jeden chlapec s židovskými předky.

⁶⁶ Osobní sdělení paní Emi Ohrimkové autorovi ze dne 9. 4. 2012, DVD č. 12. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

⁶⁷ KUBÍN, s. 92.

⁶⁸ KUBÍN, s. 8.

příznivé, vody byl dostatek, pole úrodná a sklizně velmi výnosné, což bylo nepochybně dáno i příhodnou nadmořskou výškou 200–250 metrů nad mořem.⁶⁹ Místní Češi si udržovali tradice. Především se slavily Velikonoce a jiné náboženské svátky. Hlavní událostí byly dožínky, při nichž se vynášel věnec z obilí „žňová koruna“ (Erntekrone)⁷⁰ z nějakého určeného hospodářství, utvořil se průvod a ten prošel celou vesnicí. Začátkem druhé světové války byly veškeré slavnosti zakázány. Mezi obyčej patřilo i setkání s příbuznými v Čechách. Jedna z pamětnic vzpomíná: „Rodiče před námi dětmi určité rozhovory tajili. Vzpomínám si, tátova první žena se velmi nachladila při výstupu na Sněžku. Zde se údajně pravidelně každý rok scházeli s příbuznými z Čech. Toto se zopakovalo také i v padesátých letech minulého století.“⁷¹

Husinec patřil k větším vesnicím, měl přibližně 1500 obyvatel a jako jedna z mála měla i názvy ulic. Za Hitlera došlo k přejmenování Husince na Friedrichstein podle Fridricha II. Velikého. Další vesnice osídlené českými emigranty byly rovněž přejmenovány.⁷² Postupně si česká mládež začala namlouvat své protějšky u starousedlíků. Jazyková bariéra téměř vymizela. Pro celou českou oblast byl vyčleněn jeden policista jménem Wagner.⁷³ Přímo v Husinci byla pro hřištníky k dispozici i místní basa, vězení.⁷⁴

Nástupem národního socialismu a jeho agresivní politiky se museli účastnit všech státem nařízených služeb. Povinná byla účast

⁶⁹ Osobní sdělení pana Viléma Javůrka autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 5. Záznam uložen v osobním archivu autora.

⁷⁰ Dožínky. Tato slavnost může zahrnovat odvážení posledního snopu z pole, předání dožínkového věnce a přání („vinšování“) hospodáři; potom následuje hostina s hudbou a tancem. Věnec se schovával v hospodářství do Vánoc nebo až do příštích žní.

⁷¹ Osobní sdělení paní Selmi Zahradníkové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

⁷² ŠTĚŘÍKOVÁ, Země otců, s. 29. Horní, Střední a Dolní Poděbrady na Mehltheuer Ober, Mittel, Nieder Podiebrad podle majitelů původního poplužního dvora.

⁷³ Osobní sdělení paní Alžběty Jirmanové autorovi ze dne 10. 7. 2010, DVD č. 7. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

⁷⁴ Osobní sdělení pana Dietara Kouby autorovi ze dne 30. 7. 2011, DVD Č. 18. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

v Hitlerjugend, v Arbeitsdienst⁷⁵ a ve vojenské službě.⁷⁶ Přibližně rok po vypuknutí války se zde objevili i francouzští, jugoslávští a srbští muži, byli v zajetí na tzv. Gefangenschaft.⁷⁷ I přes zákaz se čeští osadníci k zajatcům chovali velmi rozumně.⁷⁸ Situace byla odlišná u polských zajatců nasazených v cukrovaru. Jejich podmínky byly nezáviděníhodné. Museli tvrdě pracovat bez kvalitní stravy. Jeden z Čechů jim dělal mistra a začal jim z domova nosit alespoň trochu jídla. Tito Poláci se odvděčili Čechům při poválečném osídlování tohoto území.⁷⁹

Život v období války nebyl pro místní komunitu jednoduchý. Příchozí úředníci navíc přinášeli informace o budoucím rozdělení získaných území na východě a přesunech obyvatelstva tímto směrem, které vycházely z Hitlerova plánu osídlování dobytých území ve východní Evropě.⁸⁰ To se mělo týkat i obyvatel Husince. Mnoho žen pracovalo společně s Němci-nacisty, kteří jim často říkali: „Máme všechny vaše papíry, až Hitler vyhraje válku, tak vás všechny pošleme na Sibiř a na Ukrajinu.“⁸¹ Tato zpráva se mezi lidmi roznesla a mnozí jí skutečně věřili. Například starosta Eichwaldu (Kolonie, Dub), nějaký pan Junke pravidelně veřejně oznamoval zde žijícím Čechům: „Až my Němci vyhraje válku, tak vy všichni půjdete rovnou na Sibiř.“⁸² Válečný život se nevyhnul ani školám. Ve Střelíně v období v roce

⁷⁵ Pracovní služba a povinnost pro národ, polovojenské uskupení, které zahrnovala muže ve věku 17–19 let. Nosili uniformu, znakem jim byl rýč.

⁷⁶ Osobní sdělení paní Ireny Černé autorovi ze dne 18. 7. 2010, DVD č. 1. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

⁷⁷ Osobní sdělení paní Emi Ohrimkové autorovi ze dne 9. 4. 2012, DVD č. 12. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora. Gefangenschaft – zajetí.

⁷⁸ Tamtéž. Předem byla dána jasná pravidla o zacházení se zajatci. Pro takové byla přidělena budova, do které se museli denně vracet. Zde byli spočítáni a uzamčeni. Ráno odvedeni zpět do práce.

⁷⁹ Osobní sdělení pana Manfreda Pecha autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 10. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

⁸⁰ BLACKBOURN, David, Podmaňování přírody, Praha 2009, s. 271.

⁸¹ Osobní sdělení paní Ruth Háslerové autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 10. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

⁸² Osobní sdělení paní Emi Ohrimkové ze dne 9. 4. 2012, DVD č. 12. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

1942–43 se ve školní budově zřídil lazaret a na střechu byl namalován červený kříž. Koncem roku 1944 se do školy chodilo jen pro úkoly.⁸³

Již na podzim roku 1944 se objevovali první uprchlíci z Východního Pruska. Ti s sebou přinášeli hrůzostrašné zprávy o běsnění Rudé armády na území Běloruska, Lotyšska a Estonska. Docházelo k rabování, vraždění i znásilňování žen všech věkových kategorií.⁸⁴ V prosinci roku 1944 a v lednu následujícího roku byla veliká zima a příchozí východopruští uprchlíci trpěli velikými mrazy, často byli spatřeni, jak své děti a příbuzné táhnou na saních zmrzlé. Německé obyvatelstvo se snažilo uchránit před pomstou vítězů různými prostředky. „Silnice byly plné uprchlíků, povozů a chodců.“⁸⁵ Především ženy si malovaly obličej do šeda a dělaly si skvrny, aby vše vypadalo jako tyfus, belhaly se a schovávaly. Rabující Sověti dodržovali jednu zásadu: nikdy se nedotýkali věcí malých dětí, matku s nemluvnětem nechali na pokoji. Častokrát docházelo k několikanásobnému znásilnění ženy.⁸⁶ Za několik měsíců se Střelínští s takovými praktikami setkali také. Počátkem ledna přicházely první zprávy o budoucím odsunu všech lidí ze Slezska. O válečné situaci se nikde nemluvílo, všichni měli strach.⁸⁷

⁸³ Osobní sdělení paní Selmi Zahradníkové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

⁸⁴ MERRIDALEOVÁ, Catherine, *Ivanova válka: Rudá armáda 1939– 1945*, Praha, Plzeň 2007, s. 243–245.

⁸⁵ KERSHAW, Ian, *Hitler. 1836–1945: Nemesis*, Praha 2004, s. 680. „Lidé propadající panice, když se šíří zvěst: ‚Rusové jsou nám v patách!‘ Lidé se dívají jeden na druhého. To přece není možné. Pak přijíždí nějaký muž na koni. Hlasitě křičí: ‚Zachraň se, kdo můžeš. Za půl hodiny tady budou Rusové.‘ Strach nás dočista ochrnl.“

⁸⁶ KROCKOW, Christian, *Hodina žen*, Praha 2008, s. 76.

⁸⁷ Osobní sdělení paní Alžběty Koubové autorovi ze dne 8. 8. 2012, DVD č. 19. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

3. HROMADNÝ PŘESUN DO BEZPEČÍ PŘED RUDOU ARMÁDOU

Dne 12. ledna 1945 zahájila Rudá armáda tažení přes Polsko do Pruska⁸⁸ a dále do Berlína.⁸⁹ Říšský ministr propagandy Joseph Goebbels⁹⁰ ze všech svých propagandistických prostředků nepřetržitě vysílal zprávy o barbarských a primitivních zvěrstvech Rudoarmějců a povolával do zbraně všechny schopné muže a chlapce.⁹¹ Tento povinný nábor se nazýval Volkssturm⁹² a byl součástí takzvané totální války (totaler Krieg).⁹³ Muži museli jít kopat zákopy, pomáhat organizovat odsuny a vypomáhat na železnici. Od königsberských obyvatel byli již dříve varováni před blížícím se nebezpečím. Nenechali tedy nic náhodě a připravili se k opuštění domovů. Ti, kteří měli koně nebo krávy, se seřadili do takzvaných treků (konvoje vozů) a čekali na výzvu k odjezdu.

Přesuny civilního obyvatelstva probíhaly před postupující frontou již od konce ledna 1945 individuálně i hromadně. Vše bylo předem důkladně připravené. Určení vojáci chodili a informovali obyvatele o plánovaném datu a hodině odjezdu. Po odchodu obyvatelstva Volkssturm sehnal zbylý dobytek určený k odsunu do bezpečí. Poté vojáci provedli důkladnou

⁸⁸ HRBEK, Jaroslav, SMETANA, Vít a kol., *Draze zaplacená svoboda: Osvobození Československa 1944–1945*, svazek II, Praha 2009, s. 133–134.

⁸⁹ KERSHAW, s. 675. Rudá armáda zahájila 12. ledna 1945 velkou Viselsko-oderskou operaci a jednotky maršála Žukova, Rokossovského a Koněva se valily do tehdy německého Slezska, Pruska a Poznaňska. Při níž během 14 dnů postoupila až k Odře.

⁹⁰ BEDÜRFTIG, s. 141. Joseph Goebbels narozen dne 29. října 1897 Rheydt – umírá 1. května 1945 Berlín. „Frekventant jezuitské koleje, promováný germanista a neúspěšný autor krásné literatury (mj. román *Michael*, 1921) se roku 1924 dal k NSDAP a udělal v ní rychlou kariéru: roku 1926 se stal berlínským župním vedoucím, 1928 poslanec říšského sněmu, 1930 hlavním říšským propagandistou NSDAP. 13. 3. 1933 ministrem lidové osvěty a propagandy a prezidentem >Říšské kulturní komory. Goebbels patřil k nejužšímu vedení soustředěnému kolem Hitlera, jemuž byl otrocky oddán a jehož světový názor a politiku virtuózně „prodával“ ve svých médiích, která vlastní rukou podřídil jednotné linii a také vedl.“

⁹¹ KERSHAW, s. 694. „Hitles s Goebbsem mluvili o válce na východě jako o historickém zápase, jenž má chránit „evropský kulturní svět“ před novověkými Huny a Mongoly. Nejlépe se povede těm, kdo spálí všechny mosty a nebudou uvažovat o žádném kompromisu. ‘V každém případě se mezi námi nikdy neobjeví ani stín úvah o kapitulaci,’ napsal Goebbels.“

⁹² BEDÜRFTIG, s. 541. Na základě vůdcova výnosu bylo z mužů mezi 16 a 60 lety, kteří dosud nenarukovali, 25. 9. 1944 utvořeno zvláštní vojsko, domobrana zvaná „Volkssturm“.

⁹³ BEDÜRFTIG, s. 504.

kontrolu všech stavení. Stávalo se, že někteří staří lidé neuposlechli a zůstali zde do konce války, ne všichni však přežili. Domy zůstaly otevřené, dobytek neschopný k transportu zůstal přivázaný ve chlévě. Zpovzdálí bylo každý den slyšet hřmot děl a cítit záchvěvy půdy. Pověření správci transportu lidem vysvětlovali, že se ještě nejedná o frontu, ale na Odře vojáci odstřelují ledy. Nikdo tomu nevěřil, protože šířící se zprávy přinesly informaci, že se střílí už u Briegu (Brzeg). Cesta do bezpečí nebyla nikterak jednoduchá, panovala veliká zima (-28 °C), informace o brzkém návratu do tří neděl byly brány za propagandistickou lež. Mezi lidmi se proslýchalo, že je připravená nějaká zázračná zbraň (Wunderwaffe), která měla v poslední chvíli otočit průběh války ve prospěch Říše. Záchrana života však byla v této chvíli přednější, každý momentálně řešil přežití své rodiny. Nebylo na co čekat. Na sklonku ledna roku 1945 přišla dlouho očekávaná výzva k odsunu všech obyvatel z oblasti celého Střelínska, samozřejmě včetně husineckých. Někteří opustili své domovy předčasně a odjeli ke svým příbuzným do německého vnitrozemí.

Mezi lidmi se hovořilo o hromadném přesunu všech obyvatel z Vratislavského kraje. Hlavní odsun střelínských nastal až v únoru 1945. Protože většina zbylých mužů byla již dříve povolána do Folksturm, odsunu se účastnili jen ženy, děti a starci. Byli rozděleni do několika skupin, samostatně žijící ženy s dětmi jely do bezpečí vlakem zpravidla až do Bavorska. Někteří měli možnost odjet do Drážďan. Tímto směrem bylo vypraveno několik transportů a někteří měli odjet také. Pravděpodobně z důvodu nedostatku místa ve vlaku neodcestovali a unikli tak leteckým náletům. Bylo to zrovna v době bombardování Drážďan v noci z 13. na 14. února,⁹⁴ kdy vlaky byly zcela zničeny a cestující zabiti.⁹⁵

Lidé s povozy dne 7. února 1945 ráno zabalili poslední věci a kolem poledne vyrazili na cestu. Takřka všichni obyvatelé byli evakuováni. Odjelo

⁹⁴ COOPER, Alan, Cíl: Drážďany, Praha 2006, s. 156.

⁹⁵ KERSHAW, s. 682 a 695.

asi čtyřicet povozů. Během přesunu, se muselo několikrát zastavit, především kvůli přenocování a krmení, doplnění potravin a ošetření zimou vyčerpaného dobytka. Všichni, kteří mohli chodit, šli vedle svých vozů pěšky, věci a tašky nesli v rukách, na sobě měli několik vrstev oblečení z důvodu velikých mrazů a také obav z okradení. Všeobecně byl nedostatek civilního oblečení pro všechny prchající, hrozbu představovali i zběhové. Cesta trvala bezmála tři neděle. Celou výpravu zdržoval od původního časového plánu problém s namrzajícím ledem na nohách krav. Úpornou zimní výpravu řídil jeden pověřený člověk, který ji dovedl do německých osad ležících na českoněmeckých hranicích v Orlických Horách, v místech, kde hranici tvořila řeka Divoká Orlice.⁹⁶ Rodiny s dobytkem a vozy byly umístěny do usedlostí, kde společně s majiteli přečkaly zbývající období války. Ostatní osoby nevlastnící dobytek zůstaly ubytované ve vsích. Některé z nich byly dokonce umístěny v českých vesnicích za státní hranicí.⁹⁷

Větší počet husineckých byl ubytován ve velkém sále v obci Stuhlseifen. Zde byli nuceni se všichni vměstnat a společně přežívat. Víra v Boha jim dodávala sílu v této nezáviděníhodné situaci. Podle některých vyprávění zde nebylo soužití jednoduché. Ve velkém sále bylo stále rušno, malé děti trpěly nemocemi způsobenými dlouhým cestováním, léky nebyly. K vyřešení osobních problémů a neřešitelných situací byl častokrát přivolán místní starosta. Některým se snažil najít nové lepší ubytování. Stalo se ale i to, že nabídnul rodině dům, kde lidé zemřeli na tuberkulózu. Stavení

⁹⁶ Vesnice, ve kterých bylo zabezpečeno ubytování husineckých obyvatel, se jmenovaly: Stuhlseifen (Rudawa), Bad Altheide (Polanica Zdroj), Glatz (Kłodzko), Habelschwerdt (Bystrzyca Kłodzka), Keiserswalde (Duszniki Zdroj) a Alt Waltersdorf (Stary Waliszów).

⁹⁷ Osobní sdělení paní Alžběty Jirmanové autorovi ze dne 10. 7. 2010, DVD č. 7; osobní sdělení paní Alžběty Koubové autorovi ze dne 8. 8. 2012, DVD č. 19; osobní sdělení pana Manfréda Kouby autorovi ze dne 12. 7. 2010, DVD č. 2. Záznamy rozhovorů uloženy v osobním archivu autora.

nebylo vydezinfikované a nákaza zapříčinila smrt malého chlapce, který údajně skonal za velikého utrpení. Pochován byl na místním hřbitově.⁹⁸

Život zde nebyl jednoduchý. I když se v obchodech ještě dalo nakupovat za lístky a říšské marky, chyběly základní potraviny, cukr, mouka a jiné potřebné věci pro malé děti. To donutilo některé ženy k riskantní cestě zpět domů pro schované potraviny. Díky bicyklům přivezeným s sebou netrvala padesátikilometrová cesta tak dlouho jako s povozy. Nazpět přivezly zprávy o celkové situaci a následné možné budoucnosti. Starostové obcí jednou denně vydávali k jídlu uvařený Eintopf,⁹⁹ aby se mohl každý posilnit. Později se oblast naplnila uprchlíky do té míry, že pro nedostatek ubytovacích kapacit museli pokračovat dále na západ. Zbylí, kteří z Husince neodjeli s povozy a dali přednost cestě vlakem, byli zavezeni do města Kladsko (Klodzko). Zde byli také rozděleni do obcí a místní starostové jim zabezpečovali ubytování. Po osvobození Sověty se situace zdramatizovala, nastal velký hlad a menší chlapci konali dobrodružné výpravy k Sovětům pro polévku uvařenou nejčastěji z koniny. Tu přinášeli svým matkám a sourozencům.¹⁰⁰

V Orlických horách se začínaly objevovat sovětské jednotky. Jejich příslušníci hledali především děvčata a vše, co se dalo směnit. Pro zdejší německé obyvatele nastaly dny odplaty. Ženy musely být po vůli, mnoho dětí a mladých děvčat se muselo schovávat v lesích a každý den byly slyšet hrůzostrašné zprávy o odvetných akcích na civilním obyvatelstvu. Ani odsunutí neunikli prohlídkám a pronásledování. Jejich jedinou výhodou bylo to, že se sovětskými vojáky mluvili česky, což je mnohdy zachránilo.

⁹⁸ Osobní sdělení paní Autusty Horákové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 8. Záznam hovoru uložen v osobním v osobním archivu autora.

⁹⁹ Německý *Eintopf*, jídlo z „jednoho hrnce“, patří k tradičním jídlům. Jedná se o značně zahuštěnou polévku s různými přísadami, srovnatelné např. s bramborovou polévkou.

¹⁰⁰ Osobní sdělení pana Jiřího Friesela autorovi ze dne 20. 7. 2010, DVD č. 9; osobní sdělení pana Viléma Javůrka autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 5; osobní sdělení paní Autusty Horákové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 8. Záznamy rozhovorů uloženy v osobním archivu autora.

Češi si tehdy vzpomněli na radu svých rodičů, aby nezapomněli na svoji rodnou řeč, tedy češtinu.¹⁰¹ Sověti je tolerovali a v některých případech jim i pomohli. Darovali jim jídlo, koňské karbanátky, vodku, cigarety a vyprávěli si s nimi o domově a hráli spolu společenské hry. Někdy však měli jen štěstí, které zamezilo nejhoršímu. Mnohdy je potrápili nočními prohlídkami, chodili většinou po skupinách. Vynucovali si děvčata, vodku a jiné věci pro vlastní zábavu. Jedinou obranou byl útek do lesa a někdy stačila přítomnost křičícího malého dítěte, které zpravidla zapříčinilo obrat v celé situaci. Sověti měli rádi děti a změnili rázem své chování. Jindy zas znalost češtiny pomohly při vystavování dokladů. Přímá účastnice se podělila o svůj zážitek s praktikami prchajícími z Východního Pruska: „Ještě než jsme šli domů, tak se nám přihodila taková věc. Němka, které patřila usedlost, vzápětí po smrti Adolfa Hitlera vyvěsila na dům německou vlajku. Máma okamžitě začala jednat a hlasitě mluvila: ‚Žádný takový, my máme spoustu dětí a Vy máte také dítě, jak si vůbec můžete dovolit toto udělat?‘ Tak moje máma zamezila tragickým následkům. Po čase si zde Rusové zřídili stanoviště a máma se šla podívat, jak se zařídili. Na cestu si vzala s sebou mě, protože věděla, že když žena má malé dítě, tak jim Sověti neublíží. Nasadila si každou botu jinou a zamazala si obličej. Nic jí neudělali a vycházeli jsme s nimi dobře.“¹⁰²

Znalost mnoha jazyků našich lidí mnohdy pomohla i místním Němcům: „Táta uměl polsky, rusky a německy, s každým se domluvil. Pomáhal lidem a hodně jich zachránil. Sověti chtěli mnoho zdejších Němců zabít a ti se obraceli na otce s prosbou o radu. Mladé Němky se převlékaly za chlapce a schovávaly se po stodolách. Někteří Sověti byli i zlí.“¹⁰³ Od ruských komisařů prvně slýchávali o novém poválečném rozdělení

¹⁰¹ Osobní sdělení paní Autusty Horákové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 8. Záznam hovoru rozhovoru uložen v osobním archivu autora.

¹⁰² Osobní sdělení paní Selmi Zahradníkové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

Evropy a také o tom, jakým způsobem bude naloženo s Německem. Začali si uvědomovat, že se budoucí změny budou týkat i jich samotných. Po získání povolení od ruských komisařů se mohli vypravit na cestu domů. Muži si nechali narůst vousy, vzali si staré špinavé oblečení pro případ, že by byli zastaveni sovětskou hlídkou, která sháněla mladé a silné muže na práci do Ruska. Často se stávalo, že někteří ze Sovětů Husineckým na cestě domů sebrali koně, ba i celé vozy s věcmi. Na druhé straně se mnozí Sověti chovali k česky hovořícím lidem slušně a nejednou jim i pomohli. Proto ve výpovědích pamětníků převládá pozitivní hodnocení.¹⁰⁴

Příjezd do Husince byl pro mnohé šokem. Právě zde se totiž zastavila frontová linie na dlouhých sedm týdnů, což se pochopitelně muselo podepsat na vzhledu města.¹⁰⁵ Po návratu obyvatelé zjistili, že všechna pole jsou zaminovaná, domy polorozbořené, stodoly vypálené, zbylý dobytek mrtvý nebo zbídačený. Nevybuchlá munice a zbytky válečného materiálu nadělaly následně mnoho zla.¹⁰⁶ Navrátilci se stali mnohokrátě obětí nastražené nevybuchlé munice v těsné blízkosti jejich stavení.¹⁰⁷ Postupem jara se rodiny začaly scházet. Takřka všichni se vrátili, až na muže, kteří většinou zůstali v sovětském zajetí. Všichni, kteří přišli, začali nejdříve shánět materiál na opravy rozbitých obydlí bez střech. Zabezpečili nejnutnější potřeby a zahájili polní práce. Na polích rostlo již obilí, které se muselo na začátku července sklídit, ale celou sklizeň stále znemožňovala přítomnost min, které tam stále zůstávaly. Město Střelín

¹⁰³ Osobní sdělení paní Lýdie Jakovcové autorovi ze dne 9. 3. 2012, DVD č. 14. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

¹⁰⁴ Osobní sdělení paní Lýdie Jakovcové autorovi ze dne 9. 3. 2012, DVD č. 14; osobní sdělení paní Autusty Horákové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 8; osobní sdělení paní Marty Kratinové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 4; osobní sdělení paní Selmi Zahradníkové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17; Osobní sdělení Markéty paní Kňorkové autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3. Záznamy hovorů uloženy v osobním archivu autora.

¹⁰⁵ MPSP-R, Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha, karton 411 a 412. NĚMEČEK, Reemigrace štrálských Čechů, s. 7.

¹⁰⁶ JIRMAN, Vilém, 1945 in Hussinetz/Friedrichstein, wie ich es blebte, s. 2.

bylo celé zničené/poničené, jen jedna ulice, která vedla k nádraží, tzv. Münsterbergstrasse, zůstala víceméně neporušená. Též radnice, celé náměstí a přilehlé továrny podlehly válečným bojům. Přerušené zásobování potravinami mělo za následek hladovění zemědělsky ne hospodařících obyvatel. Někteří našli záchranu v nedalekém vojenském skladu sucharů (Käckenbrott), a tak se tam vypravili okamžitě na bicyklech a pobrali, co uvezli. Každá získaná potravina znamenala šanci na přežití.¹⁰⁸

Celá situace se začala měnit přítomností Poláků, kteří si nárokovali toto území. Přinášeli s sebou přídělová rozhodnutí k záboru německého majetku. Denně chodili a prohlíželi stavení, zabavovali majetek a nenechali nikoho na pokoji. Po výběru chalup se bez skrupulí nastěhovali k původním obyvatelům. Na českou menšinu ohledy nebrali, jejich chování bylo stejné jako při nedávném dobývání německého území Sověty. Na Čechy nahlíželi jako na Němce. Hlavní příliv polského obyvatelstva nastal v průběhu léta. Poláci přicházeli jednotlivě i ve skupinách, mnozí jen s kufrem v ruce a přídělovým listem s číslem domu, který mají obsadit. Po prohlídce stavení se nastěhovali k stávající rodině a čekali na její odsun. Odehrávalo se i hromadné osídlování, na nádraží se přistavily vozy asi o padesáti kusech a po příjezdu vlaku s lidmi se jejich věci přeložily a za asistence ozbrojené policie se vyjelo do jednotlivých vesnic. Noví osadníci šli za vozy pěšky a často bosí. Polská policie měla vše důkladně zorganizované. Po obsazení určené osady se původní obyvatelé museli narychlo vystěhovat, obvykle do stodol, a tímto uvolnit obytné části stavení. Čechům se to samozřejmě nelíbilo a postupně jim začalo docházet, že jejich přítomnost zde je

¹⁰⁷ Osobní sdělení pana Martina Kňorka autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora. Jak se událo: „Jedna rodina se vracela z hor domů, a když se nacházeli asi 100 metrů od stavení, šlápla kráva na tankovou minu a všechny roztrhala.“

¹⁰⁸ Osobní sdělení pana Martina Kňorka autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3; osobní sdělení paní Ruth Háslerové autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 10. Záznamy hovorů uloženy v osobním archivu autora.

nežádoucí a do budoucna by se neubránili velikým problémům.¹⁰⁹ Nařízení polské vlády znělo: „Na všechny stávající obyvatele nově získaného území se musí pohlížet jako na Němce a tak s nimi také jednat.“¹¹⁰

¹⁰⁹ Osobní sdělení Martina pana Kňorka autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3; osobní sdělení paní Ruth Háslerové autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 10; osobní sdělení paní Lýdie Jakovcové autorovi ze dne 9. 3. 2012, DVD č. 14; osobní sdělení paní Autusty Horákové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 8; osobní sdělení paní Marty Kratinové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 4; osobní sdělení paní Selmi Zahradníkové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17; osobní sdělení Markéty paní Kňorkové autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3. Záznamy hovorů uloženy v osobním archivu autora.

¹¹⁰ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha, karton 411. Zasláná žádost o pomoc Československé vládě. Poláci neberou žádné ohledy na zdejší Čechy. Chovají se velmi nepřátelsky. „Prosíme slavné ministerstvo laskavě, aby nám zde pomohlo neboť mnohý z našich starých lidí jest bez prostředků. Doufáme, že naší prosbě bude vyhověno a neboť abychom brzy dostali informaci, jak se máme chovat v případě, když nás přivedou o veškerou existenci.“

4. MOTIVACE NÁVRATU DO STARÉ VLASTI

Poslední dny Jaltské konference byly soustředěny na poválečné uspořádání Evropy a Winston Churchill kladl důraz na řešení polské otázky.¹¹¹ Po poválečném rozdělení Evropy a předání Slezska Polsku se začala mezi husinecké obyvatele vkrádat obava o budoucí existenci. Polsko následně obdrželo štědré kompenzace na západě (Východní Prusko).¹¹²

Postupimská konference,¹¹³ která se konala od 17. července do 2. srpna 1945, definitivně rozhodla o odsunu všech Němců žijících mimo německé území, tudíž i ze Slezska a Československa, nevyjímaje české pohraničí (Sudety).¹¹⁴ Ve Zhořelecké smlouvě ze dne 6. července 1950 definitivně uznalo Východní Německo hranici na Odře a Nise,¹¹⁵ ale Západní Německo ji dlouho považovalo pouze za demarkační linii. Teprve až za vlády spolkového kancléře Helmuta Kohla Spolková republika Německo uznala v německo-polské smlouvě ze dne 14. listopadu 1990 linii Odra-Nisa jako platnou hranici mezi Polskem a Německem.¹¹⁶

Časté denní a obzvláště noční prohlídky, které prováděli noví polští obyvatelé, prchající esesáci a ostatní s nekalými úmysly, podpořily myšlenky k odchodu do jiných končin, především do Čech a Německa. Paradoxem bylo, že právě přítomností sovětské komandatury se nejednou zabránilo polskému rabování, ba dokonce i zabití. Někteří sovětské vojáci

¹¹¹ LAVERY, Brian, Churchill válečný cestovatel, Praha 2010, s. 318 a 431.

¹¹² FERRO, Marc, Sedm mužů ve válce 1918–1945: Paralelní dějiny, Praha 2009, s. 290–291.

¹¹³ SOUKUP, Josef, Germania od porážky ke sjednocení, Praha 2002, s. 23. „Jestliže předválečné hlavní město Berlín se nacházelo téměř uprostřed říše, pak po Postupimi to bylo z Berlína na polské hranice tak daleko, co by kamenem dohodil. Německo tak ztratilo téměř čtvrtinu dřívějšího území.“

¹¹⁴ ARURG, Adrian, STANĚK, Tomáš, Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: Duben – srpen/září 1945: „Divoký odsud“ a počátky osídlování, Brno 2010, s. 739.

¹¹⁵ KOSERT, Andreas, Chladná vlast: Historie odsunutých Němců po roce 1945, Brno 2011, s. 266.

byli Čechům nakloněni. Dokonce se i jeden z nich podílel na reemigraci zdejších lidí.¹¹⁷ Polská vláda nárokuje si toto území dávala střelínským Čechům jasně najevo, že jejich přítomnost zde nebude tolerována a budou vnímáni jako Němci.¹¹⁸ Polské úřady do celé situace vnášely jen potíže, nehleděly na jejich původní české doklady. Movitějším Čechům zabavovaly majetky a ihned je vysídily. Prozatímní osvědčení braly za nedostatečné, i když byly vystaveny československým velvyslanectvím ve Varšavě. Dělníky krátily na mzdě a zdůrazňovaly jejich německou příslušnost.¹¹⁹ Stávaly se případy, zejména u německého obyvatelstva, že někteří tuto skutečnost neunesli a raději spáchali sebevraždu.¹²⁰ Míra trpělivosti přetekla, když tyto výpady neustávaly, a ani připravovaná smlouva mezi Československem a Polskem nic nezměnila. Ekonomická situace též urychlila odsun. Hospodařící Češi ve vesnicích ještě nějak přežívali, ale ti, kteří žili ve Střelíně a i v jiných městech, zápasili s každodenním nedostatkem potravin a pracovních příležitostí. Úryvek z novin dokresluje celou situaci: „V této vyhlášce se praví, že z rozkazu vojvody lodžského z 18. X. zakazuje se obyvatelům české národnosti jakýkoliv prodej jejich majetku nebo jiné vzdání se držby. České majetky, praví se dále ve vyhlášce, podléhají soupisu a budou obsazeny Poláky. Češi, odjíždějící do Československa, smějí si vzít s sebou zavazadla do 170 kg váhy, není-li

¹¹⁶ KOSERT, s. 190 a 195. Hranice mezi Německem a Polskem je linie Odra-Nisa, leží na nejzápadnější Nise. Kdyby byla vytýčena hranice na východní Nise, zvaná Kladská Nisa (Glatzerneisse), tak by pravděpodobně z přesunu obyvatelstva z tohoto území nedošlo.

¹¹⁷ Osobní sdělení paní Markéty Kňorkové autorovi dne 8. 7. 2010, DVD č. 3; osobní sdělení paní Emi Ohrimkové (roz. Brahová) ze dne 9. 4. 2012, DVD č. 12. Záznamy hovorů uloženy v osobním archivu autora. Tento sovětský voják se jmenoval Pavel Ochrimek. „S manželem jsem se poznala doma ve Slezsku. Přišel se Sovětskou armádou z Berlína přes Čechy do Břehu (Brieg). Nakonec zde s námi zůstal a podílel se na vyřizování celé reemigrace spolu s Vašutem, Sršněm a sousedem Černým.“

¹¹⁸ MPSP-R, Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha, karton 412. NĚMEČEK, Reemigrace štrálských Čechů, s. 12. Slovo štrálský je odvozené od německého názvu města Střelín-Strehlen.

¹¹⁹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha, karton 412.

¹²⁰ Osobní sdělení paní Markéty Kňorkové autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3; osobní sdělení paní Marty Kratinové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 4. Záznamy hovorů uloženy v osobním archivu autora.

rodina víc než tříčlenná, a 300 kg, je-li početnější, dále životní potřeby na cestu a 1.000 zlotých na hotovosti. Zbytek podléhá konfiskaci ve prospěch obce. Kdo by se neřídil tímto ustanovením, může být trestán podle vojenského práva a zákona o ochraně státu. Vyhláška je podepsána starostou obce Busiakiewiczem J.¹²¹ Toto platilo pro žijící Čechy na polském území všeobecně.

Důkazem jsou mimo jiné i vzpomínky současníků: „Jednoho dne se zde objevil agent z Čech, nějaký pan Vít Sršeň, zabral si dům na starém městě naproti kostelu a na něj zavěsil sochu Lenina, Marxe nebo Engelse. Z tohoto místa prováděl agitaci osídlování do Čech. Bylo mi 10 let. Žili jsme zde asi ještě jeden rok. S příchozími Poláky se vše změnilo. Neustále nás šikanovali, s jejich dětmi jsme se stále hádali. Mnoho našich lidí už nic neopravovalo a myslelo jen na odchod. Za nějaký čas přišlo nařízení rozhodnout se pro národnost německou či polskou. Polskou jsme rozhodně odmítli, a tak jako Němce nás odsunuli jak do Československa, tak i do Německa. Na nádraží už byly přistavené vagony. Před tím, než jsme do nich nastoupili, provedli u nás osobní prohlídku. Stáli jsme ve veliké řadě a před námi byly stoly a kabiny na svlečení. Všechny nechali vysvléknout do naha a to co se jim líbilo, jim odebrali. Ale my jsme prošli dobře vzhledem k tomu, že děda byl truhlář a Polákům pomáhal a opravoval různé věci, tak nás nechali v klidu. Odcestovali jsme tedy do Německa. Přes Německo jsme se po čase dostali do Československa, kde již byli naši lidé.“¹²² Druhý současník: „K nám do Střelína přijel jeden Polák, byl zde starostou a oznamoval nám budoucí příjezd velikého množství polského obyvatelstva. Poláci sice přišli, ale ti jen rabovali, chodili opilí a mnohokrátě přepadali zdejší lidi. Stalo se, že přímo na poli utloukli jednu ženu, ta přitom nikomu nic neudělala. Našemu sousedovi rozbili

¹²¹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 411. Výstřížek z Lidové demokracie dne 1. prosince 1945.

¹²² Osobní sdělení pana Dietera Kouby autorovi ze dne 30. 7. 2011, DVD Č. 18. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

hlavu pažbou, byli opilí. Když to viděl táta, tak odjel do Čech vyřizovat nutné věci k přesunu. Poláci řádili jako blázni, chtěli jsme pryč.“¹²³

Značné množství emigrantů se během druhé poloviny roku 1945 obracelo na Ministerstvo práce a sociální péče se žádostí o umožnění návratu do vlasti.¹²⁴ Jednalo se o obyvatele z oblastí v bývalém Německu, Polsku a Sovětském svazu. Jedni z prvních, kteří se obrátili na československou vládu, byli Čeští bratři ze Zelova,¹²⁵ poté je následovali kladští Češi z Mezilesí.¹²⁶ Střelínští Češi se po nezdařeném prvním pokusu, který se měl uskutečnit koncem září, dostavili v říjnu 1945 s opětovnou žádostí k odsunu.¹²⁷ Za kladské Čechy se postavil profesor Václav Černý. Ve své knize se zmiňuje o intervenci kladských Čechů, o připojení této historické oblasti k Československu jakožto bývalého území Koruny české, které bylo za vlády Marie Terezie odtrženo: „Při rozhovoru si prezident vzpomněl, že už za války v Londýně obdržel ode mne dopis s mapkou a se vzkazem o připojení této části k budoucí republice. Bylo pozdě na vyřizování.“¹²⁸ V průběhu roku 1945 se tato komunita přesunula sama přes československo-polskou hranici na dohled svých chalup. Tím celá tato záležitost skončila.¹²⁹

První impuls ve věci přesídlení husineckých obyvatel zprostředkoval místní Čech Karel Vašut.¹³⁰ Československá vláda o činnosti tohoto člověka věděla a prostřednictvím výzvy z Prahy mu bylo nabídnuto

¹²³ Osobní sdělení paní Lýdie Jakovcové autorovi ze dne 9. 3. 2012, DVD č. 14. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

¹²⁴ DURDY, Stefan, NITSCHKE Baeradetta, Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce do II wojnie światowej: Wybrane elementy polityki państwa, Kraków 2010, s. 166–169.

¹²⁵ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412.

¹²⁶ Tamtéž, karton 412. Kladsko – žádost československých příslušníků o pomoc.

¹²⁷ Tamtéž, karton 412. Zpráva o činnosti Československé repatriční misse v Katovicích za dobu od 1. listopadu do 31. prosince 1945. Vyhotoval přednosta Čs. repatriční misse v Katovicích: KRÁTKÝ Václav.

¹²⁸ ČERNÝ, Václav, Paměti III (1945–1972), Brno 1992, s. 41.

¹²⁹ Tamtéž, s. 44–45.

¹³⁰ K osobnosti Karla Vašuta viz 2. kapitola.

vystěhovat všechny zde žijící Čechy do staré vlasti.¹³¹ Karel Vašut se vypravil se svými pomocníky do Prahy řešit tuto nelehkou situaci. V jeho vzpomínkách je napsáno: „Když vojna 1945 skončila, dostal jsem z Prahy výzvu, abychom se stěhovali do vlasti. Jako předseda Národního výboru na Střelínsku vzal jsem na sebe těžkou úlohu.“¹³² Vzhledem k tomu, že ponechal svoji rodinu bez ochrany, tak se jeho žena přes noc bránila tím způsobem, že ve stavení ubytovala někoho ze spolehlivých sousedů. Nebyla jediná, která potřebovala ochranu před rabujícími.¹³³ Karel Vašut začal vyjednávat s představiteli Zahraničního ústavu o možnosti přesídlení všech českých obyvatel žijících zde a v okolí města Střelína. Zároveň mu byly vystaveny pověřovací listiny a přihlášky určené k repatriaci. Jemu a ostatním pomocníkům bylo nařizováno v první polovině roku 1945 zřídit ve městě Střelíně a přilehlých českých obcích repatriační komitety, vybrat prověřené důvěrníky, kteří by byli nápomocni při odsunu do vlasti.¹³⁴

Sousedé se pak často scházeli a rozebírali nabídnuté možnosti přestěhování. Jedni radili vyčkat do zklidnění a ustálení poválečné situace a druzí zase využít nabízenou příležitost nové existence a pokračovat ve svých obyčejích. Některé rodiny se na cestu vydat nemohly, neboť stále čekaly na zprávy o svých nezvěstných nebo zajatých rodinných příslušnících. Proto se často kontaktovaly s organizací Červeného kříže, která byla mnohdy úspěšná v pátrání a mnoha lidem pomohla.¹³⁵

První možnost reemigrace se naskytla v červnu roku 1945. Byl navázán kontakt s okresním národním výborem v Náchodě, který přislíbil a předběžně zajistil v Broumovském kraji tři lokality k osídlení. Jednalo se

¹³¹ Z dopisu Karla Vašuta, s. 2. Kopie uložena v archivu autora.

¹³² Tamtéž.

¹³³ Osobní sdělení paní Lýdie Jakovcové autorovi ze dne 9. 3. 2012, DVD č. 14. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

¹³⁴ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 224. Vznik národních výborů v Polsku. Československé národní výbory se sídlem ve Střelíně, ve Velkém a Malém Táboře a Ozimku v Polsku vznikly na základě iniciativy zahraničního oddělení.

o obce Martínkovice, Otovice a Božanov s možností hospodaření na dobré půdě v nadmořské výšce 400 m.¹³⁶ Tento kraj byl velmi vhodný jak polohou, tak množstvím usedlostí. Pro ostatní nehospodařící obyvatele bylo dost pracovních příležitostí v místních továrnách. Jedna z dalších výhod zmíněné oblasti byla krátká vzdálenost jen 75 kilometrů od města Střelína. Koncepce k přesídlení se měla uskutečnit za přítomnosti úředníků Zahraničního ústavu v Praze. Současně by zabezpečovali zdravotní i sociální pomoc, ubytování a stravování pro 253 rodin, místo pro přechodné složení zavazadel, ustájení pro 60 kusů koní a 60 kusů ostatního dobytka. Nákladní auta s autokary z Hradce Králové a Náchoda by zajistily přepravu. Českoslovenští úředníci také měli opatřit všechna potřebná povolení, přechod státních hranic a tajemník Rudovský průvodní papíry s pasy. Zemědělci by byli umístěni v obci Božanov a textiláci ubytováni v OSK Broumov. Ochranný dohled by zajišťovala Rudá armáda. Tehdy měli Střelínští možnost vzít si všechny své věci s sebou.¹³⁷ V té době ještě neexistovala reemigrační smlouva s polskou vládou o přestěhování obyvatel.¹³⁸ Mezitím však již někteří neinformovaní Češi rozdávali formuláře pro dosídlování, a tím do celé akce vnesli jen zmatek. Domnívali se, že jedním vyplněným formulářem je vše vyřízené.¹³⁹ V zápise z Ministerstva zahraničí (Ministerstvo ochrany práce a sociální péče repatriační odbor) ze dne 9. října 1945 se píše, že plukovník Radechovský objížděl české obvody v Polsku a tam rozdával přihlášky na přiděl půdy od Ministerstva zemědělství. Krajané, kteří dostali přihlášku do ruky, se mylně domnívali, že jsou to přihlášky repatriační. Zároveň Dr. Josef Němeček informoval československou vládu o katastrofálním

¹³⁵ Osobní sdělení paní Marty Kratinové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 4. Záznam rozhovoru uložen v osobním archivu autora.

¹³⁶ Viz vyobrazení č. 1.

¹³⁷ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Zahraniční ústav v Praze dne 17. října 1945. Reemigrace z Polska – zájezd.

¹³⁸ ČAPKA, Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce, s. 159.

¹³⁹ MPSP-R, Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha, karton 412. NĚMEČEK, Josef, Reemigrace štrálských Čechů, s. 4.

postavení těchto Čechů a navrhoval vyslání osob, které by na místě samém učinily soupis všech krajanů a zajistili jejich odcestování do ČSR.¹⁴⁰ I když byla většina k odsunu připravená, osídlení určeného kraje se nezdařilo. Pamětníci si to vysvětlují právě tou krátkou vzdáleností od Střelína a obav Poláků z častého navracení se reemigrantů do svých bývalých usedlostí pro zbylý majetek.¹⁴¹ Než došlo k uskutečnění přesunu, zdejší obce obsadili jiní Češi. Obecně je známo, že tento kraj osídlili lidé z českého vnitrozemí a také z Besarábie v Rumunsku a volyňští Češi.¹⁴² Mezitím se někteří reemigranti na vlastní pěst i z jiných částí Evropy vypravovali přes hranice do Československa. Nového působiště dosáhli a jako jedni z prvních si mohli vybrat lepší nemovitosti.¹⁴³

Příchod střelínských Čechů do Československa výraznou měrou usnadnil podpis repatriační smlouvy mezi Československem s Polskem, která byla připravena podle vzoru francouzsko-československé repatriační smlouvy ze dne 21. listopadu 1944 v Londýně. Koncept této úmluvy po oboustranné konzultaci byl předběžně schválen s konečnými změnami dne 24. srpna 1945 v Praze a předložen Ministerstvu zahraničí k posledním úpravám. Po skončení jednání s Poláky byla úmluva dne 21. září 1945 ministrem zahraničních věcí podepsána a dokumenty vyměněny. Vláda dne 2. října 1945 schválila repatriační úmluvu mezi Československou republikou a Polskem a doporučila prezidentu republiky ji ratifikovat.¹⁴⁴ V téže době docházelo k uvolňování pohraničních oblastí v důsledku

¹⁴⁰ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Porada o reemigraci z Polska ze dne 26. září 1945, s. 3.

¹⁴¹ Osobní sdělení pana Martina Kňorka autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3; osobní sdělení paní Ruth Háslerové autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 10; osobní sdělení paní Lýdie Jakovcové autorovi ze dne 9. 3. 2012, DVD č. 14; osobní sdělení paní Autusty Horákové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 8; osobní sdělení paní Marty Kratinové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 4; osobní sdělení paní Selmi Zahradníkové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17; osobní sdělení Markéty Kňorkové autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3. Záznamy hovorů uloženy v osobním archivu autora.

¹⁴² Státní okresní archiv Náchod, SOAZ-NA/2012–438, osídlení Broumovska v I. 1945–1947.

¹⁴³ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412.

¹⁴⁴ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 411 a 412.

odsunu zdejších německých obyvatel. Během krátké doby došlo k vysídlení československých Němců v počtu až 2 735 000, čímž se uvolnily usedlosti pro případný příchod nových obyvatel do pohraničí.¹⁴⁵ Nábor nových československých občanů byl proto nezbytně nutný. Cesta k reemigracím byla otevřená.

¹⁴⁵ ČAPKA, František, SLEZÁK, Lubomír, VAVULÍK, Jaroslav, Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce, Brno 2005, s. 22.

5. STĚHOVÁNÍ DO RODNÉ DOMOVINY

Zahraniční úřad se rozhodl učinit opatření a doporučil pro příští akci vybrat spolehlivé osoby, vyslat na polské území zkušební výpravu a předem zabezpečit umístění reemigrantů na československém území. Souběžně nařídil Ministerstvu průmyslu zajistit pracovní místa pro nezemědělské obyvatele.¹⁴⁶ Od 9. srpna 1945 bylo československou vládou postupně uvolněno 120.000,- polských zlotých určených pro repatriační odbor.¹⁴⁷ Na pobočce úřadu vlády v Brně dne 5. září 1945 zaznamenali, že národní výbory po celém Československu registrují od domácích občanů neochotu a nenávisť k přicházejícím reemigrantům z ciziny, zejména z Polska a Německa. Vláda však všem úřadům nařídila maximální vstřícnost k těmto příchozím občanům. Bylo by přece hříchem na národu, kdyby se krajanům z ciziny vinou odporu veřejnosti a úředních činitelů prakticky znemožnil pobyt ve vlasti.¹⁴⁸

Již zmíněné komitety v obcích vydávaly reemigrantům potvrzení o národní spolehlivosti formou legitimace, staraly se o úplnost dokladů, zjišťovaly, zda tito Češi byli za války mobilizováni a zda nesloužili u SS. V čele každého zahraničního komitétu stál tří až pětičlenný výbor vázaný slibem k respektování zákonných předpisů Československa. Nad vydáváním těchto legitimací měl dohled repatriační pracovník nebo důstojník, který měl za úkol řádně prozkoumat národnostní údaje žadatele a jeho majetkové poměry.¹⁴⁹ V Husinci se na vydávání legitimací podílel pan Vítězslav Sršeň. Za války zde byl nasazen na práci a problematiku

¹⁴⁶ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Porada o reemigraci z Polska ze dne 26. září 1945, s. 3–4.

¹⁴⁷ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Opatření polských zlotých pro Československé vyslanectví ve Varšavě na úhradu repatr. výdajů.

¹⁴⁸ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 223 a 224. Byty pro zahraniční krajany – přednostní vyřizování žádostí.

¹⁴⁹ Tamtéž.

zdejších Čechů znal.¹⁵⁰ V téže době byl jediným funkčním úřadem polský Červený kříž. Ten začátkem července roku 1945 nařídil všem svým důvěrníkům na území Polska, aby všechny pobočky maximálně napomáhaly repatriaci československých občanů.¹⁵¹ Pravdou je, že tato organizace na celém území Evropy pracovala velmi sofistikovaně. Ve zprávě Československého velvyslanectví ve Varšavě ze dne 12. října 1945 se píše, že jednotliví zástupci českých spolků včetně střelínských si byli vyzvednout přihlášky k repatriaci.¹⁵² Jednalo se o představitele z Bedřichova Hradce, Kempna, Střelína a Opolí. Ti, co byli vyřizovat repatriaci v Praze, je obdrželi zde.¹⁵³ V záznamu ministerstva ze dne 6. listopadu se píše, že o přihlášky požádalo ze zmíněných oblastí 1.080 rodin. Jen ze Střelína a okolí bylo nahlášeno 120 rodin zemědělců, 23 rodin zemědělských dělníků, 52 rodin dělníků z průmyslu a 49 rodin řemeslníků a živnostníků.¹⁵⁴

Spolu se svými pomocníky se znovu pan Karel Vašut vypravil hledat do Československa nová vhodná místa k osídlení střelínskými Čechy. Proč se vydal právě do západních Čech, to se s určitostí neví. Tentokrát měla být akce důkladněji organizovaná za podpory Zahraničního ústavu. Mezitím stále probíhalo jednání mezi Československým a Polským státem, reemigrační smlouvu se nakonec po velkých průtazích podařilo uzavřít. Podpořilo ji vyslání deputace střelínských krajanů k „vojevodovi lehnickému“. Po vleklém vyjednávání obdrželi patřičná povolení, která jim

¹⁵⁰ Osobní sdělení pana Martina Kňorka autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3; osobní sdělení paní Irmí Rubaciové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17. Záznamy hovorů uloženy v osobním archivu autora.

¹⁵¹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Červený kříž.

¹⁵² MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412.

¹⁵³ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 411. Repatriace našich krajanů z Bedřichova Hradce, Kempna, Střelína, Opolí a Zelova.

¹⁵⁴ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 223. Polsko – repatriace, přihlášky k repatriaci.

umožnila vystěhování s celým majetkem.¹⁵⁵ Mnoho obyvatel toto rozhodnutí uvítalo, neboť tlak ze strany Poláků nabíral na intenzitě.¹⁵⁶

S největší pravděpodobností motivaci k odchodu do západních Čech způsobil syn Karla Vašuta. Bezprostředně po konci války se usadil v obci Trpísty na Stříbrsku. Dcera Karla Vašuta Lydie Jakovcová vzpomíná: „Slávek byl za války v Německu, tam si namluvil Rusku Inku a s ní přešel do Československa. Usadili se v hospodě v Trpístech.¹⁵⁷ Myslím si, že právě Slávek často psával otci do Slezska, kde se nachází a zpravil ho o možnosti doosídlení zdejšího kraje větším počtem obyvatel a také ho zde otec několikrát navštívil.“¹⁵⁸ V záznamu z Okresního úřadu v Plané u Mariánských Lázní se píše: „Planá, dne 23. října 1945. V posledním čase vedli jsme jednání se Zemským národním výborem v Praze, ministerstvem zemědělství, ministerstvem vnitra i zahraničí a se zahraničním ústavem.“¹⁵⁹ Jedná se zde o umístění 252 rodin, které žijí v okrese Střelínském v bývalém Pruském Slezsku, v obcích Husinec, Horních, Dolních a Prostředních Poděbradech a v okolních vesnicích. Musím podotknouti, že v našem kraji 9 týdnů fronta stála, následkem toho vesnice hrozně trpěly. Ku příkladu obec Husinec byl při ústupu německých vojsk s 90 ti procent zničen. Prozatím jsme obstarali místa asi pro 100 rodin, a sice 50 zemědělských v okrese Mariánské Lázně, v obcích Tři Sekery, Schöntalu a v Schmelztálu. Zbývá ještě 150 rodin, z toho asi 50 bylo by umístěno v okrese Stříbro a zůstávají ještě 100 rodin, které prosí a čekají na umístění v okrese Planá u Mariánských Lázní. Období zimy se již blíží a kromě toho jsme již obklopení nepřátelským polským živlem, který využívá

¹⁵⁵ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha, karton 412. NĚMEČEK, Reemigrace štálských Čechů, s. 5.

¹⁵⁶ Tamtéž.

¹⁵⁷ CVRK, Miroslav, Trpísty 760 let, Brno 2011, s. 4. „Trpísty se nacházejí v Plzeňském kraji 12 kilometrů severovýchodně od města Stříbra.“

¹⁵⁸ Osobní sdělení paní Lydie Jakovcové autorovi ze dne 9. 3. 2012, DVD č. 14. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora,

¹⁵⁹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412.

naši tísně a hrozí, že nám to poslední odeberou.“¹⁶⁰ Žádost je opatřena kulatým razítkem „Národní výbor českých exulantů na Střelínku č. 3“ a podpisy deputantů v pořadí předseda Karel Vašut, Traugot Beneš, Bedřich Fleger, Bedřich Hradecký, Jan Černý, Margot Navrátilová a Pavel Ochriměk.¹⁶¹ Podle vyprávění pamětníka se tehdy jednalo pouze o tzv. předvoj.¹⁶² V cestovním výkazu ze dne 25. října 1945 se uvádí, že byl uskutečněn zájezd do města Stříbra, Tachova a Plané. Ve jmenovaných místech byly navštíveny Okresní správní komise a osídlovací komise Ministerstva zemědělství. Zájezd se uskutečnil ve dnech 23.–24. října 1945.¹⁶³ Dne 24. října 1945 do Tří Seker u Mariánských Lázní přijela delegace z kladské oblasti s žádostí o osídlení zdejšího kraje v počtu asi 500 lidí, někteří budou pracovat v místní továrně na hračky Anton Engel¹⁶⁴ a ostatní na přidělených hospodářstvích.¹⁶⁵

Mezitím 5. října 1945 se na Ministerstvu ochrany práce a sociální péče připravovala neoficiální mise, která by zorganizovala budoucí reemigraci československých příslušníků. Doprava měla být provedena autobusem se záchytnou stanicí ve městě Náchod. Podle rozhodnutí ministra vedoucím této neoficiální mise měl být redaktor Ludvík Novák a členy kurýr Ludvík Uher, Josef Němeček, Jan Jelínek a vedoucí repatriační mise v Náchodě slečna Hedvika Petráková. Pasy měly být všem zabezpečeny.¹⁶⁶ Vzhledem k tomu, že polská repatriační mise dosud

¹⁶⁰ Okresního archivu v Tachově, SOkA Tachov, OVN Stříbro, i. č. 192, sign. I/13A, B, karton N 302, reemigranti a repatrianti, A–Z 1945–49.

¹⁶¹ Tamtéž.

¹⁶² Osobní sdělení paní Irmí Rubaciové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

¹⁶³ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Cestovní výkaz.

¹⁶⁴ SOkA Cheb, fond 664, K N6, i.č. 61. Repatrianti, hlášení o počtu 1945. Anton Engel dne 22. 10. 1945 žádal Okresní správní komisi v Aši o návrat do Tří Seker. OSK v Aši tuto žádost zamítla s ohledem, že během války zaměstnával ve své továrně asi třicet francouzských zajatců, ke kterým se choval nevybíravým způsobem. Byli těžce nemocní a jeden z nich našel smrt. Engel je naprosto nespolehlivé individuum.

¹⁶⁵ SOkA Cheb, fond 664, kniha K1. Zápis ze schůzí 1945, M. S. K. ve Třech Sekerách.

¹⁶⁶ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Česká menšina na Střelínku v Polsku. Zájezd.

neobdržela agrément,¹⁶⁷ polské velvyslanectví odmítlo vystavit víza pro určených šest členů předpokládané mise. Teprve po několika intervencích Ministerstva zahraničních věcí na polském konzulátu se podařilo získat vízum a pasy pro četaře-kazatele Jana Jelínka, tajemníka ze zahraničního ústavu Josefa Němečka a slečnu Hedviku Petrákovou.¹⁶⁸ Rozhodlo se, že přeprava reemigrantů má být provedena motorovými vozidly. Vypravit vlakovou soupravu do Polska by bylo velmi obtížné.¹⁶⁹ Okresní národní výbor v Náchodě měl zajistit dopravní prostředky. Již 10. října 1945 se usneslo na meziministerské poradě v úřadu předsednictva vlády, že s přihlédnutím k tíživým podmínkám našich krajanů na Střelínku musí být reemigrace do vlasti uskutečněna co nejrychleji. Ještě 16. října 1945 se na Ministerstvu ochrany práce a sociální péče upravovaly podmínky mise do Polska. Na cestu se měli vydat stejní lidé uvedeni níže. Pasy již byli k dispozici. Tato polooficiální mise se odhadovala asi na 7–10 dní. Cíl cesty směřoval do Polska na Střelínko.¹⁷⁰ Souhlas k misi vystavil a vydal pan ministr Ján Bečko.¹⁷¹ Ministerstvo práce a sociální péče na tuto akci dne 18. října 1945 vyčlenilo 5.000,- polských zlotých.¹⁷² Tento záměr přepravy motorovými vozidly nevyšel, byl nahrazen vlakovou soupravou.

V následujícím měsíci 5. listopadu 1945 v 8.55 hodin se na záchytné stanici Repatriačního úřadu v Náchodě ocitlo díky Polákům několik osob

¹⁶⁷ Agrément - schválení navrhovaného diplomatického zástupce přijímacím státem, neformální, nepsaná dohoda, úmluva.

¹⁶⁸ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 222, 223, 224 a 225. RUDOVSÝ, MOPSPRO, Krajanské menšiny v Polsku – repatriace.

¹⁶⁹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Reemigrace z oblasti Střelína /Polsko/ - zajištění pohonných látek.

¹⁷⁰ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Zájezd do Polska, předběžné informace.

¹⁷¹ Ján Bečko (16. listopadu 1889 Jasenie – 14. dubna 1972 Bratislava) ministr sociální péče, současně pověřen agendou ministerstva zdravotnictví a tělesné výchovy. Po roce 1945 patřil mezi zakladatele a přední politiky Strany práce. Zastával post přednosty odboru na československém Ministerstvu sociální péče.

¹⁷² MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Česká menšina na Střelínku v Polsku. Záloha na úhradu výloh za případné opravy autobusu při cestě do Polska a zpět.

vypuzených z Husince a Poděbrad. Jednalo se o 12 lidí z rodin Karla Bernharda, Viléma Buška, Jirmana, Alberta Stranovského a Karla Vašuta. Vedoucí Repatriačního úřadu slečna Hedvika Petráková jim vystavila patřičné legitimace a bezplatné jízdenky směrem do Náchoda, Prahy a Stříbra. Po vyřízení potřebných náležitostí v zahraničním ústavu odjeli směrem na Stříbrsko, kde prostřednictvím rolnické komise měli zajištěné usedlosti. Karel Vašut se vrátil na Střelínsko pomáhat ostatním krajanům. Těm, kteří byli vybombardováni a neměli co ztratit, radil, aby na nic nečekali a odcestovali jednotlivě. Budoucí chystaná reemigrační akce nebyla ještě definitivně připravená, ale toho času byli někteří Střelínští již připraveni k odjezdu.¹⁷³ Individuálního přechodu hranic využilo ve dnech 9.–11. listopadu 1945 na 30 střelínských Čechů. Oficiální doprovod jim zabezpečovala organizace Červeného kříže. Všichni vycestovali na Stříbrsko.¹⁷⁴

Přesídlovací akci schválil a podepsal ministr Ján Bečko 10. listopadu 1945. Zároveň MOPSPRO¹⁷⁵ vystavilo potvrzení občanům Josefu Němečkovi, Janu Jelínkovi a Hedvice Petrákové k přestěhování československých příslušníků do vlasti s trváním platnosti do dne 10. prosince 1945.¹⁷⁶ Dále MOPSPRO požádalo veškeré československé úřady, aby jmenovaným při jejich cestě nečinily žádné potíže a v jejich práci jim vycházeli vstříc. MOPSPRO začátkem listopadu 1945 požádalo prostřednictvím styčného důstojníka hlavní velitelství americké 3. armády o vyslání polských repatriantů z Plzně do Střelína, kde by mohli být naloženi místní Češi pro zpáteční cestu, kteří se hodlali vrátit zpět do vlasti. Vrchní velitelství 3. americké armády telegraficky dalo svolení k odeslání čtyřiceti amerických vagónů do Střelína. Zároveň byl přijat návrh kapitána

¹⁷³ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Polsko-vypuzování rodin ze Střelínska.

¹⁷⁴ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Československý Červený kříž, Náchod.

¹⁷⁵ MOPSPRO (Ministerstvo ochrany práce a sociální péče repatriační odbor).

M. D. Istrina, že zajistí stravu a dopravní prostředky.¹⁷⁷ Telegram podepsal generál Dwight David Eisenhower.¹⁷⁸ V dalším telegramu ze dne 10. listopadu 1945 žádal hlavní velitelství amerických vojsk v Evropě o zaslání údajů o přesném počtu nákladních vagónů a upřesnění doby transportu. Eisenhower přislíbil obstarání jídla a vše potvrdil svým podpisem jako vrchní velitel evropské zóny.¹⁷⁹

Po obdržení vstupních dokladů vyhotovených ve třech jazycích (polsky, česky a rusky) se dne 12. listopadu 1945 tříčlenná skupina ve složení Josef Němeček, Jan Jelínek a slečna Hedvika Petráková vypravila autobusem do Náchoda. Zde zabezpečila pro přepravu potřebnou naftu od Ministerstva železnice. Druhý den všichni odjeli z Náchoda do Střelína na sovětské velitelství. Zde měli získat pro celou akci podporu a ochranu, doprovod pro zmíněný vlak a rovněž získat souhlas polských úřadů. Téhož dne pan Josef Medřický odjel do Mittelwalde–Lichkov za účelem sjednání poskytnutí parní lokomotivy k převozu čtyřiceti zapůjčených vagónů od Americké armády pro repatriaci československých krajanů ze Střelína v Polsku.¹⁸⁰

Hedvika Petráková se ve své zprávě pro repatriační ústav zmiňuje: „Češi, tam usedlí byli již připraveni k odjezdu, takže po informativní návštěvě u střelínského starosty a po jednání s přednostou nádraží ve Střelíně o železniční přepravě, odjeli jsme do Mezilesí, odkud měl být vypraven vlak. Na cestě – 12 km od Kladska – byl defekt na autobuse a

¹⁷⁶ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Potvrzení.

¹⁷⁷ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. MOPSPRO, doprava svršků za Střelína a Opolí, telegram č. 1.

¹⁷⁸ Dwight David „Ike“ Eisenhower (14. října 1890 – 28. března 1969) byl 34. prezident Spojených států od roku 1953 až do roku 1961.

¹⁷⁹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. MOPSPRO, doprava svršků za Střelína a Opolí, telegram č. 2.

¹⁸⁰ Tamtéž. Mezitím Repatriační úřad také jednal o zapůjčení lokomotivy pro vlakovou soupravu. Pokusil se ji získat od polské strany s argumentem, že na jejich území jezdí již 11 československých lokomotiv. V případě neúspěchu se další variantou jevílo získat lokomotivu od Rusů. Ti měli zapůjčeno 17 československých lokomotiv.

oprava trvala skoro 2 dny. Vyjednala jsem proto prevoz /vesmēs dētī/, - které jsme ze Střelína již autobusem odváželi – vlakem do Chudoby a odjela s nimi. Úředník zahraničního ústavu p. Němeček odjel vlakem do Mezilesí, aby tam již připravený vlak doprovázel do Střelína.“¹⁸¹ Za příznivého průběhu se 14. listopadu 1945 měli pomocí autobusu přepravit již někteří střelínští Češi. Pro zjednodušení rychlejšího přesunu bylo třeba odebrat zavazadla (svršky) reemigrantům a poslat je na určené místo přistaveným vlakem.¹⁸² Dne 16. listopadu 1945 Dr. Mátl z předsednictva vlády telefonoval, že vlak bez dalších komplikací dojel do Střelína a průběh akce je příznivý.¹⁸³

Pan Němeček zaznamenal: „Dne 10. 11. byla v poledních hodinách narychlo svolána porada do úřadu předsednictva vlády za účasti zástupců Repatriačního úřadu ministerstva zahraničních věcí, zahraničního ústavu a Američanů. Američané jsou ochotni zapůjčit vlak v počtu 40 vagonů z Mezilesí do Střelína a zpět bez posádky a bez lokomotivy. Poslední vlak je v Mezilesí 17. listopadu.“¹⁸⁴ Dne 12. listopadu 1945 vyjel autokar směrem na Náchod s posádkou skládající se z Josefa Němečka ze Zahraničního ústavu, jako tlumočník byl k dispozici četař aspirant¹⁸⁵ Jan Jelínek a Hedvika Petráková z Ministerstva zahraničí. Tito předáci se dostavili po příjezdu do Střelína na sovětské velitelství, které českým občanům poskytovalo patřičnou ochranu. Ta se ukázala být velmi důležitou pro hladký průběh odsunu. Sověti informovali delegáty o definitivním předání této oblasti polské vládě. Koncem první listopadové dekády 1945

¹⁸¹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. PETRÁKOVÁ, Hedvika, Repatriační shromáždění Náchod, 22. listopadu 1945.

¹⁸² MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. MOPSPRO, doprava svršků za Střelína a Opolí.

¹⁸³ Tamtéž.

¹⁸⁴ Tamtéž.

¹⁸⁵ Aspirant – absolvent školy pro důstojníky v záloze.

byla sovětská komandatura zrušena. Odchodem Rudé armády se vytratil kompetentní kontrolní orgán z této oblasti.¹⁸⁶

Tentýž den se uskutečnila schůze zdejších občanů, kteří plánovaný přesun do Čech přijali s nadšením. Prostřednictvím československé vlády byl předán pozdrav, následovala řada vysvětlení k celkovému transferu, popis průběhu akce a v neposlední řadě informace o charakteru situace v budoucích přidělených oblastech. Dne 14. listopadu 1945 se krajané horlivě připravovali k odjezdu do staronové vlasti. Svě osobní věci sváželi na nádraží za asistence četaře aspiranta Jana Jelínka a pana Černého. Pan Dušek připravoval jmenný seznam všech účastníků přesunu a zároveň vyjednával s polským starostou Střelína postup průběhu vysídlení. Ještě týž den pan Dušek odjel do Mezilesí vyřídit vybavení vlaku. V té době, 14. listopadu 1945, také ze Střelína odjely první autokary s nemocnými, starci, ženami a dětmi. Přestože 15. listopadu 1945 vydatně přšelo, svážení majetků pokračovalo ještě vyšším tempem. Nečinně přihlížející polské obyvatelstvo projevilo nesouhlas se stěhováním movitostí, a proto horlivě naléhalo na místní šoltése,¹⁸⁷ aby tyto věci stěhující se lidé zanechali na místě.¹⁸⁸ Téhož dne ve 14.30 hod. přijel Josef Němeček s kapitánem Isrinem a konstatovali, že nakládání je v plném proudu a jen vinou nepřetržitých komplikací ze strany polských obyvatel docházelo k zdržování celé akce.¹⁸⁹ Vrcholily emoce, neboť Poláci se cítili být okrádání. Šoltésové z celého okolí se sešli u střelínského starosty, kde proběhla bouřlivá porada, která po určitých telefonátech vyústila v kompromis. Češi žijící v okolí Střelína si mohli vzít s sebou veškerý movitý majetek s výjimkou dobytka a hospodářských strojů. K tomuto

¹⁸⁶ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha, karton 412. NĚMEČEK, Reemigrace štrálských Čechů, s. 7.

¹⁸⁷ Název pro starosty jednotlivých obcí v určité oblasti. Tento slangový výraz přetrvává až do současnosti v okolí Vratislavi.

¹⁸⁸ NĚMEČEK, Reemigrace štrálských Čechů, s. 10.

¹⁸⁹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. MOPSPRO, MEDŘICKÝ, Převoz střelínských Čechů do Stříbra, dne 19. listopadu 1945.

řešení napomohl americký kapitán Istrin,¹⁹⁰ který byl velitelem posádky v Mezilesí. Právě on se dohodl s polským důstojníkem tajné služby na způsobu vypravení celého transportu do Čech. Dne 17. listopadu 1945 za účasti paní Hedviky Petrákové odjely další autokary se starými lidmi, ženami a dětmi směrem do Náchoda.

Paní Hedvika Petráková do zprávy pro svůj úřad zapsala: „V Chudobě/ kam jsme přijeli v noci/ zůstali jmenovaní na nádraží, zatím co jsem šla pěšky na celnici do Náchoda obstarat převoz přes hranice. Ještě téže noci byli odvezeni do Náchoda. V Náchodě jsem během druhého dne dopoledne získala povolení k přechodu hranic ještě pro jeden autobus a nákladní auto, které zůstalo ve Střelíně 4 dny k rychlejšímu svážení ze vzdálenějších míst. K převozu lidí autobusy obstarala jsem si povolení u střelínského starosty a během tří dnů se nám podařilo 2 autobusy přivést do Náchoda 352 osob /vesměs malých dětí i s kočárky a žen/. Všechny přivezené osoby byly v Náchodě lékařsky prohlédnuty, podáno jim občerstvení a posílány po skupinách buď na Stříbro, nebo do Mar. Lázní. Předem byl včas upozorněn repatriační úředník /pan Borovec/ na Wilsinoivě nádraží, aby jmenovaným poskytl při příjezdu informace a při přestupování zajistil vagon k převozu dál na Plzeňsko.“¹⁹¹ Dál pak pokračovali do místa určení osobními vlaky přes Prahu. Američané byli těmto akcím neustále přítomni a nasadili k usnadnění celého odsunu vlastní vojáky. Dne 18. listopadu 1945 probíhalo na nádraží nepřetržitě nakládání všech potřebných věcí. Nebyla to lehká práce, neboť se stěhoval veškerý nábytek, bedny, truhlice plné věcí, potraviny nejrůznějšího druhu, pytle se zrním, jízdni kola, šicí stroje a také velké množství hospodářského nářadí.¹⁹² Nakládání do vagónů mělo skončit

¹⁹⁰ Americký kapitán Istrin byl blízkým spolupracovníkem generála Eisenhowera, znal několik světových řečí a k Čechům měl velmi kladný vztah.

¹⁹¹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. PETRÁKOVÁ, Hedvika, Repatriační shromáždění Náchod, 22. listopadu 1945.

¹⁹² NĚMEČEK, Reemigrace štrálských Čechů, s. 10.

v poledne, leč nakládka se protáhla až do třetí hodiny odpolední. Další problém nastal s polskou lokomotivou, která zde ještě nebyla přistavena, čímž došlo ke dvanáctihodinovému zpoždění. Definitivní odjezd byl stanoven na 19. listopad 1945 ve 2.25 hodin. Než se však souprava stačila rozjet, polští závistivci odpojili několik posledních vagónů s veškerým naloženým vybavením. Očitý svědek si zaznamenal: „Nakládání trvalo zhruba týden, stalo se nám, že někdo odpojil dva poslední naložené vagóny. Byli to určitě Poláci a vozy stačili ukrýt mimo nádraží. Po dlouhé době se nakonec připojily k soupravě.“¹⁹³ Díky pozornosti Čechů byla tato neuskutečněná krádež odhalena a za pomoci Američanů vše následně uvedeno do pořádku.¹⁹⁴ Přes všechna zdržení se vlaková souprava nakonec dala do pohybu. Jeden z účastníků této akce se trefně vyjádřil na účet polských důstojníků: „Naštěstí imitace gestapa není ještě gestapem a čtyřrohá čepice před hloupostí nechrání.“¹⁹⁵

Dne 19. listopadu 1945 kolem 9.00 hod. dorazil vlak do Mezilesí. Zde byla polská lokomotiva nahrazena československou. Na nádraží se vyřizovala všechna potřebná povolení k opuštění polského území. Ředitel polské kladské oblasti pan Milenkiewicz byl velký přítel Čechů a zařídil cestujícím občerstvení. Transport převzal československý zmocněnec pan Rýčl. Kolem dvanácté hodiny se vlak nacházel již na území Československého státu. K další zastávce došlo ve městě Kyšperk,¹⁹⁶ kde byli noví osídlenci přivítáni. Pokračovalo se přes Hradec Králové do Nových Dvorů nedaleko Kutné Hory, kam transport dorazil následující den. Odtud se jelo přes Prahu do předem určených míst. Ti, kteří jeli autobusy již dříve, v Náchodě přestoupili do osobního vlaku a jím pokračovali do

¹⁹³ Osobní sdělení pana Bertolda Kiprého autorovi ze dne 24. 3. 2012, DVD č. 15. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

¹⁹⁴ Osobní sdělení paní Markéty Kňorkové autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

¹⁹⁵ NĚMEČEK, Reemigrace štrálských Čechů, s. 11. Čtyřrohá čepice je služební přikrývka hlavy polských důstojníků.

Prahy, kde se někteří opět podrobili zdravotní prohlídce.¹⁹⁷ Z Prahy odjel vlak do Stříbra, kde vystoupil určitý počet střelínských. Zbylí přesídlenci pokračovali do Mariánských Lázní. Odtud je pak autobusy rozvážely do přidělených okolních vesnic.

Výprava, která byla vyslána přes Náchod do Střelína, připravila krajany na stěhovací akci, jednala s místními úřady o povolení převozu svršků a pomocí autobusů převezla mnoho žen a dětí ze Střelína do Náchoda. Tímto transferem bylo převezeno 352 osob do Náchoda a odtud pak vlakem do Stříbra. Zbýlých 295 osob odjelo nákladním vlakem se svršky přes Mittelwalde do Lichtkova a dále do Plzně. Kapitán Istrin zabezpečil pro celou výpravu balíčky s potravinami. Teplé jídlo jim bylo vydáno v Lichtkově, Kyšperku, na Smíchově a v Plzni. Děti a ženy ještě obdržely čokoládu. Zbytek potravin byl rozdán po příjezdu na místo. Výprava vystoupila ve stanici Nové Dvory¹⁹⁸ u Stříbra. Odtud byli krajané odváženi na místa určení Místním národním výborem ve Stříbře. Zavazadla se svršky byly na místa určení dovezeny dodatečně pod dozorem úředníka.¹⁹⁹ Nebylo možné zvládnout vše souběžně.²⁰⁰

Vlakovým transportem a autobusy bylo přemístěno z Husince a Poděbrad 650 osob. Lze tedy říci, že 1500 střelínských Čechů se ocitlo konečně ve vlasti.²⁰¹ Před válkou evidovala českobratrská církev

¹⁹⁶ V roce 1950 se město Kyšperk přejmenovalo na dnešní Letohrad. Městečko se nachází v podhůří Orlických hor.

¹⁹⁷ Osobní sdělení pana Viléma Javůrka autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 5. Záznam uložen v osobním archivu autora.

¹⁹⁸ Stanice Nový Dvůr u Stříbra byla 28. května 1961 přejmenována na Pňovany.

¹⁹⁹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. MOPSPRO, vývoz svršku repatriantů z Polska do Československa. Svršky, tento termín zahrnoval dne úmluvy ze dne 6. října 1945 veškeré domácí, osobní oblečení, šatstvo, nábytek, prádlo, kuchyňské nádoby, méněcenné předměty, náčiní atd. Musel být vyhotovený jmenný seznam předložený ke kontrole. Vývoz svršků se dovoluje pouze těm, občanům české nebo slovenské národnosti, které se přistěhovali do Slezska před 15. březnem 1939 a měli před tímto datem státní příslušnost československou.

²⁰⁰ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 224. RUDOVSÝ, Krajanské menšiny v Polsku – repatriace.

²⁰¹ Viz vyobrazení č. 2.

ve Střelíně 4000 Čechů. Válka způsobila pokles jejich počtu na přibližně 3000. Polovina se rozhodla zůstat zde, neboť byli přesvědčeni, že bude možné žít společně s Poláky.²⁰²

Výlohy spojené s reemigrací střelínských Čechů se ke dni 10. ledna 1946 vyšplhaly na 17.936,- Kčs, což bylo necelých 28,- Kčs na hlavu.²⁰³ Tato částka z hlediska rozsáhlosti nebyla nikterak přehnaná. Zahrnovala stravné, noclehy a mimořádná vydání. Je třeba podotknout, že přestěhování krajanů ze Střelínka se provádělo bez diplomatického dohledu, tedy za velmi obtížných a delikátních podmínek. Souhlas bezpečnostních orgánů a úředních míst ve Střelíně, tak i v Mezilesí byl získán mimořádným způsobem za vynaložení zvláštních výdajů.²⁰⁴ Všichni příchozí krajané z území Polska ponechali ve svých bývalých bydlištích značný majetek odhadovaný na 375 miliónů zlotých.²⁰⁵

²⁰² NĚMEČEK, Reemigrace štrálských Čechů, s. 12.

²⁰³ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha, karton 224. BLECHA, Refundace hotových vydání spojených se stěhováním střelínských Čechů ve dnech 13. – 23. 11.1945.

²⁰⁴ Tamtéž.

²⁰⁵ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 224. RUDOVSKÝ, Krajské menšiny v Polsku – repatriace.

6. NOVÝ ŽIVOT V ČESKOSLOVENSKU A MOŽNOST DRUHÉ REEMIGRACE

Před odjezdem ze Slezska všichni transportovaní občané obdrželi vyhotovené registrační průkazy od repatriačního úřadu. Spolu s tímto dokladem si zajistili jízdenku na přepravu a obdrželi nezbytný peněžní obnos. Po opuštění hranic dne 19. listopadu 1945, směrem přes Plzeň do Stříbra, se již druhého dne ocitli ve stanici Nový Dvůr u Stříbra. Celá střelínská skupina byla ubytována v stříbrském kulturním domě a místních hostincích. Druhého dne po příjezdu se většina mužů za doprovodu přiděleného pracovníka vydala hledat vhodné usedlosti k bydlení. Také zde v celé oblasti stále žili původní němečtí obyvatelé. Příchodem osídlenců se začala měnit nálada mezi obyvatelstvem, což signalizovalo brzkou realizaci odsunu původních německých občanů do Německa.²⁰⁶ Vyhledávání obydlí trvalo přibližně čtrnáct dní. Někteří si tu našli vhodné usedlosti a zůstali. Nové domovy našli ve městě Stříbro, v obcích Trpísty, Pernarci, Černovicích, Erpružicích, Únehlich, Kšicích, Blahoustech, Pernarci a v okrese Planá u Mariánských Lázní, v Málkovicích, Skupči a Neševi.²⁰⁷ Ostatní, pro které se nedostalo vhodných stavení s menšími polnostmi, museli Stříbrsko opustit. Aby rodina získala statek, musela se zavázat obhospodařit veškeré pozemky náležející k nemovitosti. Takové rozhodnutí vyžadovalo důkladné zvážení svých možností a schopností, to proto, že některé usedlosti měly příliš velkou rozlohu 35–50 ha, což by se stalo pro průměrnou rodinu s třemi dětmi nezvládnutelné. Mnohým rodinám navíc stále chyběli mužští příslušníci, kteří byli stále nezvěstní nebo v zajetí. Další překážkou byl pozdní průběh transferu, protože v té době již byly

²⁰⁶ Kronika obce Trpísty, s. 15–16.

²⁰⁷ SOKA Tachov, OVN Stříbro, i. č. 192, sign. I/13A, karton N 301, repatrianti 1947–48.; ŠVANDRLÍK, Richard, BUCHTELE, Zdeněk, Tři Sekery v historii a dnes, Mariánské Lázně 2006, s. 94.

nejlepší stavení zabrané v první vlně.²⁰⁸ Přestože klimatické podmínky na Stříbrsku byly velmi příznivé, museli Střelínští odtud odejít do tehdejšího okresu Planá u Mariánských Lázní, a to do obcí Tři Sekery, Tachovská Huť, Kamenec a Krásné. Podle zpráv tam bylo ještě dost menších usedlostí s přiměřeně úměrně velkými polnostmi pro méně početné rodiny. Přidělování množství půdy probíhalo podle počtu rodinných příslušníků: „Uvnitř této velké skupiny rodinných soběstačných závodů byly vytipovány ještě tři podskupiny: malé selské usedlosti s 5–10 hektary půdy, střední selské usedlosti s 10–20 hektary a velké selské usedlosti s 20–50 hektary.“²⁰⁹

Podle Ministerstva ochrany a sociální péče měl být kladen důraz na to, aby rodiny reemigrantů se svými nejbližšími a příbuznými byly usídleny v téže lokalitě. Ministerstvo práce a sociální péče doporučovalo, aby celé obce byly přesídlovány společně do určitých lokalit v Československu.²¹⁰ Realita rozmístění reemigrantů nařízení neodpovídala. To také dokazuje zpráva Ministerstva zahraničních věcí, kde se píše, že první nápadnou věcí je, že organizačně celá repatriace (reemigrace) nebyla soustředěna na jedno místo. Naši krajané z Polska přicházeli dosud výhradně na vlastní pěst, jedině Střelín byl repatriován organizovaně.²¹¹ V těchto nově osídlených obcích se měly uskutečnit určité sociální programy, a to odgermanizování a doučování soudobému spisovnému českému jazyku. Většina přesídlenců to uvítala a k tomu účelu byla na Stříbrsku zajištěna budova zámku v Trpístech, která po ukončení výuky měla do budoucna

²⁰⁸ Osídlování bylo rozděleno na tři etapy. První proběhla od dubna do října 1945, v této době přišlo do pohraničí nejvíce osídlenců, a to neorganizovaným způsobem. Obsadili nejlepší a nejbohatší usedlosti. Druhá etapa proběhla od října až do léta roku 1946, byla už organizovaná. Třetí byla od léta 1946 až do podzimu 1947.

²⁰⁹ ČAPKA, s. 43.

²¹⁰ ČAPKA, s. 175.

²¹¹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Přistěhovalci z Polska, umístění.

sloužit pro ubytování přestárlých občanů reemigrantů.²¹² Na Mariánskolázeňsku byla situace obdobná.

Jedna z pamětnic vzpomíná: „Cestou do Mariánských Lázní mě Černý (koloňák) a Beneš upozornili, že až budeme na místě, mám mluvit jen česky. Bylo to v prvním týdnu listopadu 1945. Po příjezdu do Mariánských Lázní nás překvapila zima. Myslím si, že byl první nebo druhý listopad. Byla jsem ještě malá. Do Tří Seker jsme šli lesní cestou, ta mi připadal nekonečná, neboť jsme tlačili kočárek a k tomu všemu ještě v Drmoule začal padat sníh. Po několika hodinách jsme se ocitli v cíli ve Třech Sekerách. Ubytovali nás v domě číslo šest a za několik dní jsem šla prvně do české školy. Paní řídící Marie Fischerová nás přijala. Musím podotknout, že my Slezáci jsme byli ve škole jedni z prvních.“²¹³

Ze Stříbra do Mariánských Lázní dojeli zbylí Střelínští kolem 25. listopadu 1945. Odtud je odvezly autobusy do hostince ve Třech Sekerách. Někteří, zejména děti, ženy a staří lidé byli na krátkou dobu ubytováni v hotelu Krym (bývalý areál Tepelský dům) v Mariánských Lázních, než příslušníci rodin zabezpečili nové domovy.²¹⁴ Dostali přiděleny statky nebo domy podle požadovaných potřeb. Nacházely se v horším stavu příčinou devastování příchozími Čechy z vnitrozemí, kteří přišli do pohraničí jen za účelem obohacení se. Tito lidé se k původním obyvatelům chovali nelidsky, okradli je o zbylý majetek a stavení zabrali samozvaně bez přidělových listin.²¹⁵

Příchozí občany z Polska měl na starost jeden spojovací důstojník sovětské armády, jenž také tehdy podal hlášení o přítomnosti 150 nových

²¹² NĚMEČEK, Reemigrace štrálských Čechů, s. 13.

²¹³ Tamtéž.

²¹⁴ Osobní sdělení pana Bertolda Kiprého autorovi ze dne 24. 3. 2012, DVD č. 15. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

²¹⁵ Osobní sdělení paní Irmy Rubáciová autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17; osobní sdělení pana Viléma Javůrka autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 5; osobní sdělení pana Martina Kňorka autorovi ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3. Záznamy hovorů uloženy v osobním archivu autora.

rodin.²¹⁶ Tato informace není však zcela přesná. Jedna z přímých účastnic to vysvětluje: „Se stoprocentní jistotou vím, že se jednalo o pana Víta Sršně, který celý transport doprovázel. Ve Střelíně při nakládání na nádraží se pohyboval v sovětské uniformě a s puškou. Není to možné ani z toho důvodu, protože tato oblast spadala do americké okupační zóny.“²¹⁷ S tímto důstojníkem a dvěma repatrianty bylo ujednáno, že již 2. prosince 1945 se budou konat první bohoslužby.²¹⁸ Celou situaci komplikovala dočasná přítomnost neodsunutých Němců, kteří podle příkazů vlády museli dát k dispozici jednu nebo více místností k užívání a zabezpečit příchozím určitý podíl zemědělských produktů, například mléko a máslo.²¹⁹ Samozřejmě se to Němcům nelíbilo. Dávali příchozím svůj nesouhlasný postoj najevo, i když si byli vědomi svého brzkého odsunu.

Po necelých třech týdnech se 13. prosince 1945 na Ministerstvu zahraničí ocitla první zpráva pojednávající o nutných potřebách a stížnostech reemigrantů usazených ve Třech Sekerách a na Stříbrsku. Celá zpráva obsahovala třináct velmi důležitých bodů. Stále některým Střelínským scházely legitimace a doklady prověření občanské způsobilosti. Tížil je nedostatek československé finanční hotovosti. Střelínští měli u sebe jen říšské marky. Většinou se jednalo o zemědělce, kteří nejdříve strží první peníze až po žních. Proto se nařídilo řediteli NBC²²⁰ panu Horovi, aby krajanům vyplatil 2–3.000,- Kčs. Takřka všem reemigrantům zůstaly vklady v Okresní spořitelně a Haimanově bance ve Střelíně.²²¹ Zákrok střelínských důvěrníků u Národní banky umožnil

²¹⁶ ŠVANDRLÍK, Sekery v historii a dnes, s. 94.

²¹⁷ Osobní sdělení paní Irmy Rubáciová autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

²¹⁸ ŠVANDRLÍK, s. 94.

²¹⁹ Osobní sdělení paní Ruth Háslerové autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 10. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

²²⁰ Národní banka Československá.

²²¹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Zahraniční ústav. Polsko – reemigrace ze Střelína. Potřeby a stížnosti reemigrantů, umístěných ve Třech Sekerách, okres Mariánské Lázně.

alespoň nutnou výměnu německých bankovek do 1000,- Kč. Marková platidla tehdy byla onačena jako „nouvaleur“,²²² a proto se jejich výměna rovnala daru ze státních prostředků.²²³ Dalším nepříjemnou skutečností bylo, že v přidělených usedlostech ještě pobývali původní obyvatelé. Ti ovládali celé hospodářství a nově příchozí rodiny z nedostatku místa musely spát i na zemi a bez přidělu potravin.²²⁴

Pro některé Němce byl vítanější příchod lidí ze Slezska než Čechů z vnitrozemí, jednak pro znalost jazyka a pro podobnou mentalitu. Ti byli totiž velmi tolerantní a bezprostředně si s místními Němci vzájemně sdělovali své zážitky a osudy. Do doby odsunu Němců žili společně a měli tak čas na předávání různých informací o charakteru zdejšího místa. K osídlencům z vnitrozemí sudetští Němci již tak vstřícní nebyli. Pravdou je, že jedině starousedlíci věděli o zdejším kraji vše. Úrodnost půdy byla slabá, chov dobytka sloužil jen k vlastní potřebě a zemědělská činnost ustrnula na zastaralé a zanedbané úrovni. Dobytek byl zpravidla ustájen v oddělených prostorách společného domu. Hnojiště se nalézalo často na dvorku před vchodem do domu. Na takto primitivní způsob hospodaření nebyli Střelínští vůbec připraveni. Celkově kraj působil chudě, pracovních příležitostí bylo poskrovnu a hornická činnost byla dávnou minulostí. Práce se našla v nedalekém městě v Mariánských Lázních v resortu lázeňství a hoteliérství. Nejbližší pracovní příležitostí byla jen práce v továrně na hračky ve Třech Sekerách, kde mohlo pracovat asi sto lidí. V místních lesích sice možnost práce byla, ale jen sezónní sázení stromů, sběr lesních plodů a těžba dřeva. Navíc Tři Sekery a její přidružené obce leží na upatí Českého lesa, což je podhorská oblast s nadmořskou výškou od 600–940 metrů. Podmínky k hospodaření byly oproti Slezsku obtížnější.

²²² Nonvalér, nonvaleur, non-valeur - znehodnocený (např. inflací) cenný papír, papírové peníze.

²²³ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Polsko – reemigranti ze Střelína – výměna hotových peněz.

Neúrodná půda s velkým množstvím kamenů byla navíc zaplevelená a místní hospodářství byla v zanedbaném stavu.²²⁵

Stalo se dokonce, že z vnitrozemí dorazil nový dosídlenec s jakýmsi pověřením a vybral si dům, kde již byli řádní přistěhovalci. Ti byli nuceni okamžitě uprostřed noci stavení opustit. Byli přestěhováni do jiné obce, a to k rodině neodsunutých Němců, kde zrovna čekali narození dítěte. Celá situace vyústila odchodem této husinecké rodiny z pohraničí. Takových nepříjemných lidských příběhů se odehrálo samozřejmě více. Zde již Střelínští zaznamenali náznaky budoucího politického vývoje a poprvé se setkali s negativními rysy české mentality. Chránil je zákon ze dne 8. května 1945.²²⁶ Lhaní a překrucování skutečností ve prospěch jedince bylo na denním pořádku. Na to nebyli z německého prostředí zvyklí, oťráslo to jimi, a proto se mnozí rozhodli tento kraj definitivně opustit. Všeobecný názor na přistěhovalce z vnitrozemí byl špatný. Chovali se brutálním způsobem, chamtivost a nenasytlost je doprovázela při každém projevu. Nesnášenlivost se projevila i u tehdejších představitelů obce. Někteří dodnes žijící nedovolí původním sudetským Němcům zavzpomínat na prahu jejich bývalého domova, přestože uplynulo mnoho let. S takovým necharakterním chováním se Střelínští nikdy nesetkali ani ve svých bývalých domovech ve Slezsku.²²⁷

Místní Němci si v zimě 1945–1946 nelegálně přes hranici přenášeli své osobní věci. O této činnosti Střelínští věděli, ale tolerovali ji. Již začátkem léta roku 1945 byli vysídleni političtí funkcionáři a členové

²²⁴ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Zahraniční ústav. Polsko-reemigrace ze Střelína. Potřeby a stížnosti reemigrantů, umístěných ve Třech Sekerách, okres Mariánské Lázně.

²²⁵ ANDRESKA, Jan, kolektiv autorů, Český Les příroda-historie-život, Praha 2005, s. 675–678 a 679–680.

²²⁶ ARURG, Adrian, STANĚK, Tomáš, Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování, Brno 2010, s. 80.

²²⁷ Osobní sdělení paní Horákové Augusty autorovi, dne 4. 8. 2010, DVD č. 8. Záznam rozhovoru uložen v osobním archivu autora.

NSDAP.²²⁸ Ostatní odcházeli průběžně. Dne 2. února 1946 odjela první větší skupina místních Němců přes Furth im. Wald do Nürnbergu. Druhý transport byl vypraven ze sběrného tábora v Kynžvartu 20. června 1946.²²⁹ Před odsunem Němců proběhla v kynžvartském kostele bohoslužba na rozloučenou, mnoho z nich tehdy plakalo. Zbylá část třísekerských starousedlíků odjela až na podzim téhož roku.²³⁰ Na cestu si směli vzít jen 30–50 kg osobních věcí. Seřadili se do určeného místa v obcích, většinou u škol nebo kostela, nastoupili do nákladních aut a odjeli do sběrných táborů do Kynžvartu, na letiště ve Sklářích a do Chodové Plané. Zde obdrželi cílovou umístěnku do Německa. Paní Ruth Háslerová vzpomíná: „Hned 2. prosince roku 1945 jsem nastoupila do místní továrny, pracovala jsem ještě s Němci... Jednoho dne přišel do továrny muž s bubnem a vybubnovával, že zítra musí být všichni připraveni k odsunu. Než odešli ti naši Němci, se kterými jsme bydleli, tak nám jeden člen rodiny zlostně řekl: ‚Až se vrátíme, tak vás všechny zabijeme.‘ Byla z něj cítit veliká nenávisť. Nedivila jsem se mu, taky jsme to zažili s Poláky.“²³¹ Přes všechny vzájemné problémy si někteří Střelínští udrželi s odsunutými Němci kontakt až do současnosti.²³²

V průběhu zimy a jara roku 1946 si museli Střelínští vyřizovat různé úřední záležitosti. Bylo nezbytné pořídit si československé státní občanství, nové rodné listy a zaregistrovat zkonfiskovaný německý majetek. Stálá nepřítomnost mužských členů rodiny, kteří byli v zajetí, je nutila

²²⁸ MAY, Josef, REIPRICH, Gerd, HUBL, Inge, SCHWEINITZER, Rudolf, HÖHNE, Ernst, Marienbad der Weltkurort mit den Gemeinden des Landes: Ein Heimat und Ortsbuch Band II, München 1977, s. 183–184; ŠVANDRLÍK, Sekery v historii a dnes, s. 100.

²²⁹ SEIBRT, Ferdinand, Německo a Češi: Dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy, Praha 1996, s. 329. Transfer německého obyvatelstva do Německa podle Postupimské dohody z 2. srpna 1945 měl být proveden „způsoben spořádaným a lidským“. „Neupravená zůstala otázka jejich majetku, jež v Československu zanechávali; byl tehdy vyčíslen na dvacet miliard dolarů.“

²³⁰ MAY, Marienbad der Weltkurort mit den Gemeinden des Landes, s. 183–184; ŠVANDRLÍK, Sekery v historii a dnes, s. 101.

²³¹ Osobní sdělení paní Háslerové Ruth autorovi, dne 11. 7. 2010, DVD č. 10. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

prostřednictvím určených úřadů po nich pátrat. Než vše obstarali, prezentovali se na úřadech pouze průkazem reemigranta a starými německými dokumenty.

Plzeňský seniorátní výbor sdělil 7. února 1946 synodní radě České církve evangelické, že ve Třech Sekerách, v Schöntále (Krásném) a Drmoulu jsou již usazeni repatrianti ze Slezska v počtu 110 rodin a 430 duší.²³³ Své bohoslužby vykonávali na různých místech, někdy na sále v hostinci a jindy ve svých přidělených domovech. Stále neměli budovu k výkonu bohoslužeb, teprve až po pronájmu bývalého hostince se konečně mohli plně věnovat svým náboženským potřebám. Evangelický třísekerský pěvecký sbor složený ze střelínských obyvatel zahájil činnost ihned po návratu do vlasti. Bylo to nejspíš v lednu 1946. Vedení se ujal bratr Gustav Frísl. Zpívali se národní písně, hymna a především písně duchovní. Počet zpěváků se pohyboval mezi 20 až 30 a věk nebyl ohraničen.²³⁴ V červnu roku 1947 vikář Jiří Otter převzal mariánskolázeňský sbor spolu s kazatelskou stanicí ve Třech Sekerách. V září téhož roku se za účasti zpěváků a trubačů konala první konfirmace.²³⁵

Do školy ve Třech Sekerách nastoupilo 1. září 1945 pouhých sedm dětí.²³⁶ V kronice obecní školy je zapsáno, že česká škola byla obnovena výnosem zemské školní rady v Praze č. II. / 2.570 a výuka se oficiálně zahájila dne 6. listopadu 1945. Vyučování začalo s 11 dětmi české a slovenské národnosti ve dvou třídách. Příjezdem slezských emigrantů nastal obrat, škola se rychle zaplnila a počet dětí ke konci roku 1945 se zvýšil na 81 žáků. Vyučování bylo nutné rozdělit na směny a k výpomoci

²³² Osobní sdělení paní Kňorkové Markéty autorovi, dne 8. 7. 2010, DVD č. 3. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

²³³ ŠVANDRLÍK, Sekery v historii a dnes, s. 94.

²³⁴ Kronika pěveckého sboru Tři Sekery s. 4.

²³⁵ Tamtéž.

²³⁶ NĚMEČEK, s. 12.

přišli pedagogičtí pracovníci ze sousední obce Krásné. Byla zahájena výuka i pro dospělé, protože Střelínští mluvili staročeštinou, navíc smíšenou s němčinou, což se stávalo terčem posměchu ze strany mladší generace z vnitrozemí. Učitelé spolu s techniky z místní továrny organizovali pro nové občany večerní kurzy češtiny. Navštěvovaly je i starší děti, u kterých se již po dvou letech nedal poznat původní akcent.²³⁷ Prvními učiteli byli Marie Fischerová a Josef Vávra. Během školního roku je doplnili Jiřina Předotová a Bohuslav Lisý. Mateřská školka se otevřela 1. ledna 1946 v domě č. p. 110. Sociální poměry byly hodnoceny jako průměrné a vztah nově příchozích ke škole byl vesměs dobrý.²³⁸

Ve zprávě Ministerstvo práce a sociální péče ze dne 2. února 1946 se píše: „Reemigrace z kraje střelínského nebyla provedena ještě do důsledku, jak mi sdělil šoltýs Husince pan Josef Kaptur, je v kraji střelínském ještě asi 3.000 osob původu českého, většina z nich však mluví již německy. Jde tu o smíšená manželství Čechů s Němkami a opačně. Mnohé rodiny by rády reemigrovaly do Československa, nejsou si však jisty, zda budou přijaty tak, jako rodiny ryze české. Podle odhadu šlo by o repatriaci asi 120 rodin z obcí Cepera, Střegov, Domelice, Melteuer, druhdy zvaný Poděbrad.“²³⁹ Téhož roku 12. února 1946 Jan Dušek a Zbyněk Matyáš z Malé Hledsebe u Mariánských Lázní požádali Ministerstvo práce a sociální péče o uskutečnění výpravy do bývalého domova k repatriaci zbylých Čechů ze Střelínska. Úřad předsednictva vlády žádost zamítl s odkazem na svěření dalších reemigrací do kompetence repatriční mise v Katovicích.²⁴⁰ Z další zprávy vyplývá, že důvěrníky pro krajanů v Pruském Slezsku jsou určeny tyto osoby: Karel Vašut z Trpíst

²³⁷ NĚMEČEK, s. 12.

²³⁸ SOKA Cheb, fond 888, karton 1, složka č. 5, přílohy 1-7, 1946-50. Zápisy ze schůzí škola Tři Sekery, kronika obecné školy ve Třech Sekerách ve šk. r. 1945/46.

²³⁹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Československá repatriční mise, Katovice. Zpráva pastora Hofmanna o Češích v Polsku.

²⁴⁰ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Polsko – krajané na Střelínsku – žádost za přestěhováním do vlasti.

č. 15 okr. Stříbro; Bedřich Černý ze Tří Seker u Mariánských Lázní; Adolf Radiměský z Chodova u Karlových Varů, Malířská č. 156 a Anna Krejčová z Pozorky č. 59, okr Nejdek.²⁴¹

Zpráva zasláná dne 1. května 1946 panem Duškem z Vratislavi na úřad vlády upozorňovala na pochybné osoby ve vedení prvního transportu. V dopise se doslovně píše: „Jak žalostně to s námi dopadlo. Z července 1945 r. scházeli se Čeští bratři na Husinecku, radostně besedovali o návratě a vyčkávali příslibenou komisi z Náchoda, která je chtěla sepsat a převést do Čech. Ta ale po dnes nepřišla. Bratří proto vytvořili ‚Národní výbor na Střelínsku‘ do jehož vedení úmyslně nevybrali svých, nýbrž čsl. Občanů, domnívaje se, že tím, díky své znalosti i písemné češtiny a českých poměrů, jsou nejvíce způsobilí k vedení potřebných vyjednávání s českými úřady. Já jsem byl zamlčen, poněvadž neobdržel na svou písemnou nabídku panu presidentu z července m.r. vytoužené odpovědi. Teprve v polovici listopadu 1945 r., když jsem si v Repatriačním odboru Ministerstvo práce a sociální péče ...stěžoval do zoufalé situace našeho lidu a na nedbalost českých úřadů co do reemigrace. Jeden tajemník se zmínil o tom, že má nabídka byla postoupena výše označenému odboru; tj. do koše. Nevím, proč jsem byl odstrčen od tak důležitého úkolu, reemigrace. Ale vím, že jsem byl nadšen a přizpůsoben upřímností a nezištností. Vždyť ve mne ještě plápolá čistý pojem husitství a českého bratrství a já znal naše osady zde lépe, než kdo jiný. Jak se osvědčila ta trojka v čele ‚Střelínského výboru‘? Vašud byl její přednostou a jemu sluší odpovídati za její nespravedlivosti. Jak se mohl opovážit k vydání vysvědčení takovým lidem, jimž nemravnost uzavřela navždy pouhé zmínky v staré vlasti a proč odepřít dobrému Čechu, Papežovi, vysvědčení? Sršeň, truhlářský pomocník nemohl se zde svou prací v míru uplatnit. Když ale Rusové vkročili na Střelínsko, sloužil jim tlumočením a

²⁴¹ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Reemigrace z Dolního a Horního Slezska.

jinými a dotáhl to, prý, až do seržanta. Obíral i naše bratří o zboží. Troubil také neměl do války nic, ale po ní dobře vychodil. Na počátku listopadu se tato trojka vyjednala u polských úřadů předložením vojvodské listiny, o které je v I. dopise řeč, povolení k volnému vývozu svého movitého majetku na dvou do vrchu naložených vagonech polských. Uprchla do Čech na již před tím vybraná dobrá hospodářství. Vlci jsou syti. O podrobnostech se vyjádřím ústně. Ale na tom nebylo dosti. Vzali sebou: 1/SS-manna Černého, 2/Ortsgruppenleiterra a Ortsbauernführera Leleka, jenž za své hitlerovské zásluhy byl vojenské povinnosti prost – oba z Horních Poděbrad – 3/ Ortsbauernführera Líbala z Husince. Lelek a Líbal jezdili v zářeni amtawalterského kraje na Reichsparteitag do Norimberku. Vrchol ale drzosti! Vašud a Lelek zajeli si k panu presidentovi, aby mu poděkovali za přesídlení českých bratří. Kým a čím legitimováni? Kromě toho dali se velebit slovem i obrazem v českých novinách. Již jsem se zmínil o tom, že trojka tu listinu, která tak osudně účinkovala na průběh transportu a je velmi vážná pro následující, nabrala sebou, aby jí svůj majetek mohla krýti.²⁴²

V srpnu téhož roku se na MOPSPRO²⁴³ dostavila skupina střelínských občanů ve složení Emil Dušek, Gustav Matička a Albert Bernt s žádostí a prosbou o co nejrychlejší návrat do vlasti. Jednalo se o přestěhování 425 českých rodin, které již podaly přihlášky. Repatriační mise v Katovicích jim slíbila uspíšené provedení transportu. Kromě těchto 425 rodin se zde nacházelo dalších 100 rodin, které zde chtěli setrvat ve svých původních domovech. Zpráva dále uvádí, že mezi krajany panovala veliká bída a hlad.²⁴⁴ Tento druhý připravovaný transport se neuskutečnil.

²⁴² MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Reemigrace z Pruského Slezska. Nepřistojnosti: Stížnost N. Duška z Vratislavi.

²⁴³ MOPSPRO – Ministerstvo ochrany práce a sociální péče repatriační odbor.

²⁴⁴ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Češi na Střelínsku – žádost o reemigraci.

Někteří krajané se vystěhovali individuálně s oficiálním povolením nebo přešli hranici načerno. Ostatní vyčkávali na zlepšení situace.

7. ŽIVOT V POHRANIČÍ A NÁSTUP KOMUNISTICKÉ MOCI

Závěrečná kapitola nastiňuje čtyři možnosti přesídlení všech střelínských Čechů. Hlavní přesun byl proveden v průběhu listopadu 1945. Po něm již následovaly individuální příchody do československého pohraničí. Ty se týkaly lidí odsunutých za války do německého vnitrozemí a z původních domovů na Střelínku. Poslední dva byly uskutečněny z Polska, odkud koncem čtyřicátých let odcházeli ke svým již žijícím sousedům do Západočeského kraje nebo v padesátých letech do západního Německa.

S novým rokem 1946 nastaly transportovaným Střelínským první komplikace. Již 12. února 1946 se úředníci z Repatriačního ústavu rozhodli vyslat pověřeného člověka do okresu Planá u Mariánských Lázní za účelem vystavení a doplnění průkazů a předání finanční podpory reemigrantům. Jednalo se o prověření asi 450 lidí, kterým byla vyplacena pouze zálohová hotovost. Kompetentní osoba se dostavila počátkem dubna téhož roku.²⁴⁵ Očitá pamětnice osvětluje tehdejší událost: „Začátkem jara 1946 se u nás objevili nějací úředníci z Prahy. Sedli si vedle našeho domu, vyndali si stůl a každého jednotlivého Slezáka kontrolovali.“²⁴⁶

Ministerstvo zahraničí zaregistrovalo v druhé polovině března 1946 několik stížností jak z Třísekerska, tak ze Stříbrska. Jednalo se o objektivní potíže krajanů. Ze zprávy vyplynulo: „Ve Třech Sekerách předseda Soukup prohlásil, že nikdo z Prahy do obce nepřijede a jestliže si půjdou reemigranti stěžovat, povede se jim ještě hůře. Reemigranti už uvažovali o odchodu z vesnic. Zajímali se o usídlení na Falknovsku,²⁴⁷ kde byla také

²⁴⁵ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Reemigrace ze Střelínska – podpory, repatriační průkazy.

²⁴⁶ Osobní sdělení paní Marty Kratinové Marty autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 4. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

²⁴⁷ Falknov-Sokolov, do roku 1948 Fanknov nad Ohří (německy Falkenau an der Eger). Je okresní město v západních Čechách, v Karlovarském kraji. Leží při soutoku řek Ohře a Svatavy.

příležitost k práci v textilní továrně, avšak nebylo místo pro zemědělce. Přesto že, reemigranti jsou již od listopadu v ČSR, jsou dosud případy, které nejsou umístěny.²⁴⁸

Na Stříbrsku nastaly potíže s výukou dětí v internátní škole. U většiny žactva byl shledán nález na plících. Ze zprávy vyplývá obava z útěku těchto navrátilců.²⁴⁹ Očitá svědkyně vypověděla: „Po příjezdu do Čech jsem byla na půl roku ubytovaná v dětském domově ve Stříbře. Zde jsme se učili řádně mluvit česky. Doma jsem mluvila na rodiče německy a oni odpovídali česky. Ve škole v Trpístech jsem chodila až do páté třídy. Náš učitel se nám věnoval a českému jazyku nás řádně doučil. Nebylo to lehké. Stále mám v paměti tátova slova: ‚Očekával jsem, když se všichni navrátíme do vlasti, že pro střelínské Čechy nastane konečně vytoužený klid.‘ Časem jsme zde poznali velmi falešné lidi, ti chodili a pravidelně poslouchali pod okny, co si vyprávíme. Z vnitrozemí přišli samí lumpové, jen donášeli a udávali. Otec byl velmi zklamaný a moc se proto trápil až do konce svého života.“²⁵⁰

Učitel ze Tří Seker Václav Karásek situaci popsal: „Slezácké děti měli k dispozici dvě školy. Jednu měšťanku ve Třech Sekerách a druhou obecnou v Krásném, ve které jsem učil a bydlel. Co se týče dětí ze Slezska, tak ty byly velmi hodné, snaživé, pečlivé a slušné. Zpočátku měly určité problémy s řečí. Mluvily staročeštinou, poněmčenou češtinou nebo jen německy. Německy jsem uměl, a tak jsme si jazykově vypomáhali navzájem. Všichni jsme se jim snažili pomáhat. Po dvou letech na nich již nebylo poznat rozdílu od dětí z vnitrozemí. Se všemi dětmi jsme podnikali

²⁴⁸ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. NĚMEČEK, cestovní zpráva ze dne 18. března 1946, s. 2.

²⁴⁹ Tamtéž, s. 3.

²⁵⁰ Osobní sdělení paní Lýdie Jakovcové autorovi ze dne 9. 3. 2012, DVD č. 14. Záznam uložen v osobním archivu autora.

různé aktivity. Hráli jsme divadlo, chodili do přírody a sbírali léčivé byliny, především arniku²⁵¹ pro městského lékárníka.“²⁵²

Československé státní orgány ve druhé polovině roku 1946 pořizovaly soupis zkonfiskovaného majetku reemigrantů v Polsku. Soupis se týkal hodnoty živého a mrtvého inventáře. Cena se pohybovala od 7.000,- RM do 64.000,- RM. Původ a důvod záměru vytvoření soupisu není zřejmý.²⁵³ Přestože byl jejich majetek pojištěn u Říšské pojišťovny, k vypořádání nikdy nedošlo.

Po ukončení přidělování usedlostí, se každodenní život Štrelínských pomalu ale jistě normalizoval. Přidělování dekretů k vlastnictví zkonfiskovaného majetku probíhalo tímto způsobem: doporučením MNO anebo ONV a zasláním žádosti na Ministerstvo zemědělství. Posléze byly schváleny a následně podepsány ministrem.²⁵⁴

Zemědělci poznávali odlišné pěstební podmínky v této klimatické oblasti a po ukončení odsunů bývalých místních obyvatel se neodkladně pustili do práce. Prioritní činností bylo upravit a přizpůsobit si bydlení, pořídit chovný dobytek, zařízení ke zpracování zemědělských produktů a vyznačit přidělené pozemky.²⁵⁵ Pole byla zanedbaná, vyžadovala důkladné odplevelení a prohojení. Vynaložená námaha se vyplatila, protože už prvním rokem byla sklizeň brambor mimořádně výnosná. Pan Manfréd Kouba vzpomíná: „Když táta uviděl plná pole pýru, tak se zhrozil nad tímto

²⁵¹ ALLARDICE, Pamela, BARRETT, Keran a kol., Velká kniha bylinek, Praha 2009, s. 17. Arnika – Arnica montana (Asteraceae), další názvy Prha horská, arnika horská, prha arnika, prha chlumní. Je nápadná ostře zlatožlutými květy. Od pradávna se používá na výrony a pohmožděniny, dnes i jako homeopatický lék.

²⁵² Osobní sdělení pana Václava Karáska autorovi ze dne 18. 8. 2010, DVD č. 14; osobní sdělení paní Věry Podhajské autorovi ze dne 3. 7. 2010, DVD č. 15. Záznamy hovorů uloženy v osobním archivu autora.

Spálenopoříčský zpravodaj 7., 16. ročník, Můj nejkrásnější školní výlet, červem 2006, s. 11–12.

²⁵³ MV I – NR, Ministerstvo vnitra I – nová registratura 1936–1953, Praha, karton 8207, 8208 a 8209. Soupis zabaveného majetku.

²⁵⁴ SOkA Cheb, fond 664, kniha K1, zápisy ze schůzí 1945. MNV Tři Sekery.

²⁵⁵ SOkA Cheb, fond 664, kniha K1 – K6, i.č. 1,2,4,6. Zápis o schůzích M.S.K. ve Třech Sekerách, 1945–1946.

stavem a pustil se ihned do čištění. Odplevelení mu vzalo několik dní práce, veškerý pýr skládal na hromady, které pak zapálil. Oheň byl tak veliký, že mnozí zdejší strážníci si mysleli, že se jedná o nový německý útok.²⁵⁶ Tímto postupem v rámci přípravy se řídili všichni a dle zvyklostí si navzájem pomáhali. Průběh a rychlost zemědělských prací byly komplikované vinou vysloužilé, poruchové zemědělské techniky zde zanechané. Všechny mrzelo, že jim nebylo umožněno dovézt si vlastní technické zemědělské vybavení. Pan Javůrek Vilém vzpomíná na slova svého dědy: „Jsem starý zemědělec, kam jsme to přišli, vždyť toto hospodaření je jako tzv. ‚Polnische Wirtschaft‘ (polské hospodářství), mlátička na obilí je jako pro děti, pluhy předpotopní a celé zemědělství sto let za opicemi.“²⁵⁷ Nebylo to vůbec jednoduché, ale s hospodařením se začít muselo okamžitě. První sklizně pro obživu stačily. Zemědělské rodiny prostřednictvím MNV ve Třech Sekerách a Repatriační mise v Katovicích žádaly o co nejrychlejší uspořádání návratu zbylých rodinných příslušníků z Polska. Bylo jich zde zapotřebí pro pomoc v zemědělství. Jmenované osoby již měly doklady opravňující je k návratu.²⁵⁸

Ti, kteří neprovozovali zemědělskou činnost, byli zpravidla zaměstnání v místní továrně na dřevěné hračky a jiné výrobky ze dřeva určené pro domácnost. Ostatní lidé si našli práci ve městě jako tesaři, údržbáři, pokojské, kuchařky a personál lázeňských domů a hotelů.

Bezprostředně po ustanovující schůzi se též obnovily náboženské tradice. Bylo to dne 13. ledna 1946 a za předsedu byl zvolen bratr pan Černý. Shromáždění se konala jednou za čtrnáct dnů, a to v sále bývalého německého hostince za přítomnosti 150–200 osob. Náboženská výuka

²⁵⁶ Osobní sdělení pana Manfréda Kouby autorovi ze dne 12. 7. 2010, DVD č. 2. Záznam rozhovoru uložen v osobním archivu autora.

²⁵⁷ Osobní sdělení pana Viléma Javůrka Viléma autorovi ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 5. Záznam uložen v osobním archivu autora.

²⁵⁸ SOkA Cheb, fond 664, karton N6, ev. č. 60. Návrat rodin reemigrantů usazených na Střelínku, usídlení v obcích 1945–1948.

přibližně 81 dětí byla stanovena na dvě hodiny týdně. Vikář Opočenský ve své zprávě z 3. prosince 1946 poznamenal, že exulanti ve Třech Sekerách stále nemají vlastní modlitebnu.²⁵⁹ Již začátkem ledna roku 1947 se vydal bratr Černý do Plzně k otci vystudovaného faráře Jiřího Ottera se žádostí, aby jeho syn šel sloužit do nového sboru v Mariánských Lázních.²⁶⁰ Toho času mladý farář vypomáhal na Valašsku. Poté, co se přesvědčil, že mariánskolázeňský sbor o jeho službu opravdu stojí, zaslal dne 19. dubna 1947 dopis na farní úřad v Mariánských Lázních s kladným vyjádřením. Uvolnění z Valašska obdržel již v červnu 1947. Do Mariánských Lázní se dostavil v první dekádě měsíce července 1947 a zahájil pravidelnou činnost pro všechny zdejší evangelické sbory. První seznámení faráře Jiřího Ottera se členy střelínské komunity proběhlo s dětmi ve škole. K dalšímu setkání došlo s předsedou kazatelské stanice a členem výboru svazu reemigrantů bratrem Černým a některými dalšími členy sboru, kteří ho přivítali s velikým nadšením.²⁶¹

Politická situace a změny v republice působily na život v pohraničí negativně a důsledky odsunu sudetských Němců se projevovaly ještě dlouho. Mnohým českým přesídlencům byli takzvaní Slezáci po dlouhá léta trnem v oku, a to především těm, kteří byli během války u nacistů registrováni jako kolaboranti. Aby nedošlo k jejich odhalení, hned po osvobození vstoupili do komunistické strany, kde byli velmi aktivní. Svým stranickým úkolům propadli natolik, že v nejednom případě negativně ovlivnili osudy svých sousedů, zpravidla těch nejzranitelnějších, tedy „Slezáků“.²⁶² Následně vznikala mezi sousedy vzájemná nedůvěra, která u dožívajících pamětníků přetrvává prakticky dodnes.

²⁵⁹ ŠVANDRLÍK, Sekery v historii a dnes, s. 100.

²⁶⁰ OTTER, Jiří, Dodatek ke vzpomínkám na Darovaná léta, Praha 2010, s. 54.

²⁶¹ OTTER, Jiří, Pokračování vzpomínek–ML. Období po přechodu do Mariánských Lázní, Praha 2010, s. 1–8.

²⁶² „Slezáci“, přezdívka pro slezské reemigranty ve Třech Sekerách a okolí, je používána dodnes.

Děly se i takové věci, že v období volební kampaně vedení Komunistické strany v Mariánských Lázních regulovalo množství voličů tím, že se určitých rodin potřebovalo pro jejich politické názory zbavit. Dne 15. září 1947 si farář Jiří Otter ve svých zápiscích zaznamenal: „Když jsem přišel odpoledne pěšky na školu do Třech Seker, dozvěděl jsem se, že část našich rodin byla odvezena četníky a má být vyhoštěna někam do vnitrozemí, protože jejich otcové sloužili za války v německé armádě, a nejsou tedy v západním pohraničí 'státně spolehliví'. Později vyšlo najevo, že šlo o pomstu místní i okresní organizace KSČ, když se jim nepodařilo přesvědčit sekerské evangelíky, aby vstoupili do jejich strany a pomohli vyhrát volby. Sekerští reemigranti dávali přednost české straně národně sociální.“²⁶³

V této státem utajené akci se podařilo odsunout asi padesát osob i s dětmi. Nákladními auty byli odvezeni na nádraží do Mariánských Lázní a dále s falešnými dokumenty vlakem směrem k německé hranice. Mezi místními lidmi kolovala zpráva, že mají být deportováni zpět do Německa. U doosídlenců slezského původu nastalo velké pohoršení, shromáždili se, přestali pracovat v místní továrně a na polích, posedávali na mezích a očekávali vysvětlení. Nakonec četnictvo obklíčilo celou vesnici. Pan Černý s panem Pechem se vydali do Prahy intervenovat na Svaz českých reemigrantů a Ministerstvo vnitra. Farář Jiří Otter se odebral na stanici SNB, kde žádal patřičné vysvětlení. Zde obdržel odpověď, že se jedná o akci shora. Snažil se alespoň o odklad dalšího transportu, než se vrátí zástupci z Prahy.²⁶⁴ Druhého dne, 16. září 1947, v 11. hodin byla svolána mimořádná schůze Místního národního výboru ve Třech Sekerách, kde se projednávala tato záležitost. Členové MNV se usnesli telefonicky požádat Ministerstvo vnitra, aby tito lidé v případě nutnosti nebyli odsunuti do Německa, ale někam do vnitrozemí Čech, a to s ohledem na děti, které

²⁶³ OTTER, Pokračování vzpomínek, s. 15.

²⁶⁴ Tamtéž.

v té době již německy nehovořily. Po slyšení reemigrantů a členů národního výboru bylo shledáno, že všichni odsunutí se v bývalém Slezsku politicky nijak neangažovali. Po dobu přítomnosti se zde od 15. listopadu 1945 chovali jako řádní občané a svým hospodařením na přidělených pozemcích byli spíše vzorem pro ostatní, a proto MNV zažádal vyšší orgány o objasnění důvodu celé vyhošťovací akce. Po telefonickém hovoru s patřičným úřadem přijeli ještě téhož dne odpoledne do Mariánských Lázní dva pověřeni úředníci z Ministerstva vnitra s úkolem prověřit situaci ve Třech Sekerách. Zdejší zástupci MNV učinili prohlášení, že není důvod konat proti těmto vyhoštěným osobám jakákoli opatření. Osoby byly zjevně českého původu a v podstatě byly vydány na pospas germanizaci.²⁶⁵ Oznámení postiženým o jejich deportaci bylo doručeno až v pondělí ve tři hodiny odpoledne.²⁶⁶ Vyhoštěné rodiny skončily na hraničním přechodu v Děčíně, kde sovětsí strážní důstojníci nedovolili jejich přechod přes hranici a do Německa je nevpustili. Doporučili jim navrátit se do svých domovů. Dne 20. září v jedenáct hodin strážníci v Děčíně obdrželi telefonickou zprávu, že se našlo umístění pro zadržené občany v poděbradském okrese. Po složitém vysvětlení celé situace se tito lidé mohli vrátit zpět do Tří Seker. Po této zkušenosti pozbyli lidé důvěru ve státní zřízení. Byl to také jeden z důvodů pozdějšího vysídlení do západního Německa. Paní Marta Kratinová na to celé vzpomíná: „Táta hned volal do Prahy, po chvíli se objevil nějaký člověk a z jeho rozhovoru jsem vycítila, že budou volby a komunisti je chtějí vyhrát, tak ti, co nesouhlasí, musí být odstraněni. Komunističtí úředníci obstarali německé doklady za účelem vyhoštění.²⁶⁷ Některé rodiny přepravovaly sem a tam, ty do poslední chvíle nevěděly, co s nimi bude a nakonec zůstaly umístěny v Poděbradech a na Moravě. Během nepřítomnosti těchto

²⁶⁵ SOkA Cheb, fond 664, kniha K2, zápisy ze schůzí MNV.

²⁶⁶ ŠVANDRLÍK, Sekery v historii a dnes, s. 90.

²⁶⁷ ARURG, Adrian, DVOŘÁK, Tomáš, KOVAŘÍK, David a kolektiv, Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945: Země a kultura ve střední Evropě, Brno 2010, s. 273–274.

rodin se už objevili noví zájemci o jejich statky. Jeden náš člověk pátral po příčině celé akce a zjistil, že za vším stojí jeden nejvyšší komunista z Mariánských Lázní. Někteří naši lidé si mysleli, že za touto akcí stál můj otec, to ale nebyla pravda, ten o ničem nevěděl.²⁶⁸ Až do převratu roku 1989 stále nebylo jasné, jak a kdo za celou akcí stál. Zmíněný způsob falšování dokladů se u dosídlenců opakoval několikrát a stával se jedním z prostředků, jak je donutit k odchodu. Z důvodu zkonstruovaných obvinění se musel ne jeden střelínský občan z pohraničí vystěhovat. Po odtajnění archivů a možnosti nahlédnutí do spisů vyšla teprve pravda najevo, že za celou akcí stáli členové vedení okresní strany KSČ.

K nabytí československého státního občanství byla zapotřebí žádost, která musela být poslána na Ministerstvo vnitra. Před tím ale musela projít složitou schvalovací procedurou. Byla nejprve předložena místnímu národnímu výboru, po jejím schválení, doporučení a s patřičnými změnami odeslána pověřeným úřadům.²⁶⁹ Dělo se tak v letech 1946–1950.²⁷⁰ Stávalo se, že místní úředníci s matrikáři některé ústavní zákony jako například zákon č. 74/1946 Sb., příloha č. 23., upravovali po svém. Ten jen doporučoval reemigrantům při žádosti o státní občanství, aby si upravili zkomolená česká nebo slovenská příjmení a současně s žádostí o udělení státního občanství požádali o změnu způsobu psaní svého příjmení. Při vydání občanství již byla následná změna zaznamenána.²⁷¹ Jednalo se pouze o doporučení, nikoliv však nařízení, jak si někteří třísekerští úředníci ve své horlivosti špatně vyložili. Z té doby má stále mnoho občanů změněná křestní jména a nikoliv příjmení. Takto postižení lidé vinili za tyto

²⁶⁸ Osobní sdělení paní Marty Kratinové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 4. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

²⁶⁹ SOkA Cheb, fond 664, kniha K2, zápisy ze schůzí MNV.

²⁷⁰ ČAPKA, s. 164. Nabytí československého státního občanství předpokládalo žádost reemigranta ministerstvu vnitra ve lhůtě do 29. dubna 1948. Ta byla později prodloužena do 31. prosince 1949, přičemž rozhodovací pravomoc byla přenesena na krajské národní výbory a při dalším prodloužení do 31. prosince 1950 na okresní národní výbory.

²⁷¹ Tamtéž.

změny tehdejší paní řídící a matrikářku paní Marii Fischerovou.²⁷² Jako příklady změn křestních jmen je možné uvést Friedhelm-Bedřich, Günter-Vintíř, Johana-Jana, Elisabeth-Alžběta, Traugott-Bohumír, Ursula-Voršila.

Před odchodem německého obyvatelstva měly Tři Sekery a všechny její přidružené obce 3590 obyvatel. Podle sčítání obyvatel z roku 1947 klesl stav na 849 lidí včetně dosídlenců ze Slezska. Pokles obyvatel byl také zapříčiněn odstěhováním přibližně 100 Slezáků v roce 1946 do Libavského Údolí. Pracovali v místních tkalcovnách a měli zde možnost využít své zkušenosti a schopnosti z bývalé střelínské tkalcovny.²⁷³ Někteří Slezáci se po vyhraných volbách komunisty již nanic nečekali a koncem čtyřicátých let a začátkem let padesátých se z tohoto pohraničí vystěhovali do západního Německa.²⁷⁴

S nástupem komunistů k moci přicházel tlak ze strany státu s kolektivizačním programem v zemědělství, zprvu jen družstevní formou, později státní. V roce 1950 bylo založeno JZD²⁷⁵ ve Třech Sekerách²⁷⁶ a o rok později v Tachovské Huti.²⁷⁷ Hlavními družstevníky se stali Slezáci. Nechtěli se jen tak vzdát nově nabytého majetku a jistoty dobré zemědělské produkce získané na základě jejich zkušeností. Současně byl ve střediskové obci založen v roce 1949 státní statek, který hospodařil na neobsazených pozemcích a zaměstnával lidi, kteří o hospodaření nevěděli

²⁷² Osobní sdělení paní Alžběty Jirmanové autorovi ze dne 10. 7. 2010, DVD č. 7. Záznam uložen v osobním archivu autora.

²⁷³ ŠVANDRLÍK, Sekery v historii a dnes, s. 70–107.

²⁷⁴ Osobní sdělení paní Marty Kratinové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 4. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

²⁷⁵ GERŠLOVÁ, Jana, SEKANINA, Milan, Lexikon našich hospodářských dějin, Praha 2003, s. 147–148. „Jednotná zemědělské družstvo (JZD; na Slovensku jednotné roľnícké družstvo – JRD) – zemědělské podniky, založené na základě společenského družstevního socialistického vlastnictví. První JZD (JRD) začala u nás vznikat od poloviny roku 1949 podle Zákona o jednotných zemědělských družstvech č. 69/1949 Sb. v rámci programu socializace vesnice a združstevňování (kolektivizace), který byl přijat na IX. Sjezdu KSČ v roce 1949.“

²⁷⁶ SOaK Cheb, fond 657, K1, složka č. 22. JZD bylo založeno dne 16. září 1950 v počtu devíti členů.; ŠVANDRLÍK, s. 105.

²⁷⁷ SOaK Cheb, fond 736, karton 1, in. č. 2. Pasporty družstva JZD Tachovská Huť. JZD bylo založeno dne 25. května 1951 v počtu sedmi členů.

nic, ale byli členy KSČ. Obě jednotná zemědělská družstva začala prosperovat. Družstevníci postavili nové chlévy pro dobytek a začali nakupovat nové stroje. Zisky z jednotek byly uspokojivé. Družstevníkům se začalo dařit, ti z Tachovské Huti patřili mezi nejlepší zemědělce v okrese. Několikrát získali prvenství jak v rostlinné, tak v živočišné výrobě.²⁷⁸ To se ale vedení státního statku nelíbilo, a proto vyvíjelo tlak ke sloučení družstev se státními statky. Na konci roku 1964 byla družstva definitivně zrušena, a tak nastal konec společného hospodaření Slezáků ve vlasti. Střelínským nezbylo nic jiného, než se přizpůsobit dané situaci. Tím byl ukončen rozvoj komunity, která již poté nedosáhla své bývalé hospodářské a sociální úrovně. Šedesátá léta přinesla mnohým zklamání a proto se po vyrovnání všech pohledávek, zaplacení škol a navrácení přidělených usedlostí a bytů rozhodli legálně vystěhovat do západního Německa.²⁷⁹

Druhá vlna přesídlení nastala v průběhu roku 1946. Přes všechny počáteční nesnáze začali Střelínští z Čech psát dopisy a následně odpovídat svým příbuzným a známým do Německa, kteří se dosud nacházeli v místech, kam utekli před postupující frontou. V dopisech psali, aby se už z Německa nevraceli do Slezska z důvodu obsazení jejich domovů Poláky. Doporučili jim zamířit přímo do západních Čech za ostatními.

Někteří z nich se nacházeli v Bavorsku, Lipsku a Drážďanech. Příchod do nového bydliště v Čechách nebyl snadný. Jednalo se převážně o matky s dětmi. Motivací jim byla touha opětovného setkání se svými bližními. Návraty trvaly až konce roku 1947. Do původních domovů ve Slezsku se nikdy nevrátily. Zůstaly jim jen vzpomínky a pár zachráněných fotek, jak mimo jiné vzpomíná paní Irena Černá a Marta Vingralová:

²⁷⁸ V nový život, Okresní noviny Mariánskolázeňska – ročník VIII. Mar. Lázně 15. Listopadu 1958. Číslo 47. s. 2.

²⁷⁹ Osobní sdělení paní Marty Kratinové autorovi ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 4. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

„Zbytek války jsme přežily v bavorském Deggendorfu.²⁸⁰ Do Čech jsme vyjeli načerno vlakem za doprovodu pana Bedřicha Laciny, který za námi přijel z Čech sem do Německa, směrem k Möhringu. Spolucestující ve vlaku nás varovali před vojáky a doporučili, ať vystoupíme o jednu stanici dál, a to v Bernau v blízkosti československých státních hranic. Stejně nás zde potkala finanční stráž, byli jsme vyslýchaní a po promluvě s mým doprovodem propuštěni. Někteří bavorští obyvatelé s naší přítomností nesouhlasili, byli to převážně katolíci. Matkám s dětmi neposkytovali jídlo a byly od nich slyšet stálé nadávky „Die preußischen Schweine“ nebo „Saupreußen“.²⁸¹ Paní Irena Černá dále vzpomíná: „Po příchodu do Čech ke svým střelínským sousedům se zde po čase objevil můj otec. Měl veliké štěstí, podařilo se mu přijet na polské papíry. Ptal se po mámě a bratrovi, odpověděla jsem mu, že stále čekají v Německu. Rozhodli jsme se, že se pro ně vrátím. Otec mě doprovodil až na státní hranici. Zde nás stráže kontrolovaly, naštěstí uvěřily výmluvě, že jdeme na houby, a tak nás nechali jít. Dál jsem šla pěšky celých 40 km, byla totiž sobota a veřejná doprava nejezdila. Za několik dní jsme s matkou a bratrem odjeli za otcem do Čech.“²⁸²

MOPASP 27. března 1946 zaznamenalo, že pátrání po vojácích z českých aglomerací pocházejících z Horního a Dolního Slezska se týká asi 313 osob. Aby se mohli rodinní příslušníci navrátit ze zajetí, bylo potřeba oslovit jak sovětské, tak německé vojenské úřady.²⁸³ Rodiny, které již byly v Československu a chtěly své rodinné příslušníky dostat zpět, musely prostřednictvím místního národního výboru zaslat potvrzení právě

²⁸⁰ Viz vyobrazení č. 3.

²⁸¹ Pruské prasata nebo pruské svině. Osobní sdělení paní Ireny Černé autorovi ze dne 18. 7. 2010, DVD č. 1; osobní sdělení paní Marty Vingralové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17. Záznamy hovorů uloženy v osobním archivu autora.

²⁸² Osobní sdělení paní Ireny Černé autorovi ze dne 18. 7. 2010, DVD č. 1. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

²⁸³ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412.

již zmíněnému MOPASP.²⁸⁴ Do nového působiště ve Třech Sekerách přicházeli postupně Slezáci až do začátku padesátých let. Důvodem byla nesnášenlivost polských obyvatel. Mezitím se začali vracet i jejich muži ze zajetí, a to jak ze sovětského, tak amerického. Ti se od svých známých a organizace Červeného kříže dozvídali, že většina jejich rodin se již nachází v Československu. Muži z amerického zajetí byli na tom se zdravím lépe, mnohem hůř dopadli muži v sovětském zajetí. Zde byli podrobni ponižujícím praktikám a využívání na jakoukoli tvrdou práci. Podávaná strava byla nedostatečná a mizerné kvality. Nikdo si ani neuvědomil, že díky návratu Střelínských do staré vlasti a získání československého státního občanství se tito zajatí muži dostali ze sovětského zajetí o několik let dříve. Tímto byl mnohým zachráněn život. Němečtí zajatci se do Německa vrátili až koncem padesátých let již jen v malém počtu, ostatní zemřeli v táborech vyčerpáním nebo nemocemi. Profesor, Dr. Guido Knopp historik celou situaci popsal: „Rusové drželi slovo a celou dohodu splnili. První navrátilci přijeli do tábora Friedland 7. října 1955. Následovalo jich ještě téměř 10 000. Z civilních osob nacházejících se v Sovětském svazu se jich vrátilo do Německa přes 20 000.“²⁸⁵

Paní Alžběta Jirmanová v tomto směru vzpomíná: „Můj bratr jako voják z posledních německých náborů musel v sedmnácti letech narukovat do války. Když přišel konec, dostal se do sovětského zajetí. Všichni zajatci velmi trpěli nedostatkem jídla. Po propuštění přišel k příbuzným do německého města Gera. Také zde byl nedostatek potravin a hlad

²⁸⁴ SOkA Cheb, fond 664, karton N6, in. č. 60. Repatriace. Znění potvrzení: „Místní národní výbor ve Třech Sekerách u Mar. Lázní potvrzuje, že pan Gustav Cukr, nar. 20. 8. 1936 v Husinci, okres Střelín, ve Slezsku, národnosti české, t. č. v ruském zajetí SSSR – Moskva – pošt. Schránka 313/5 – Červený kříž – je synem reemigrantky ze Slezska pí. Mariy Utíkalové rozené Cukrové, nar. 29. 11. 1895, bytem ve Třech Sekerách č. p. 64, která je československou občankou podle výt. Min. vnitra ze dne 1. 4. 1946. Jelikož se shora jmenovaný p. Gustav Cukr, dle místopřísežného prohlášení reemigrantu ze Slezska, kteří jmenovaného znají a jsou nyní Československými státními občany, neprovinil proti národní cti, nemá místní národní výbor ve Třech Sekerách námitek proti tomu, aby jmenovaný nastěhoval de zdejší obce.“ Předseda MNV Lisý.

²⁸⁵ KNOPP, Guido, Zajatci: Život za ostnatými dráty, München 2009, s. 333.

všudypřítomný, neboť to byla východní zóna spravována Sověty. Všeobecně byla známá skutečnost, že jim na lidech mnoho nezáleželo. Po čase bratr zjistil působiště rodičů a vypravil se za nimi. Z Německa do Čech přišel nelegální cestou. U slovenských osídlenců v sousední vesnici se dozvěděl přesné místo bydliště rodičů. Bratr vešel do místnosti, kde byla máma, ta se lekla a ptala se: ‚Kdo jste a co chcete?‘. Tak se velice zlobil, že ho ani vlastní máma nepoznala. To bratra úplně vyvedlo z míry až do rozčilení. Byl nervově velmi narušený, neustále nám vyčítal množství potravin, které máme, a že mu je nechceme dát a bráníme mu v jídle. Přistihli jsme ho, že jedl i krmení pro prasata. Nedal si vymluvit, že nemůže najednou jíst, co si přeje, žaludek si musí nejdříve zvyknout. Máma si nevěděla se synem rady, a proto se rozhodla zajet do nedalekého Dolního Žandova k neodsunutému německému lékaři. Ten ji doporučil, aby po nějakou dobu jedl jen jeřabiny a borůvky. Skutečně se jeho stav za několik měsíců změnil.“²⁸⁶ Tito navrátní muži, kteří nebyli starší 40 let, se museli podrobit základnímu vojenskému výcviku v Československé lidové armádě. Dodnes je nepochopitelné, proč je vláda vůbec povolávala, když jejich válečné zkušenosti byly více než dostatečné.

Kontakt s bývalými sousedy ze Slezska neskončil. V průběhu padesátých let několikrát navštívili naší nejvyšší horu Sněžku, kde se setkávali s bývalými sousedy. Vyměňovali si své dojmy a plánovali budoucnost. Tím se navázalo na předválečnou tradici.²⁸⁷

Třetí a čtvrté vysídlení se týkalo jen střelínských Čechů žijících v Polsku. Tlak ze strany Poláků mírně ustal až v druhé polovině roku 1946. Československá repatriační mise v Katovicích se zmiňuje ve zprávě č. 2.112., že ve smyslu příslušných československých zákonů může zdejší obyvatelstvo české národnosti opět získat československé státní občanství.

²⁸⁶ Osobní sdělení paní Alžběty Jirmanové autorovi ze dne 10. 7. 2010, DVD č. 7. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

Tito občané, i když měli německou státní příslušnost, již nemohou být vysídlováni, považováni za Němce a konfiskace majetku musí být zastavena a odcizený majetek navrácen. Jejich postavení má být právně rovnocenné občanům bydlících na tomto území.²⁸⁸ Tato zákonná dohoda mnohým pomohla. Skutečně jim byl navrácen živý i neživý inventář. Jejich situace se stala snesitelnější.²⁸⁹

Česká škola byla obnovena za účasti československých učitelů. Ministerstvo školství a osvěty dne 17. dubna 1947 vypracovalo směrnice pro krajany žijící v zahraničí. V bodu č. 2. se praví, že o zřízení školy se souhlasem Ministerstva financí lze uvažovat pouze v obcích, kde je minimálně 20 dětí ve věku školou povinném a závazně přihlášeno k docházce do české školy. Bod č. 13. zpravuje činnost učitele, který má především dbát na úroveň výuky, poznávání naší řeči a našich zemí. Děti má vést k určitému stupni vývoje poznání. Důležitým prostředkem má být zpěv a hudba.²⁹⁰ O prázdninách 27. srpna 1947 se skupina střelínských dětí vypravila do Tří Seker za svými přáteli. Byli to děti žen, které ještě neměli muže z války doma a také děti těch, co nemohli uvěřit, že musí stejně domovy navždy opustit. V Polsku se učily česky a uměly již pěkně mluvit.²⁹¹ V Husinci byla válkou škola zničená, a proto se zřídila česká výuka pro zbytek střelínských dětí v Gosiecicích (Střední Poděbrady). V roce 1948 ji navštěvovalo 127 dětí a o rok později za účast učitelů Oldřicha Víteka a Dalibora Cimra 125 žáků.²⁹²

²⁸⁷ Záznam rozhovoru s pamětníky: Společné setkání slezských reemigrantů ze dne 24. 7. 2012, DVD č. 20. Záznam uložen v osobním archivu autora.

²⁸⁸ MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412. Zpráva.

²⁸⁹ KOUBOVÁ, Berta, Paměti z domova, s. 9. Kopie uložena v osobním archivu autora.

²⁹⁰ Československý ústav zahraniční II, karton 82, Praha. Zahraniční školy. Ministerstvo školství a osvěty. Organizace čs. zahraničních škol-porada k vypracování směrnic, s. 1–2. Polský název školy: PUBLICZNA SZKOLA POWSZECHNA S CZESKIM JEZYKEM NAUCZANIA, Veřejná obecná škola s vyučovacím jazykem českým. Správce: Józef Deszczulka. GOSCIECICE, pow. Strzelin, POLSKA.

²⁹¹ Kronika pěveckého sboru Tři Sekery s. 20.

²⁹² Československý ústav zahraniční II, karton 82, Praha. Zahraniční školy.

Paní Loota Hoszowská ze Střelína vzpomíná: „Chodila jsem do české školy. Zde jsme si četli Broučky a jiné pohádky. Ty nám přivezli učitelé z Čech. V roce 1958 se všichni vystěhovali, zůstali jen ti, jež se vdaly, nebo starší, kteří se nechtěli vysídlit. Dnes již česky nikdo nemluví, nejsou zde žádní lidé, je to škoda.“²⁹³ Další pamětnice Irmgard Wloczkowska a Elżbieta Czajkowska (kronikářka místního sboru) vypověděly: „Husinec (pol. Gesiniec), tento název získal po mistru Janu Husovi. Poláci si mysleli, že název pochází podle husy domácí, tak byli chytří. Do české školy jsme chodili od září 1948 až do června 1954. Stále zde působil sbor s trubači. Slavili jsme Vánoce, Velikonoce a hráli jsme i divadlo. Dnes nás je jen 10 nebo 12 členů sboru. Naše děti trochu česky uměly, ale dnes naši vnuci česky již nic neumí.“²⁹⁴

Pravdou je, že ti, kteří váhali s odchodem až do padesátých let, se na vysídlení mohli připravit. Mezitím někteří chodili do práce a hospodařili. Situace zde nebyla lehká. Některé děti Střelínských do školy nechodily a pomáhaly v hospodářství. Týkalo se to zejména dětí ze smíšených manželství (otec Čech a matka Němka). Z dopisů od příbuzných z Československa se zůstávší dozvídali informace o tamějším životě. Od Poláků stále slýchávali, aby neodcházeli do Československa a raději volili Německo. Poláci totiž zažili na vlastní kůži komunistické praktiky a to v době nedávného okupování Polska ze strany Sovětů.²⁹⁵

Situace byla čím dál tím horší. Češi již neviděli žádnou budoucnost a tak se někteří rozhodli k odchodu za svými příbuznými do Československa. Poslední z Husince odcházeli koncem padesátých let do západního

²⁹³ České televize, Televizní studio Ostrava, přepis pořadu Hranice do kořán – rozmówki polsko – czeskie – Národnostní menšiny. Pořad odvysílán dne 20. 2. 2011 v 11:05 na stanici ČT24. Záznam uložen v osobním archivu autora.

²⁹⁴ České televize, Televizní studio Ostrava, přepis pořadu Babylon – polský Husinec a jeho česká minulost. Pořad odvysílán dne 14. 12. 2010 v 18:30 na ČT2. Záznam uložen v osobním archivu autora.

Německa. Jedna z pamětnic vzpomíná: „V padesátých letech jsme měli možnost navštívit moji sestru v Polsku. Byla jsem u ní čtrnáct dní. Místní Češi nám uspořádali zábavu. Bylo zde mnoho mladých lidí. Všichni uměli česky a německy. Jejich společná setkání pořádali v modlitebně. Rozhodujícím impulzem pro odchod ze Střelínska bylo úmyslné podpálení jejich modlitebny Poláky. Psal se rok 1956–1957.“²⁹⁶

Poslední odcházeli koncem padesátých let do západního Německa. Zde jim byl částečně majetek proplacen, čímž mohli zahájit novou životní existenci s lepší perspektivou. Proces vyrovnání břemen (Lastenausgleich) probíhal v různých úpravách. Zda spravedlivého vyrovnání dosáhli všichni, to se s určitostí neví, ale k jakémusi vyrovnání došlo.²⁹⁷

²⁹⁵ Záznam rozhovoru s pamětníky: Společné setkání slezských reemigrantů ze dne 24. 7. 2012, DVD č. 20. Záznam uložen v osobním archivu autora.; KOUBOVÁ, Berta, Paměti z domova, s. 15.

²⁹⁶ Osobní sdělení paní Marty Vingralové autorovi ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17. Záznam hovoru uložen v osobním archivu autora.

²⁹⁷ KOSSERT, s. 128–130.

8. ZÁVĚR

Již před Bílou horou se určité skupiny českých nekatolíků rozhodovaly k emigraci do protestantských německých zemí. Motivací jim byly náboženské, sociální a také ekonomické důvody. Útočiště našly ve východním Prusku v oblasti Královce, Toruni a Holštýnu. Postupem doby tyto skupiny splynuly s místním obyvatelstvem nebo zanikly jiným způsobem. K většímu odlivu nekatolického obyvatelstva docházelo po prohrané bitvě na Bílé Hoře. Svá nová útočiště našli tito nekatolíci v oblasti Slezska, Saska a Braniborska. Hlavním důvodem odchodů z českých zemí byla nová císařská nařízení, která nezaručovala náboženskou svobodu, nýbrž vyznávání jediného možného náboženství, a to katolického. Ještě dlouho po konci třicetileté války žilo na území Čech poměrně velké množství nekatolického obyvatelstva, zejména Českých bratří. Jejich zamýšlené emigraci jim bránil stát, který nechtěl přijít o tak potřebnou pracovní sílu, ale přitom nepřipouštěl toleranci v otázce náboženské svobody. Důsledkem tohoto systému došlo k nepřetržitému pronásledování evangelíků. Docházelo k perzekuci, sledování, stíhání a zabavování knih. V některých případech exekutiva přistupovala až k drastickým postihům, například odebírání dětí, věznění, zabavování majetku a v neposlední řadě k nucené konverzi ke katolicismu.

V první polovině osmnáctého století v době první slezské války se Českým bratřím naskytla možnost odejít z vlasti do pruského Slezska. Tuto akci podnítil samotný pruský král Fridrich II. Veliký. Čeští bratři zemi opouštěli buď tajně, nebo za podpory pruského vojska. Král byl k těmto lidem příznivě nakloněn a další příležitosti nezůstaly nevyužity. Tehdy se na cestu vydaly necelé dva tisíce lidí a přemístily se do slezského města Münsterberg. V jeho okolí si za pomoci královské podpory a sbírek z ciziny založili českou obec Husinec. Postupně se jejich situace zlepšovala, komunita se začala rozrůstat a bylo zapotřebí založit další české osady. Po

celou dobu své existence si zachovali užívání rodného jazyka a také své náboženské tradice.

Druhá světová válka výrazným způsobem ovlivnila vývoj této menšiny. Někteří se dočasně vrátili na české území několik měsíců před jejím koncem, aby zde na krátkou dobu našli útočiště před postupující frontou. Po ukončení války a návratu zpět do svých domovů došlo u Střelínských k radikálnímu obratu. Území jejich domoviny připadlo rozhodnutím válečných konferencí Polské republiky a její vláda o tyto lidi nestála. Během dvou let došlo k odsunu všech Němců z tohoto území spolu se střelínskými Čechy. Stejná situace se odehrála u československého německého obyvatelstva. Důsledkem bylo vysídlení rozsáhlého území v pohraničí obou zemí.

Československá vláda vyzvala české občany žijící mimo hranice země, aby se navrátili do vlasti a doosídlili opuštěné lokality na jejich území. Podmínkou daného záměru bylo zřízení Místních národních výborů ve všech obcích, v kterých žili čeští emigranti. Úředníci měli za úkol agitovat mezi zdejším českým lidem ve prospěch reemigrace do staré vlasti. Záměr československé vlády se v průběhu roku 1945 zrealizoval, čímž byl proces vysídlení zahájen. Vysídlovací program podporovalo Ministerstvo zahraničí a Ministerstvo sociální péče.

Přesídlovací vlny neprobíhaly dle předem připraveného plánu. První možnost vysídlení do oblasti Broumova u Náchoda se nezdařila a následující druhé vysídlení do západních Čech probíhalo za neustálých komplikací. Cenou za nabídnutý návrat bylo zanechání téměř veškerého majetku ve Slezsku. Převážná většina Čechů z Husince a přilehlých obcí se rozhodla pro odchod do vlasti i za tuto cenu. Nebyl to však jednoduchý proces. Od samého počátku docházelo k excesům namířených proti nim. Problémy nastaly s místními úřady, polskými i československými. Po příjezdu do předem určených lokalit u města Stříbra a Mariánských Lázních narazili na obyvatele z vnitrozemí. Ti již ovládali místní úřady a

jednání s nimi se neobešlo bez komplikací. Zřetelně docházelo ke střetu lidí s odlišnou mentalitou. Těmto velkým nesnázím často napomohla laxnost a nepřátelství místní byrokracie.

V nových domovech se zpočátku necítili dobře. Zdejší německé obyvatelstvo čekalo na svůj odsun a přítomní Češi z vnitrozemí dávali najevo střelínské menšině, že o jejich sousedství nestojí, a proto se jakýmkoli způsobem snažili těmto imigrantům znepříjemnit život v nové domovině. Činili tak formou udávání a kriminální činností. První potíže nastaly při hledání vhodných nemovitostí a zaměstnání a výuce dětí ve škole. Podobně jako kdysi jejich předchůdci ve Slezsku i oni postupem času překonali všechny problémy. Stali se právoplatnými občany Československa.

Únorový převrat z roku 1948 změnil politické zřízení, což se dotklo i českých imigrantů. Realizace jejich socioekonomických plánů byla definitivně většinou zmařena. Mnozí raději volili odchod a přesunuli se do průmyslovějších oblastí západních Čech na Sokolovsko, kde šikana a závist přistěhovaných obyvatel z vnitrozemí nebyla tak intenzivní a pracovních příležitostí zde byl dostatek. Vládní přísliby z roku 1945 vzaly za své. Postupem doby se někteří s novými praktikami státního zřízení nesmířili a raději volili odchod z Československa dál do Západního Německa. Zde jim byla ztráta majetku vykompenzována a mnozí si tak mohli jednodušším způsobem a bez potíží založit novou existenci ve Spolkové republice Německo.

Naděje na návrat a zpětného získání Slezska Německem se v průběhu druhé poloviny dvacátého století definitivně rozplynul. Po zrekapitulování životních událostí mnohé z českých přesídlenců mrzelo, že se ukvapili odchodem do Československa, neboť mohli posečkat a odejít ze Slezska při posledních odsunech rovnou do Západního Německa.

Život v západních Čechách se stával pro některé nesnesitelným. Přesto, že si Střelínští založili dle nařízení vlády zemědělská družstva, stali

se státním úředníkům velmi podezřelými. Příčinou byla blízkost státní hranice a údajná možná kolaborace s Německem. V období padesátých let komunistické vlády byli Slezáci neustále sledováni, prověřováni jak ve dne, tak i v noci pozorováním a nasloucháním pod okny jejich domů. Lidé žijící v blízkosti státní hranice se postupem doby přestěhovali do střediskových obcí a původní přidělené budovy, ba i celé osady podlely nařízené likvidaci z důvodu možných skrýší vlastizrádců.

Jen jedno se nedá odepřít, a to je skutečnost, že pevná vůle a naděje na budoucí zlepšení přiměla střelínské obyvatele k setrvání a rozvoji zdejších obcí. Tak pravděpodobně zamezili likvidaci zdejších vesnic v kritickém období studené války. V současné době se komunita střelínských Čechů smísila s místním obyvatelstvem a jen zbylí pamětníci se občas scházejí.

9. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A PRAMENŮ

9.1 Archivní prameny

1. Kronika evangelického sboru ve Třech Sekerách 1945–2012.
2. Kronika obce Trpísty 1945–79.
3. Národní archiv Praha, ČÚZ II Československý ústav zahraniční II, Praha karton 82 škola.
4. Národní archiv Praha, Ministerstvo vnitra I – nová registratura 1936–1953, Praha karton 8207.
5. Národní archiv Praha, Ministerstvo vnitra I – nová registratura 1936–1953, Praha karton 8208
6. Národní archiv Praha, Ministerstvo vnitra I – nová registratura 1936–1953, Praha karton 8209.
7. Národní archiv Praha, MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 222.
8. Národní archiv Praha, MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 224.
9. Národní archiv Praha, MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 225.
10. Národní archiv Praha, MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 411.
11. Národní archiv Praha, MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 412.
12. Národní archiv Praha, MPSP-R Ministerstvo práce a sociální péče – repatriace, Praha karton 223.
13. NK ČR, SIGLA: CHG501, R1416, SLAVÍK, Augustin, František, Husitské osady v pruském Slezsku, Praha, Květy, 04, 1869, s. 132–134.
14. Státní Okresní archiv v Chebu, SOkA Cheb, čf. 736, karton č. 1, ič. 1,2.

15. Státní Okresní archiv v Chebu, SOkA Cheb, fond 664, kniha K1–K6, IČ 1, 2, 4, 6. Zápisy ze schůzí MNV, evidence obyvatel, přejmenování obce.
16. Státní Okresní archiv v Tachově, SOkA Tachov, OVN Stříbro, i. č. 192, sign. I/13A, karton N 301, repatrianti 1947–48.
17. Státní Okresní archiv v Tachově, SOkA Tachov, OVN Stříbro, i. č. 192, sign. I/13A, B, karton N 302, reemigranti a repatrianti, A–Z 1945–49.
18. Státní Okresní archiv Náchod, SOAZ-NA/2012–438, osídlení Broumovska v I. 1945–1947.

9.2 Nevydané paměti

1. OTTER, Jiří, Dodatek ke vzpomínkám na Darovaná léta, Praha 2010. Kopie spisu uložena v osobním archívu autora.
2. OTTER, Jiří, Pokračování vzpomínek–ML: Období po přechodu do Mariánských Lázní, Praha 2010. Kopie spisu uložena v osobním archívu autora.

9.3 Dobové časopisy

1. Časopis turistů, článek: Auerhan, Jan, Osady českých emigrantů v pruském Slezsku, svazek 25, Praha 1913.
2. HEJTET, Jan, Potomci českých v Pr. Slezsku: Studentský obzor menšinový, IV., Praha 1907.
3. Kostnické jiskry, evangelický týdeník, O vzniku české reformované církve ve Slezsku, ročník 65, Praha 1980.
4. SLAVÍK, Augustin, František, Husitské osady v pruském Slezsku, Praha, Květy, 04, 1869.
5. SLAVÍK, František, Augustín, Potomci bratří českých v Pruském Slezsku, Světozor: obrázkový týdeník, svazek 1, Praha 1870.

6. Spálenopoříčský zpravodaj 7., 16. ročník, Můj nejkrásnější školní výlet, červem 2006.
7. V nový život, Okresní noviny Mariánskolázeňska – Ročník VIII. Mariánské Lázně 1958.
8. VLČEK, Václav, Osvěta: Listy pro rozhled v umění, vědě a politice. Článek Slavík, František, Augustín, Česká emigrace r. 1741–42, Praha 1877.
9. RYŠAVÝ, Antonín, Mezi potomky českých emigrantů: V Husinci a v Poděbradech u Střelína v Pruském Slezsku, Ottův Světozor, 1907.

9.4 Paměti

1. JIRMAN, Vilém, 1945 in Hussinetz/Friedrichstein, wie ich es blebte.
2. KOUBOVÁ, Berta, paměti z domova.
3. VAŠUT, Karel, Kulturní činnost, Trpísty 6. února 1956.

9.5 Televizní pořady na ČT 2

1. Babylon – Polský Husinec a jeho česká minulost 14. 12. 2010 18:30 na ČT2. Záznam v osobním archivu autora.
2. Hranice dokořán – Rozmówki polsko-czeskie 20. 2. 2011 11:05 na ČT24. Záznam v osobním archivu autora.

9.6 Internetové zdroje

1. Králova Lhota: Historie obce Králova Lhota, [online], [cit. 2012-10-12]. Dostupný z www. <http://www.ziveobce.cz/kralova-lhota_c576409>.

9.7 Monografie a studie

2. ALLARDICE, Pamela, BARRETT, Keran a kol., Velká kniha bylinek, Praha 2009. ISBN 978-80-7406-080-9.
3. ANDRESKA, Jan, kolektiv autorů, Český Les příroda-historie- život, Praha 2005. ISBN 80-73440-065-0.
4. ARURG, Adrian, DVOŘÁK, Tomáš, KOVAŘÍK, David a kolektiv, Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945: Země a kultura ve střední Evropě, Brno 2010. IBSN 978-80-86488-70-7.
5. ARURG, Adrian, STANĚK, Tomáš, Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: Duben – srpen/září 1945: „Divoký odsud“ a počátky osídlování, Brno 2010. IBSN 978-80-86057-68-0.
6. ARURG, Adrian, STANĚK, Tomáš, Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945–1951: Akty hromadného násilí v roce 1945 a jejich vyšetřování, Brno 2010. IBSN 978-80-86057-68-2.
7. AUERHAN, Jan, Die sprachlichen Minderheiten in Europa, Berlin - Friedenau, 1926.
8. AUERHAN, Jan, Osady českých emigrantů v Prusku, Polsku a Rusku, Praha 1920.
9. BEDÜRFTIG, Friedemann, Třetí říše a druhá světová válka: Lexikon německého nacionálního socialismu, Praha 2004. ISBN 80-7260-109-1.
10. BÍLEK, Jiří, Bílá místa české historie / I 17. století: Poslední noc velkého vojevůdce, Praha 2010. ISBN 978-80-242-2648-4.
11. BÍLÝ, Jiří, Jezuita Antonín Koniáš: Osobnost a doba, Praha 1996. ISBN 80-7021-191-1.
12. BLACKBOURN, David, Podmaňování přírody: Voda, krajina a vývoj moderního Německa, Praha 2009. ISBN 978-80-7381-598-1.
13. CÍLEK, Roman, Čeští panovníci a prezidenti: Od Sámovy říše po Václava Klause, Český Těšín 2011. ISBN 978-80-86160-98-6.

14. COOPER, Alan, Cíl: Drážďany, Praha 2006. ISBN-80-206-0825-7.
15. CVRK, Miroslav, Trpísty 760 let, Brno 2011.
16. ČAPKA, František, SLEZÁK, Lubomír, VAVULÍK, Jaroslav, Nové osídlení pohraničí českých zemí po druhé světové válce, Brno 2005. ISBN 80-7204-419-2.
17. ČERNÝ, Václav, Paměti 1945–1972, Brno 1992. ISBN 80-7108-036-5.
18. Českobratrské církve evangelická bratrská jednota baptistů, Sborník ze sjezdu českých a moravských reemigrantů a jejich potomků: Návrat do země otců, Praha, 1993.
19. DURDY, Stefan, NITSCHKE Baeradetta, Mniejszości narodowe i etniczne w Polsce do II wojnie światowej: Wybrane elementy polityki państwa, Kraków 2010. ISBN 978-83-7688-023-5.
20. FERRO, Marc, Sedm mužů ve válce 1918–1945: Paralelní dějiny, Praha 2009. ISBN 978-80-7309-682-3.
21. FUKALA, Radek, Slezsko neznámé země Koruny české: Knížecí a stavovské Slezsko do roku 1740, Hradec Králové 2007. ISBN 978-80-86829-23-4.
22. GERŠLOVÁ, Jana, SEKANINA, Milan, Lexikon našich hospodářských dějin, Praha 2003. ISBN 80-7277-178-7.
23. HARNA, Josef, FIŠER, Rudolf, Dějiny českých zemí I.: Od pravěku do poloviny 18. století, Praha 1995. ISBN 80-7168-285-3.
24. HRBEK, Jaroslav, SMETANA, Vít a kol., Draze zaplacená svoboda: Osvobození Československa 1944–1945, svazek II, Praha 2009. ISBN 978-80-7185-975-8.
25. HROCH, Miroslav, KUBIŠ, Karel, KLUSÁKOVÁ, Luďa, Encyklopedie dějin novověku 1492–1815, Praha 2005. ISBN 80-7277-246-5.
26. HUTSCH, Gerhard, Jahrbuch für Schlesische Kirchengeschichte, Ulm 1965.
27. KERSHAW, Ian, Hitler. 1836–1945: Nemesis, Praha 2004. ISBN 80-7203-634-3.

28. KNOPP, Guido, Zajatci: Život za ostnatými dráty, München, 2009. ISBN 978-80-249-1167-0.
29. KOSSERT, Andreas, Chladná vlast: Historie odsunutých Němců po roce 1945, Brno 2011. ISBN 978-80-7294-414-9.
30. KROCKOW, Christian, Hodina žen, Praha 2008. ISBN 978-80-206-0952-6.
31. KUBÍN, Štefan, Josef, České emigrantské osady v pruském Slezsku: Čechové Štrálský, Praha 1931.
32. KÜHNE, Dietmar, Wenzeslaus Blantzky: Geschichte der in Schlesiens etablierten Hußiten, Kulmbach 2001. ISBN 3-8311-1054-9.
33. LAVERY, Brian, Churchill válečný cestovatel, Český Těšín 2010. ISBN 978-80-7207-760-1.
34. MAY, Josef, REIPRICH, Gert, HUBL, Inge, SCHWEINITZER, Rudolf, HÖHNE, Ernst, Marienbad der Weltkurort mit den Gemeinden des Landes: Ein Heimat und Ortsbuch Band II, München 1977.
35. MERRIDALEOVÁ, Catherine, Ivanova válka: Rudá armáda 1939–1945, Praha, Plzeň 2007. ISBN 978-80-7306-288-0.
36. MÍČAN, Vladimír, Ve vyhnanství: O českých emigrantech v prus. Slezsku na Opolsku a Štrélsku, Brno 1927.
37. PÁNEK, Jaroslav, TŮMA, Oldřich, Dějiny českých zemí, Praha 2008. ISBN 978-80-246-1544-8.
38. SOUKUP, Josef, Germania od porážky ke sjednocení, Praha 2002. ISBN 8086221-56-3.
39. ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita, Exulantské útočiště v Lužici a Sasku, Praha 2004. ISBN 80-7017-008-5.
40. ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita, Pozvání do Slezska: Vznik prvních českých emigrantských kolonií v pruském Slezsku, Praha 2001. ISBN 80-7017-553-2.
41. ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita, Stručně o pobělohorských exulantech, Praha 2005. ISBN 80-7017-022-0.

42. ŠTĚŘÍKOVÁ, Edita, Země otců: Z historie a ze vzpomínek k 50. výročí reemigrace potomků českých exulantů, Praha 1995.
43. ŠVANDRLÍK, Richard, BUCHTELE, Zdeněk, Tři Sekery v historii a dnes, Mariánské Lázně 2006.
44. VACULÍK, Jaroslav, České menšiny v Evropě a ve světě, Praha 2009. ISBN 978-80-7277-397-8.

9.8 Orální svědectví

1. Záznam rozhovoru s pamětníkem ČERNÁ, Irena, nar. 1929, v letech 1929–1945 obyvatelka Husince, ze dne 18. 7. 2010, DVD č. 1. Záznam uložen v osobním archívu autora.
2. Záznam rozhovoru s pamětníkem KOUBA, Manfred, nar. 1933, v letech 1933–45 obyvatel Husince, ze dne 12. 7. 2010, DVD č. 2. Záznam uložen v osobním archívu autora.
3. Záznam rozhovoru s pamětníky KŇOREK, Martin, nar. 5. října 1932; KŇORKOVÁ, Markéta, nar. 29. 10. 1931, v letech 1932–1950 obyvatelé Husince a Eichwaldu, ze dne 8. 7. 2010, DVD č. 3. Záznam uložen v osobním archívu autora.
4. Záznam rozhovoru s pamětníkem KRATINOVÁ, Marta, nar. 1924, v letech 1924–1945 obyvatelka Eichwaldu, ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 4. Záznam uložen v osobním archívu autora.
5. Záznam rozhovoru s pamětníkem JAVŮREK, Vilém, nar. 1931, v letech 1931–1945 obyvatel Husince, ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 5. Záznam uložen v osobním archívu autora.
6. Záznam rozhovoru s pamětníkem CUCHALOVÁ, Jana, nar. 1925, v letech 1928–1945 obyvatelka Husince, ze dne 14. 7. 2010, DVD č. 6. Záznam uložen v osobním archívu autora.
7. Záznam rozhovoru s pamětníkem JIRMANOVÁ, Alžběta, nar. 1926, v letech 1926–1945 obyvatelka Husince, ze dne 10. 7. 2010, DVD č. 7. Záznam uložen v osobním archívu autora.

8. Záznam rozhovoru s pamětníkem HORAKOVÁ, Augusta, nar. 1937, v letech 1937–1945 obyvatelka Husince, ze dne 4. 8. 2010, DVD č. 8. Záznam uložen v osobním archívu autora.
9. Záznam rozhovoru s pamětníkem FRIESEL, Jiří, nar. 1934, v letech 1934–1945 obyvatel Husince, ze dne 20. 7. 2010, DVD č. 9. Záznam uložen v osobním archívu autora.
10. Záznam rozhovoru s pamětníky PECH, Manfred, nar. 1934, Střední Poděbrady; PECHOVÁ, Hilda, nar. 1935, Horní Poděbrady; HASLEROVÁ, Ruth, nar. 1930, Horní Poděbrady, v letech 1930–1945 obyvateli v Poděbradech, ze dne 11. 7. 2010, DVD č. 10. Záznam uložen v osobním archívu autora.
11. Záznam rozhovoru s pamětníkem JAKOVCOVÁ, Lýdie, nar. 1938, v letech 1938–1945 obyvatelka Koutschalky (Teppendorf), ze dne 23. 3. 2012, DVD č. 11. Záznam uložen v osobním archívu autora.
12. Záznam rozhovoru s pamětníkem OCHRIMKOVÁ, Ema, nar. 1923, v letech 1923–1945 obyvatelka Husince a Eichwadldu, ze dne 20. 3. 2012, DVD č. 12. Záznam uložen v osobním archívu autora.
13. Záznam rozhovoru s pamětníkem KIPRÝ, Berthold, nar. 1936, v letech 1936–1945 obyvatel Husince, ze dne 24. 3. 2012, DVD č. 13. Záznam uložen v osobním archívu autora.
14. Záznam rozhovoru s pamětníkem KARÁSEK Václav, ze dne 18. srpna 2010, učitel v letech 1946–50 v obci Krásné a Tři Sekery, DVD č. 14. Záznam uložen v osobním archívu autora.
15. Záznam rozhovoru s pamětníkem PODHAJSKÁ, Věta, nar. 1939, učitelka v letech 1960–1985 v obci Tři Sekery, ze dne 3. července 2010, DVD č. 15. Záznam uložen v osobním archívu autora.
16. Záznam rozhovoru s pamětníky ZAHRADNÍKOVÁ, Selma, nar. 1938, RUBACIOVÁ, Irma, nar. 1938, v letech 1937–1945 obyvatelky Husince a Střelína, ze dne 20. 1. 2012, DVD č. 16. Záznam uložen v osobním archívu autora.

17. Záznam rozhovoru s pamětníkem VINGRALOVÁ, Marta, nar. 1925, v letech 1928–1945 obyvatelka Horních Poděbrad, ze dne 15. 1. 2012, DVD č. 17. Záznam uložen v osobním archivu autora.
18. Záznam rozhovoru s pamětníkem KOUBA, Dieter, nar. 1936, v letech 1936–1945 obyvatel Husince, ze dne 30. 7. 2011, DVD č. 18. Záznam uložen v osobním archivu autora.
19. Záznam rozhovoru s pamětníkem KOUBOVÁ, Alžběta, nar. 1932, v letech 1928–1945 obyvatelka Husince, ze dne 20. 9. 2012, DVD č. 19. Záznam uložen v osobním archivu autora.
20. Záznam rozhovoru s pamětníky: Společné setkání slezských reemigrantů, ze dne 24. 7. 2012, DVD č. 20. Záznam uložen v osobním archivu autora.

10. RESUMÉ

The main object of this diploma thesis is to describe the destiny of the Czech people minority living in the area around the town of Střelín in Prussian Germany during the period of two centuries. This community found itself in the Polish territory due to the World War Two and the post-war state separations but Poland did not want to accept them. In the same year, 1945, all the Czech minorities living outside the Czechoslovakian area were addressed by the government to come back to their old homeland. They enabled them to return back and settle the free places which Germans had to leave because of post-war resettlement. At that time they had the chance to come back. This thesis is dedicated and focused on this resettlement transfer. The information in this thesis is based on the knowledge of archive materials and books in Czech, Polish and German language. I also used the oral evidence of living witnesses of resettlement itself for more detailed point of view. They took part in it in the Czech territory as well as in Germany.

Heavy recatholisation and religious intolerance in Czech lands forced many people to leave their country. Some non-Catholics got the chance to move to Prussian Silesia at the beginning of Silesian wars. This mentioned community of the Czech brotherhood used this opportunity from Prussian king and they settled in the German area which was previously conquered by him. The Czech brotherhood established their new homes and villages thanks to their faith and diligence. They lived in peace there until the end of the World War Two.

The coming end of the war was very crucial for them. In that time many important events happened. In winter they had to run away from the places where Russian army had come. And that was just the beginning. They escaped to German midland and to the Eagle Mountains where they had to wait for the end of the war. Afterwards some of them came back to

their broken homes which were already staying not in the Prussian area but in the new Polish territory. At first Polish government did not like their presence in the country. They tried to make their lives in Poland very unpleasant and they wanted to join them to the resettlement of other Germans. Due to these unbearable conditions, some Czechs made the decision to leave their homes forever. They chose the chance of re-emigration to their former homeland that is to the Czechoslovakian borderlands. Many of them accepted this possibility with enthusiasm.

The government officers with their confidants organized two transfers. The first one was not realized because of lack of experiences and inconsistent planning. The second transfer was realized with the help of erudite officers from the ministry of foreign affairs and the ministry of social care. That happened in autumn 1945 and it was not without any problems. The suspicious Polish officers and the absence of the government itself placed demands and problems on the transfer of the moving people. The whole organization of the transfer took three months and it came true thanks to help of Czechoslovakian representatives and the presence of US Army. The transfer was successful and the people could settle in the region near Stříbro and Mariánské Lázně in the west part of Bohemia. Seized German farms and houses were offered to them even with all the furnishings left there. They settled in those places after some little allotment problems. They renewed their traditions and they started to work hard again in their assigned areas.

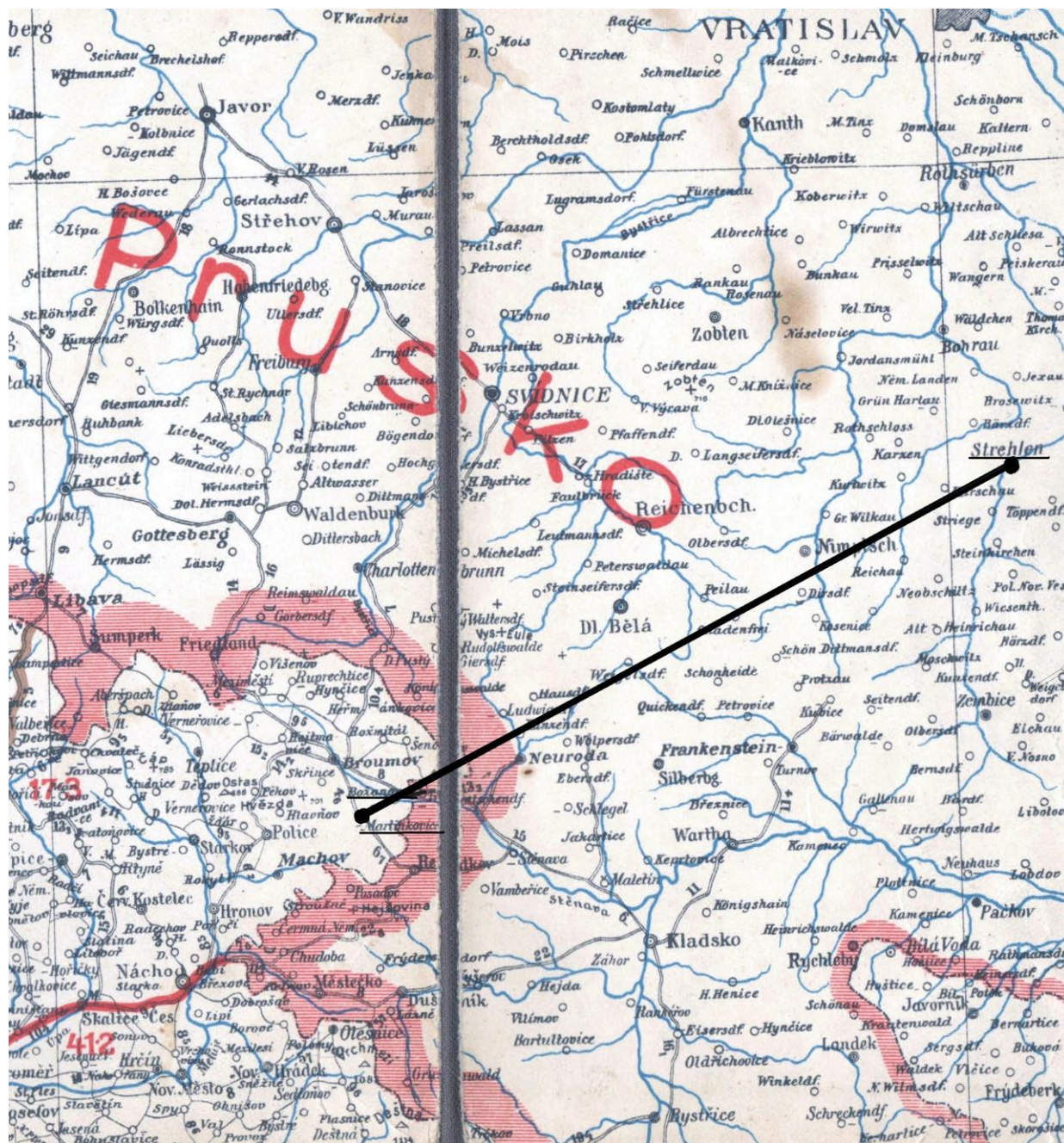
The rest of Střelín Czechs who did not take the advantage of the state organized transfer from Poland remained in their homes and they hoped that they would be able to live with Polish people in Poland. They renewed their traditions and their Czech school. In the end of 1940s some of these remaining Střelín Czechs decided to leave their homes due to constant Polish oppressions and they moved to their relatives living in

west Bohemia. The situation in Poland in 1950s got worse so dramatically that the rest of only a few Czechs preferred the transfer to West Germany.

A two hundred year long living in the German environment with the sense of order and honest behavior could only complicate the life of many Czech people in their old homeland. A lot of things changed in Political situation after the communist power had come and many original intentions were stopped. The people could not have the benefits from their life-long achieved experiences. Sixty eight years passed and most of the contemporary witnesses do not live anymore and their descendants were assimilated into the rest of population.

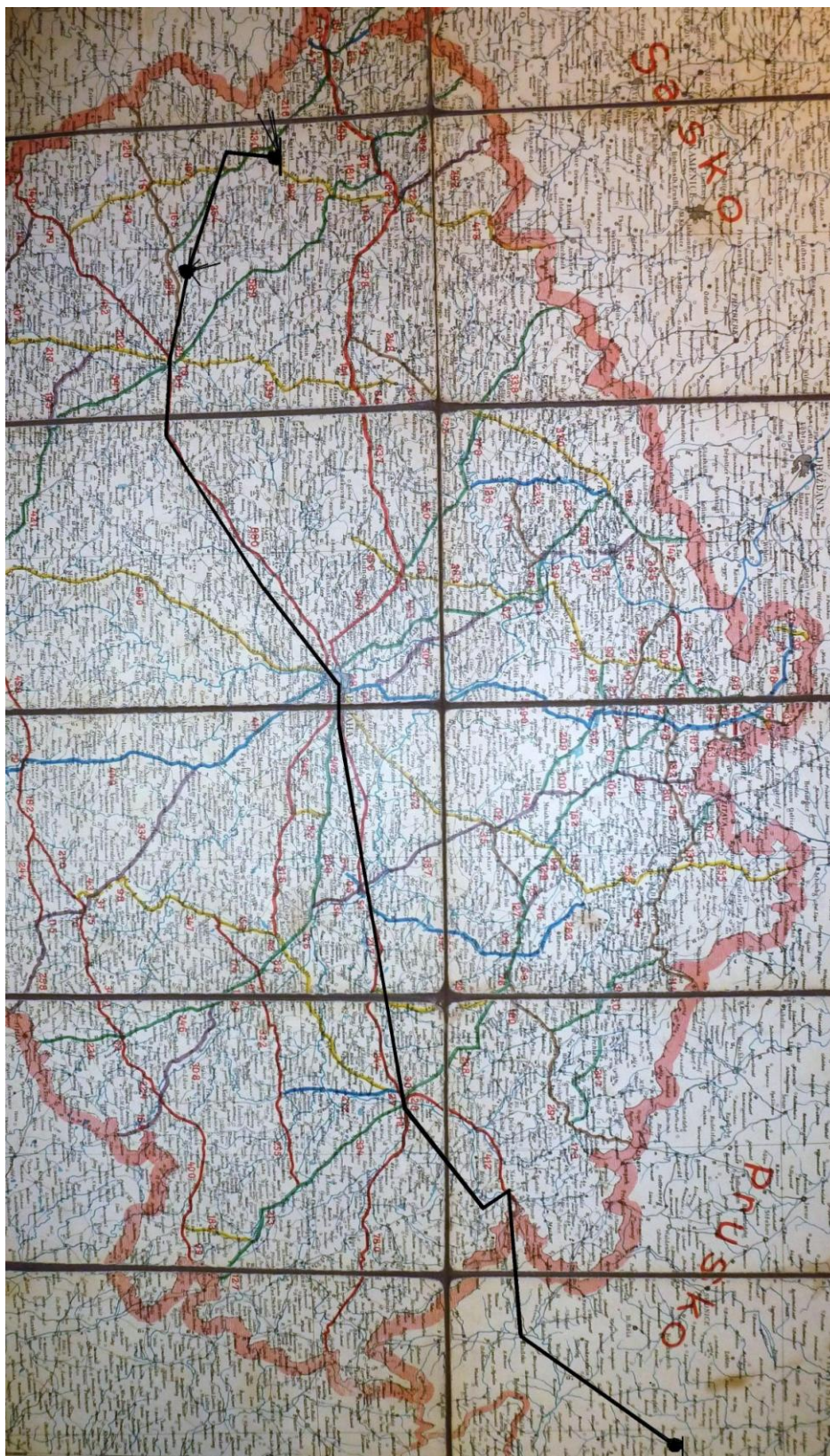
11. PŘÍLOHY

Vyobrazení č. 1. Neuskutečněná reemigrace ze Střelína do oblasti Broumova.



Vyobrazení č. 2.

Uskutečněný transport na Stříbrsko a Mariánskolázeňsko.



Vyobrazení č. 3.

Individuální příchod Střelínských do Československa.

